

JAARVERSLAG
2017

ANNUAL REPORT
2017

ADVIESRAAD INTERNATIONALE VRAAGSTUKKEN
ADVISORY COUNCIL ON INTERNATIONAL AFFAIRS

A I V

JAARVERSLAG 2017 ANNUAL REPORT

ADVIESRAAD INTERNATIONALE VRAAGSTUKKEN
ADVISORY COUNCIL ON INTERNATIONAL AFFAIRS

AIV

Table of contents

FOREWORD	5
ADVISORY REPORTS PUBLISHED IN 2017	8
GOVERNMENT RESPONSES TO PREVIOUS ADVISORY REPORTS	24
ADVISORY REPORTS CURRENTLY IN PREPARATION	27
EXTERNAL CONTACTS AND OTHER ACTIVITIES	29
TASKS AND WORKING METHODS	34
FINANCE	37
COMPOSITION OF THE AIV AND ITS PERMANENT COMMITTEES	38
AIV UNIT	41

ANNEXES

WORK PROGRAMME FOR 2017-2019

LIST OF ABBREVIATIONS

LIST OF ADVISORY REPORTS AND LETTERS PUBLISHED BY THE AIV

Inhoudsopgave

WOORD VOORAF	5
IN 2017 UITGEBRACHTE ADVIEZEN	8
REACTIES OP EERDERE ADVIEZEN	24
ADVIEZEN IN BEHANDELING	27
EXTERNE CONTACTEN EN OVERIGE ACTIVITEITEN	29
TAAK EN WERKWIJZE	34
FINANCIËLE VERANTWOORDING	37
SAMENSTELLING AIV EN PERMANENTE COMMISSIES	38
STAF VAN DE AIV	41

BIJLAGEN

WERKPROGRAMMA VOOR 2017-2019

LIJST MET AFKORTINGEN

LIJST VAN GEPUBLICEEERDE ADVIEZEN

Foreword

IN 2018, THE ADVISORY COUNCIL ON INTERNATIONAL AFFAIRS (AIV) celebrates its twentieth anniversary. Over the past two decades, it has published 106 advisory reports and 32 advisory letters on a wide range of issues. Many of these issues are still relevant today, despite the fact that international relations are rapidly evolving. On certain issues, the AIV has published multiple advisory reports. Over the past 20 years, through its advisory reports and letters, the AIV has done its best to contribute to the development of well-founded international policy and play a role in the political and public debate on international relations. As an independent advisory body, the AIV sees it as its task to provide insight into potential long-term developments. In doing so, it seeks to identify relevant approaches and contribute to strategic policymaking through practical recommendations.

In 2017, the AIV published four advisory reports and two advisory letters on topical issues, which attracted a lot of political and public attention throughout the year. On 10 March 2017, the AIV published an advisory letter on *Russia and the defence efforts of the Netherlands*. Due in part to the debate on the future of the armed forces that arose in the run-up to the 2017 general election, the AIV decided to publish this letter in March in response to the government's request for advice on the future of NATO. In the letter, the AIV draws attention to the alarming state of the armed forces and strongly advises the government to honour the financial agreements reached at the 2014 NATO summit meeting in Wales.

On 22 March 2017, on the eve of the negotiations between the UK and the EU27, the AIV published the advisory report *Brexit Means Brexit*. In it, the AIV argues for continued cooperation between the Netherlands and the UK, but notes that the Netherlands should not allow itself to be played off against the other EU member states. The report highlights the importance of taking a firm stand on the position of EU citizens in the UK and UK citizens in the EU, and on the size of the UK's exit bill. The report prompted the House of Representatives to ask the AIV, on 4 July 2017, to publish a follow-up report on the Netherlands' options for forming coalitions within the EU following the UK's withdrawal.

WOORD VOORAF

IN 2018 BESTAAT DE ADVIESRAAD INTERNATIONALE Vraagstukken(AIV) twintig jaar. In die periode heeft de AIV 106 adviezen en 32 briefadviezen uitgebracht over een breed scala aan onderwerpen. Veel van deze onderwerpen zijn, ondanks de snel wijzigende internationale verhoudingen, nog altijd actueel. Over bepaalde vraagstukken heeft de AIV meermalen geadviseerd. Met de uitgebrachte adviezen heeft de AIV zich de afgelopen twee decennia beijverd om bij te dragen aan gefundeerd internationaal beleid en heeft de Raad een rol willen spelen in het politieke en maatschappelijke debat over internationale betrekkingen. Als onafhankelijk adviesorgaan beschouwt de AIV het als zijn taak inzicht te verschaffen in mogelijke ontwikkelingen op de lange termijn. De Raad wil daarbij relevante invalshoeken in kaart brengen en met concrete aanbevelingen bijdragen aan strategische beleidsvorming.

De AIV heeft in 2017 vier adviezen en twee briefadviezen uitgebracht over actuele onderwerpen die gedurende het afgelopen jaar de nodige (politieke) aandacht hebben getrokken. Op 10 maart 2017 verscheen het briefadvies *Rusland en de Nederlandse defensie-inspanningen*. De AIV heeft ervoor gekozen om in reactie op de adviesaanvraag over de toekomst van de Noord-Atlantische Verdragsorganisatie (NAVO) dit briefadvies in maart uit te brengen, mede vanwege de discussies over de toekomst van de krijgsmacht tijdens de verkiezingscampagne. De AIV betoogt in dit briefadvies dat de staat van de Nederlandse krijgsmacht zeer zorgwekkend is en adviseert met klem de financiële afspraken serieus te nemen die in 2014 tijdens de NAVO-top van Wales zijn gemaakt.

Aan de vooravond van de onderhandelingen tussen het Verenigd Koninkrijk en de EU-27 op 22 maart 2017, werd het advies *'Brexit means Brexit'* gepubliceerd. De AIV bepleit in dit advies voortzetting van de samenwerking van Nederland met het Verenigd Koninkrijk (VK), maar plaatst de kanttekening dat Nederland zich niet moet laten uitspelen tegen de andere EU-lidstaten. Het belang van een stevige Nederlandse inzet wat betreft de positie van elkaars ingezetenen en de rekening die het VK moet voldoen in verband met de uittrekking, wordt in dit advies onderstreept. Het advies was aanleiding voor de Tweede Kamer om de AIV op 4 juli 2017 te verzoeken een vervolgvraagstuk uit te brengen over de mogelijkheden voor Nederland om coalities te vormen in de Europese Unie (EU) na de uittrekking van het VK.

Het kabinet diende op 17 maart 2017 een spoedadvies-aanvraag in over de bewerktuiging van het buitenlandse beleid: Nederlandse overheidspresentie in het buitenland. In het briefadvies van 21 mei 2017 *De vertegenwoordiging van Nederland in de wereld* betoogt de AIV dat de staat van het Nederlandse netwerk van diplomatieke missies in de wereld zorgwekkend is en dringend versterking verdient. De AIV schat dat structureel ten minste een bedrag van EUR 70-80 miljoen per jaar nodig is om de ergste knelpunten weg te nemen.

Op 23 juni 2017 verscheen het advies *De wil van het volk? Erosie van de democratische rechtsstaat in Europa*, waarin wordt stilgestaan bij de groeiende maatschappelijke vervreemding tussen burgers onderling en tussen burgers en de politiek. Er is sprake van erosie van de steun voor democratische instellingen, terwijl die instellingen juist onmisbaar zijn om hun rechten te beschermen. Volgens de AIV is de democratische rechtsstaat in een aantal Europese landen in de gevarezone gekomen.

De AIV publiceerde op 18 augustus 2017 volgend op de publicatie van de discussienota van de Europese Commissie over de EMU, het advies *Is de eurozone stormbestendig? Over verdieping en versterking van de EMU*. In dit advies constateert de AIV dat aanvullende maatregelen nodig zijn om de schokbestendigheid van de eurozone verder te vergroten. De AIV doet verschillende voorstellen om de eurozone crisisbestendiger te maken onder andere door de slagvaardigheid van het bestuur van de EMU in zaken van crisisbeheer te vergroten.

In het op 10 november 2017 verschenen advies *De toekomst van de NAVO en de veiligheid van Europa* wordt aandacht gevraagd voor de veiligheidsontwikkelingen aan de oost- en zuidflank van het continent en het gebrek aan interne cohesie van het bondgenootschap. Daarom bepleit de AIV verbetering van de trans-Atlantische relatie, nauwere veiligheidspolitieke samenwerking tussen de Europese NAVO-landen en aanvullende maatregelen voor een geloofwaardige afschrikking en verdediging van Europa.

Half december bereikte ons het droeve bericht van het overlijden van mevrouw dr. S.A. Adams. Mevrouw Adams was met haar grote deskundigheid en persoonlijke inzet, een zeer gewaardeerd lid van de Commissie Ontwikkelingssamenwerking.

On 17 March 2017, the government sent the AIV an urgent request for advice on *The Dutch government's presence abroad*. In an advisory letter published on 21 May 2017, the AIV argues that the Netherlands' global network of diplomatic missions is in a worrying state and urgently needs to be strengthened. The AIV estimates that an annual sum of €70-80 million will be required on a long-term basis to tackle the most urgent problems.

On 23 June 2017, the AIV published an advisory report entitled *The Will of the People? The Erosion of Democracy Under the Rule of Law in Europe*, in which it examines the growing alienation among citizens themselves and between the general public and the political establishment. Support for democratic institutions, which are vital to protecting citizen's rights, is eroding. According to the AIV, democracy under the rule of law is in the danger zone in a number of European countries.

On 18 August 2017, following the publication of the European Commission's Reflection Paper on the issue, the AIV published the advisory report *Is the Eurozone Stormproof? On Deepening and Strengthening the EMU*. In the report, the AIV observes that supplementary measures are required to further improve the eurozone's ability to absorb shocks. It presents various recommendations aimed at increasing the eurozone's resilience to crises, for example by increasing the effectiveness of the governance of the EMU in matters relating to crisis management.

In its advisory report *The Future of NATO and European Security*, which was published on 10 November 2017, the AIV draws attention to security policy developments on the eastern and southern flanks of the continent and the Alliance's lack of internal cohesion. The AIV calls for the improvement of transatlantic relations, closer cooperation on security policy among the European NATO members and additional measures to maintain a credible deterrence and strengthen the defence of Europe.

In mid-December, the AIV was sad to learn of the passing of Dr Samantha Adams. Her vast expertise and personal commitment made her a highly valued member of the AIV's Development Cooperation Committee.

This year marked the end of Professor Alfred van Staden's long-standing membership of and active contribution to the AIV. A member of the AIV since 1 January 2006, he had served as chair of the European Integration Committee since 1 January 2008 and as vice-chair of the AIV since 1 March 2015. From 1990 to 1997, Professor Van Staden chaired the Advisory Council on Peace and Security (AVV), one of the precursors of the AIV. In recognition of his outstanding services to the AIV, he has been awarded honorary membership of the Council.

At the end of September, having worked for the AIV for over 20 years, the last 10 as its executive secretary, Tiemo Oostenbrink stepped down, having reached retirement age. A well-attended farewell gathering for Mr Oostenbrink took place during the AIV's annual seminar on 1 December 2017.

The AIV adopted this annual report on 2 February 2018.

Voor prof.dr. A. van Staden kwam dit jaar een einde aan zijn langdurige lidmaatschap van en actieve inzet voor de AIV. De heer Van Staden was sinds 1 januari 2006 lid van de AIV, sinds 1 januari 2008 voorzitter van de Commissie Europese Integratie en vanaf 1 maart 2015 fungeerde hij als vicevoorzitter van de AIV. Van 1990 tot 1997 was de heer Van Staden voorzitter van de Adviesraad Vrede en Veiligheid (AVV), een van de voorlopers van de AIV. Vanwege zijn grote verdiensten voor de AIV heeft de raad aan de heer Van Staden het erelidmaatschap toegekend.

Na ruim twintig jaar voor de AIV te hebben gewerkt, de laatste tien jaar als secretaris van de AIV, heeft Tiemo Oostenbrink eind september zijn functie neergelegd vanwege het bereiken van de pensioengerechtigde leeftijd. Tijdens de jaarlijkse AIV-themadag op 1 december 2017 vond een goedbezochte afscheidsbijeenkomst plaats.

De AIV heeft dit jaarverslag vastgesteld op 2 februari 2018.

IN 2017 UITGEBRACHTE ADVIEZEN

IN 2017 HEEFT DE AIV VIER ADVIEZEN EN TWEE BRIEFADVIEZEN uitgebracht:

- Advies nummer 103: *'Brexit means Brexit': op weg naar een nieuwe relatie met het VK* (maart 2017)
- Briefadvies nummer 31: *Rusland en de Nederlandse defensie-inspanningen* (maart 2017)
- Briefadvies nummer 32: *De vertegenwoordiging van Nederland in de wereld* (mei 2017)
- Advies nummer 104: *De wil van het volk? Erosie van de democratische rechtsstaat in Europa* (juni 2017)
- Advies nummer 105: *Is de eurozone stormbestendig? Over verdieping en versterking van de EMU* (juli 2017)
- Advies nummer 106: *De toekomst van de NAVO en de veiligheid van Europa* (oktober 2017)

ADVIES nummer 103: *'Brexit means Brexit': op weg naar een nieuwe relatie met het VK*

In maart 2017 bracht de AIV bovengenoemd advies uit, gebaseerd op de adviesaanvraag van 6 oktober 2016 waarin de AIV werd gevraagd om te bezien hoe de toekomstige relatie met het VK vorm zou moeten krijgen. Het advies werd voorbereid door een gecombineerde commissie, bestaande uit mw. drs. M. Sie Dhian Ho (voorzitter), dr. A.R. Korteweg (CVV), prof.dr. C.W.A.M. van Paridon (CEI), dr. A. Schout (CEI), dr. M.L.L. Segers (CEI), prof.dr. A. van Staden (CEI), mr. C.G. Trojan (CEI), mw. mr. M.C.B. Visser (CEI) en mr. N.P. van Zutphen (CEI). Het secretariaat van de commissie werd gevoerd door mr.drs. A.R. Westerink, bijgestaan door de stagiair H.C. Raaphorst. Als ambtelijke contactpersonen van het ministerie van Buitenlandse Zaken zijn drs. C.W.J. Devillers en mr.drs. B. Anker bij de opstelling van dit advies betrokken geweest. Ter voorbereiding van dit advies heeft de commissie werkbezoeken gebracht aan Brussel en Londen.

In het advies geeft de AIV aan dat nauwe samenwerking tussen de EU-27 en het VK van zeer groot belang blijft om veiligheid, vrijheid en welzijn te borgen in Europa. Tijdens de artikel 50-onderhandelingen is het bovendien belangrijk dat het front van de EU-27 gesloten blijft. Met betrekking tot het uittredingsakkoord acht de AIV het van grote betekenis dat de Nederlandse regering stevig inzet op de positie van de wederzijdse ingezetenen en de hoogte van de exit-rekening. Wat betreft de toekomstige relatie is de AIV van mening dat de EU in moet zetten op een veelomvattend vrijhandelsakkoord met het VK, vergelijkbaar met het akkoord met Canada (CETA), zo mogelijk aangevuld met verdergaande

Advisory reports published in 2017

IN 2017, THE AIV PUBLISHED FOUR ADVISORY REPORTS AND TWO ADVISORY LETTERS:

- Advisory report no. 103: *Brexit Means Brexit: Towards a New Relationship with the UK* (March 2017)
- Advisory letter no. 31: *Russia and the Defence Efforts of the Netherlands* (March 2017)
- Advisory letter no. 32: *The Dutch Government's Presence Abroad* (May 2017)
- Advisory report no. 104: *The Will of the People? The Erosion of Democracy under the Rule of Law in Europe* (June 2017)
- Advisory report no. 105: *Is the Eurozone Stormproof? On Deepening and Strengthening the EMU* (July 2017)
- Advisory report no. 106: *The Future of NATO and European Security* (October 2017)

Advisory report no. 103: *Brexit Means Brexit: Towards a New Relationship with the UK*

In March 2017, the AIV published an advisory report in response to the government's request for advice of 6 October 2016 on the shape of the Netherlands' future relationship with the UK. The report was prepared by a joint committee consisting of Ms M. Sie Dhian Ho (chair), Professor C.W.A.M. van Paridon, Dr A. Schout, Dr M.L.L. Segers, Professor A. van Staden, C.G. Trojan, Ms M.C.B. Visser and N.P. van Zutphen of the European Integration Committee (CEI) and Dr A.R. Korteweg of the Peace and Security Committee (CVV). The executive secretary was A.R. Westerink, assisted by H.C. Raaphorst (trainee). The civil service liaison officers were C.W.J. Devillers and B. Anker of the Ministry of Foreign Affairs. In preparation for this advisory report, the committee paid working visits to Brussels and London.

In the report, the AIV notes that close cooperation between the EU27 and the UK will remain vital to guaranteeing security, freedom and welfare in Europe. In addition, it is important for the EU27 to maintain a united front during the article 50 negotiations. As regards the withdrawal agreement, the AIV thinks it is essential for the government of the Netherlands to concentrate its efforts on the position of EU citizens in the UK and UK citizens in the EU and on the size of the UK's

exit bill. On the subject of future relations, the AIV is of the opinion that the EU should aim for a comprehensive free trade agreement with the UK, similar to its agreement with Canada (CETA), if possible supplemented by elements of more far-reaching economic integration, such as those enshrined in the association agreement with Ukraine. Furthermore, the AIV believes that an agreement on a short transition period is both probable and desirable, to allow an orderly transition between the UK's actual exit from the EU and the conclusion of a free trade agreement of this kind.

When it comes to internal (JHA) and external (CFSP/CSDP) security, the AIV considers it essential for the government to push for the continuation of EU-UK cooperation, albeit in a different form, and to work actively towards this goal. In the context of the forthcoming negotiations on the new Multiannual Financial Framework (MFF), the AIV takes the view that the Netherlands, together with other net contributors, should seek ways of reducing the EU budget in the years ahead, so as to ensure that the Dutch contribution remains the same and in any event does not increase.

Media coverage

The chair of the joint committee that prepared the report, Monika Sie Dhian Ho, gave interviews to the *NRC Handelsblad* newspaper and the commercial news radio station *BNR Nieuwsradio* on the occasion of the report's publication. Various other news publications, including *De Volkskrant*, *Het Financieele Dagblad*, *De Telegraaf* and *Internationale Spectator*, also devoted attention to the report.

Government response

In its response to the advisory report of 16 May 2017, the government affirms the importance of the EU27 maintaining a united front during the article 50 negotiations and endorses the AIV's recommendation to concentrate its efforts on the position of EU citizens in the UK and UK citizens in the EU and on the size of the UK's exit bill. The government agrees that trade is very important to the Netherlands and sets store by a good future relationship with the UK. However, it also refers to the phased approach set out in the European Council's guidelines. Talks on a future relationship cannot begin until the Council feels that sufficient progress has been made in

elementen van economische integratie zoals opgenomen in het Associatieakkoord met Oekraïne. Verder acht de AIV het waarschijnlijk en wenselijk dat een korte overgangperiode overeengekomen wordt om een geordende overgang mogelijk te maken tussen het feitelijk vertrek van het VK uit de EU en het bereiken van een dergelijk vrijhandelsakkoord.

Op het terrein van de interne (JBZ) en externe (GBVB/GVDB) veiligheid vindt de AIV het van groot belang dat het kabinet streeft naar continuering van de samenwerking met het VK, zij het op andere wijze en dat daar ook actief op wordt ingezet. In het kader van de komende onderhandelingen over het nieuwe meerjarig financieel kader acht de AIV het wenselijk samen met andere nettobetalers te zoeken naar mogelijkheden om te komen tot een lagere EU-begroting op termijn en daarmee tot een gelijkblijvende en in ieder geval niet een hogere Nederlandse bijdrage aan de EU-begroting.

Media-aandacht naar aanleiding van het advies

De voorzitter van de voorbereidende gecombineerde commissie, mevrouw Sie Dhian Ho, gaf ter gelegenheid van het verschijnen van het advies interviews aan *NRC Handelsblad* en *BNR Nieuwsradio*. Verscheidene andere media, waaronder de *Volkskrant*, het *Financieele Dagblad*, de *Telegraaf* en de *Internationale Spectator*, besteedden eveneens aandacht aan het advies.

Kabinetsreactie

In zijn reactie op het advies van 16 mei 2017 onderschrijft het kabinet het belang van een gesloten front van de EU-27 tijdens de artikel 50-onderhandelingen en steunt het de door de AIV voorgestelde stevige inzet op de positie van de wederzijdse ingezetenen en de financiële afwikkeling. Het kabinet onderschrijft het Nederlandse handelsbelang en hecht aan een goede toekomstige relatie met het VK, maar wijst wel op de gefaseerde benadering zoals die in de richtsnoeren van de Europese Raad is vastgelegd. Besprekingen over een toekomstige relatie kunnen pas beginnen als er naar het oordeel van de Raad voldoende voortgang is geboekt in de onderhandelingen over de artikel 50-overeenkomst.

Met betrekking tot een mogelijke overgangperiode vindt het kabinet dat deze scherp omschreven moet zijn en beperkt in de tijd. Daarnaast moet een effectief

handhavingsmechanisme van toepassing zijn. Het kabinet is het eens met de aanbeveling dat coalities moeten worden gezocht om te voorkomen dat Nederland extra moet bijdragen aan de Europese begroting als gevolg van het uitreden van het VK. Voorts acht het kabinet de continuering van de samenwerking met het VK op het gebied van interne en externe veiligheid en defensie van groot belang.

Ten aanzien van andere mogelijke coalitiepartners waarop Nederland zich zou moeten richten, is het kabinet zich ervan bewust dat in de toekomst wisselende coalities aangegaan moeten worden om binnen de EU nieuwe voorstellen te initiëren of juist blokkerende minderheden te vormen op onderwerpen waar Nederland bepaalde Europese initiatieven ongewenst vindt. Daarnaast zullen, al naar gelang het onderwerp, nieuwe coalities moeten worden gesmeed, hetgeen een actieve Nederlandse inzet vereist.

BRIEFADVIES nummer 31: *Rusland en de Nederlandse defensie-inspanningen*

De AIV bracht eveneens in maart 2017 het briefadvies *Rusland en de Nederlandse defensie-inspanningen* uit. Op 9 november 2016 werd het verzoek ontvangen voor een advies over de aanpassingen die de Noord-Atlantische Verdragsorganisatie (NAVO) zou moeten ondergaan in reactie op de verslechterde veiligheidssituatie als gevolg van dreigingen vanuit zowel Rusland, het Midden-Oosten als Noordelijk Afrika. Tevens werd de AIV verzocht aan te geven welke implicaties de AIV ziet voor de Nederlandse veiligheidspolitiek en defensie-inspanningen. De AIV heeft besloten eerst een kort briefadvies uit te brengen over de gevolgen van de nieuwe veiligheidssituatie voor de defensie-inspanningen, vooral in het licht van het beleid van de Russische Federatie. In oktober 2017 werd in advies nummer 106 De toekomst van de NAVO en de veiligheid van Europa ingegaan op de andere onderwerpen uit de adviesaanvraag.

Het briefadvies is opgesteld door de Commissie Vrede en Veiligheid (CVV) van de AIV bestaande uit prof.dr. J.J.C. Voorhoeve (voorzitter), LGen b.d. M.L.M. Urlings (vicevoorzitter), prof.dr.E. Bakker, drs. D.J. Barth, drs. A.J. Boekestijn, drs. L.F.F. Casteleijn, prof.dr. J. Colijn, dr. N. van Dam, mw. dr. N. de Deugd, mw. dr. M. Drent, mw. prof.dr. I. Duyvesteyn, jhr. P.C. Feith, dr. A.R. Korteweg en LGen b.d. dr. D. Starink. Het secretariaat werd gevoerd door mw. drs. M.E. Kwast-van Duursen, bijgestaan door dhr. H.C. Raaphorst

the negotiations on the article 50 agreement.

As regards the option of a transitional period, the government believes that it must be clearly defined and limited in time. In addition, an effective enforcement mechanism must apply. The government agrees with the recommendation that coalitions must be sought to prevent the Netherlands having to make a larger contribution to the EU budget as a result of the UK's withdrawal. In addition, it attaches great importance to continuing cooperation with the UK in the fields of internal and external security and defence.

Concerning the need to focus on other possible coalition partners, the government is aware that, in the future, the Netherlands will have to join various coalitions to launch new proposals in the EU or to form blocking minorities in areas where it considers certain EU initiatives undesirable. In addition, new coalitions will have to be forged, depending on the subject, which will require the Netherlands to adopt a proactive approach.

Advisory letter no. 31: *Russia and the Defence Efforts of the Netherlands*

In March 2017, the AIV also published an advisory letter entitled *Russia and the Defence Efforts of the Netherlands*. On 9 November 2016, the AIV received a request for advice on NATO's adaptation requirements in response to the deterioration of the security situation as a result of threats emanating from Russia, the Middle East and Northern Africa. In addition, it was asked to examine the implications of this new situation for Dutch security policy and defence efforts. The AIV decided to initially publish an advisory letter on the impact of the new security situation on the Netherlands' defence efforts, particularly in light of Russian policy. In October 2017, in advisory report no. 106: *The Future of NATO and European Security*, it examined the other issues raised in the government's request for advice.

The advisory letter was prepared by the AIV's Peace and Security Committee (CVV). Its members were Professor J.J.C. Voorhoeve (chair), Lieutenant General (ret.) M.L.M. Urlings (vice-chair), Professor E. Bakker, D.J. Barth, A.J. Boekestijn, L.F.F. Casteleijn, Professor J. Colijn, Dr N. van Dam, Dr N. de Deugd, Dr M. Drent, Professor I. Duyvesteyn, P.C. Feith,

Dr A.R. Korteweg and Lieutenant General (ret.) Dr D. Starink. The executive secretary was Ms M.E. Kwast-van Duursen, assisted by H.C. Raaphorst (trainee). The civil service liaison officers were J.W.K. Glashouwer of the Ministry of Defence and Ms C.H.J. Veerman of the Ministry of Foreign Affairs.

In the advisory letter, the AIV draws attention to the worrying condition of the armed forces, which will not return to a basic level of readiness until 2021, at the earliest, if current policies are not changed. The AIV considers this a serious problem in light of the severe deterioration of the security situation as a result of threats emanating from Russia, the Middle East and Northern Africa. It therefore advises the new government to honour the financial agreements reached at the 2014 NATO summit meeting in Wales and increase the Dutch defence budget over the next four years until it reaches the European NATO average. In the AIV's opinion, the armed forces have various needs, including additional budgetary resources to ensure a sufficient number of operational support units and to expand and modernise the military's striking power.

The international security situation in Europe and beyond has changed fundamentally in recent years. Russia appears to be seeking to sow discord in Europe by means of cyberattacks, disinformation and support for populist movements. Since 2008, it has invested heavily in modernising its armed forces, including the development of rapidly deployable military capability. Following the annexation of Crimea, NATO took a series of measures to reassure the eastern Allies and strengthen its deterrence. Despite these measures, the AIV believes that the Baltic states, in particular, remain vulnerable to a potential Russian intervention.

The new international threats have implications for NATO and the contributions of its member states. The AIV believes that the renewed need to be able to conduct large-scale operations at the high end of the spectrum of force sets different requirements for the size, availability and composition of the required military units. For example, there is a greater need for robust, rapidly deployable units for the purpose of maintaining a credible deterrence. Investment in the domain of information and cyber warfare is also needed.

(stagiair). De ambtelijke contactpersonen waren dhr. J.W.K. Glashouwer MA (ministerie van Defensie) en mw. drs. C.H.J. Veerman (ministerie van Buitenlandse Zaken).

In dit advies heeft de AIV gewezen op de zorgwekkende toestand van de krijgsmacht onder meer omdat bij ongewijzigd beleid, de basisgereedheid van de krijgsmacht pas op zijn vroegst in 2021 weer op orde is. De AIV acht dit een ernstige zaak in het licht van de sterk verslechterde veiligheidssituatie als gevolg van dreigingen vanuit zowel Rusland, het Midden-Oosten als Noordelijk Afrika. In het briefadvies adviseert de AIV om in de nieuwe kabinetsperiode de financiële afspraken serieus te nemen die in 2014 tijdens de NAVO-top van Wales zijn gemaakt en om de komende vier jaar het defensiebudget te laten doorgroeien tot het Europees NAVO-gemiddelde. Naar het oordeel van de AIV heeft de krijgsmacht onder meer behoefte aan budget voor voldoende ondersteunende operationele eenheden en uitbreiding en modernisering van de slagkracht.

De internationale veiligheidssituatie binnen en buiten Europa is de afgelopen jaren fundamenteel veranderd. Rusland lijkt erop uit te zijn in Europa verdeeldheid te zaaien met cyberaanvallen, desinformatie en het ondersteunen van populistische bewegingen. Sinds 2008 heeft Rusland fors geïnvesteerd in de modernisering van de krijgsmacht en daardoor een snel inzetbaar militair vermogen opgebouwd. Na de annexatie van de Krim heeft de NAVO een reeks maatregelen getroffen om de oostelijke bondgenoten gerust te stellen en ter versterking van de afschrikking. Ondanks deze maatregelen blijven volgens de AIV vooral de Baltische staten kwetsbaar voor een mogelijke Russische interventie.

De nieuwe internationale dreigingen hebben gevolgen voor de NAVO en de bijdragen van haar lidstaten. De AIV meent dat de noodzaak om weer grootschalig te kunnen optreden op het hoogste geweldsniveau andere eisen stelt aan de omvang, beschikbaarheid en samenstelling van de benodigde legeronderdelen. Zo is er een grotere behoefte aan snel beschikbare robuuste eenheden ten behoeve van een geloofwaardige afschrikking. Ook moet worden geïnvesteerd in het informatie- en cyberdomein.

Media-aandacht naar aanleiding van het advies

Het advies trok zeer veel belangstelling. Op de dag van verschijnen van het advies werd een interview met de heren Voorhoeve en Urlings geplaatst in de Volkskrant, gevolgd door afzonderlijke radio-interviews met beiden en een televisieoptreden van de heer Voorhoeve. Verder besteedden onder andere het Financieele Dagblad, Nu.nl, de Telegraaf, Elsevier en NRC Handelsblad aandacht aan het advies.

Kabinetsreactie

Op 31 december 2017 was nog geen kabinetsreactie ontvangen.

BRIEFADVIES nummer 32: *De vertegenwoordiging van Nederland in de wereld*

In reactie op een spoed-adviesaanvraag bracht de AIV in mei 2017 een briefadvies uit over de huidige staat van het Nederlandse postennet en de vertegenwoordiging van Nederlandse belangen in de wereld. In het briefadvies concludeert de AIV dat een aantal ingrijpende internationale ontwikkelingen, evenals de doorgevoerde bezuinigingen op het Nederlandse postennet, er toe hebben geleid dat de huidige staat van het Nederlandse netwerk van diplomatieke missies in de wereld zorgwekkend is en dringend versterking verdient.

Het advies werd voorbereid door een samengestelde commissie onder leiding van prof.mr. J.G. de Hoop Scheffer (AIV). Andere leden van de commissie waren prof.dr. A. van Staden (AIV/CEI) en prof.dr.ir. J.J.C. Voorhoeve (AIV/CVV). Het secretariaat werd gevoerd door drs. T.D.J. Oostenbrink, bijgestaan door dhr. M.L.I. van Laake (stagiair). De AIV heeft het briefadvies vastgesteld op 19 mei 2017.

De noodzaak tot effectieve presentie in het buitenland is sterk toegenomen door een gewijzigde internationale omgeving. Hieraan liggen een aantal internationale ontwikkelingen ten grondslag. Voorbeelden daarvan zijn de toegenomen migratieproblematiek, de verwevenheid tussen interne en externe onveiligheid, het streven naar duurzaamheid en de bilateralisering van de Europese politiek. De AIV stelt vast dat hierdoor het takenpakket van de hedendaagse ambassades, consulaten en vertegenwoordigingen bij internationale organisaties aanzienlijk breder en complexer is geworden.

Media coverage

The advisory letter attracted a great deal of interest. On the day of its publication, an interview with Professor Joris Voorhoeve and Lieutenant General (ret.) Marcel Urlings, appeared in De Volkskrant. This was followed by individual radio interviews with both men and a television appearance by Professor Voorhoeve. *Het Financieele Dagblad*, *Nu.nl*, *De Telegraaf*, *Elsevier* and *NRC Handelsblad* also devoted attention to the advisory letter.

Government response

As of 31 December 2017, the AIV had not yet received the government's response to this advisory letter.

Advisory letter no. 32: *The Dutch Government's Presence Abroad*

In May 2017, in response to an urgent request for advice, the AIV published an advisory letter on the current state of the Netherlands' mission network and the representation of Dutch interests abroad. In this letter, the AIV concludes that, as a result of several significant international developments, as well as various spending cuts, the current state of the Netherlands' global network of diplomatic missions is a cause for concern and urgently needs to be improved.

The advisory letter was prepared by a joint committee chaired by Professor J.G. de Hoop Scheffer (AIV). Its other members were Professor A. van Staden of the AIV and the European Integration Committee (CEI) and Professor J.J.C. Voorhoeve of the AIV and the Peace and Security Committee (CVV). The executive secretary was T.D.J. Oostenbrink, assisted by M.L.I. van Laake (trainee). The AIV adopted the advisory letter on 19 May 2017.

The need for an effective presence abroad has increased substantially as a result of changes in the international environment. Examples of the international developments underlying these changes include increased migration, the intertwined nature of internal and external insecurity, the pursuit of sustainability and the bilateralisation of European politics. The AIV notes that the tasks of modern embassies, consulates and permanent representations to international organisations have accordingly become far broader and more complex.

In addition, spending on the Netherlands' presence abroad has been cut back substantially in recent years, resulting in a reduction in the number of missions and mission staff. The current mission network is therefore smaller and less robust, and a large number of embassies are understaffed, despite the fact that a local presence is vital when it comes to effectively influencing foreign governments and opening doors for Dutch businesses.

In the advisory letter the AIV states that the Netherlands' mission network needs to be strengthened, in particular by assigning more support staff to embassies, in order to effectively promote Dutch interests. In this regard, the AIV recommends prioritising missions in countries situated in the arc of instability on Europe's eastern and southern flanks and missions in EU member states. Strengthening the missions on the periphery of Europe is necessary for preventing conflicts, stabilising highly unstable regions, improving control over migration flows and combating various forms of international crime. The AIV estimates that an annual sum of €70-80 million will be required on a long-term basis to tackle the most urgent problems. In addition, it believes that approximately €10 million will be needed to reduce the heavy workload at the ministry in The Hague. On 8 June 2017, at the request of the Permanent Parliamentary Committee on Foreign Affairs, the AIV sent a letter clarifying the basis for its estimate of the financial resources needed to strengthen the government's presence abroad.

Media coverage

Various newspapers and other media outlets, including *NRC Handelsblad*, *Het Financieele Dagblad*, *De Telegraaf* and *NU.nl*, devoted attention to the advisory letter, which was also discussed at length on *BNR Nieuwsradio*.

Government response

As of 31 December 2017, the AIV had not yet received the government's response to this advisory letter. However, the coalition agreement drawn up by the third Rutte government states that, on the basis of the AIV's advisory letter, additional funds rising over time to a structural increment of €40 million will be made available to strengthen and expand the Netherlands' mission network.

Daarnaast is de afgelopen jaren sterk bezuinigd op de Nederlandse presentie in het buitenland. Het aantal en de bezetting van de buitenlandse vertegenwoordigingen is daardoor ingekrompen. Het huidige postennetwerk van Nederland is dan ook verkleind, verzwakt en een groot aantal ambassades is onderbezet. Dit terwijl aanwezigheid ter plaatse nodig is voor effectieve beïnvloeding van buitenlandse regeringen en het openen van deuren voor Nederlandse bedrijven.

De AIV stelt in het briefadvies dat versterking van het postennetwerk van Nederland, in het bijzonder van de meer ondersteunende functies op ambassades, nodig is om de belangen van Nederland goed te behartigen. De AIV adviseert hierbij prioriteit te geven aan de posten in landen die gelegen zijn in de ring van instabiliteit aan de oost- en zuidflank van Europa en de Nederlandse vertegenwoordigingen in de EU-lidstaten. Versterking van de posten aan de randen van Europa is nodig ter voorkoming van conflicten, stabilisatie van zeer instabiele gebieden, betere beheersing van migratiestromen en bestrijding van diverse vormen van internationale criminaliteit. De AIV schat dat structureel een bedrag van EUR 70 tot 80 miljoen per jaar nodig is om de ergste knelpunten weg te nemen. Verder zal volgens de AIV een bedrag van ongeveer EUR 10 miljoen nodig zijn om de hoge werkdruk op het kerndepartement te verlagen. Op verzoek van de vaste commissie voor Buitenlandse Zaken heeft de AIV op 8 juni bij brief een nadere toelichting verschaft over de grondslag van de inschatting van de AIV van de benodigde financiële middelen voor de versterking van de overheidspresentie in het buitenland.

Media-aandacht naar aanleiding van het advies

In verschillende kranten en media, waaronder *NRC Handelsblad*, *Het Financieele Dagblad*, *de Telegraaf* en op *NU.nl*, is aandacht besteed aan de inhoud van het briefadvies. Ook werd bij *BNR-radio* uitgebreid gesproken over het briefadvies.

Kabinetsreactie

Op 31 december 2017 was nog geen kabinetsreactie ontvangen. In het regeerakkoord van het kabinet Rutte III wordt vermeld dat het postennetwerk naar aanleiding van het AIV-advies zal worden uitgebreid en versterkt voor een bedrag olopend tot 40 miljoen euro structureel.

De vaste commissie voor Buitenlandse Zaken verzocht de AIV op 2 november 2017 om een schriftelijke reactie te geven op de betreffende passage in het regeerakkoord. In een brief, verzonden op 10 november 2017 heeft de AIV gemeld met instemming kennis te hebben genomen van de passage in het regeerakkoord maar onderstreept nogmaals dat naar het oordeel van de raad structureel een bedrag van 70 tot 80 miljoen noodzakelijk is om de Nederlandse vertegenwoordiging te versterken.

ADVIES nummer 104: *De wil van het volk? Erosie van de democratische rechtsstaat in Europa*

In juni 2017 bracht de AIV op eigen initiatief bovengenoemd advies uit. Het advies is voorbereid door de Commissie Mensenrechten van de AIV onder voorzitterschap van prof.dr. E.M.H. Hirsch Ballin. De leden van de commissie waren mw. prof.dr. K.C.J.M. Arts, prof.dr. M.S. Berger, mw. prof.dr. C.P.M. Cleiren, mw. prof.dr. Y.M. Donders, mw. prof.dr. J.H. Gerards, mr. A.P. Hamburger, mw. prof.dr. N.M.C.P. Jägers, prof.dr. R.A. Lawson, prof.dr. B.E.P. Myjer, dr. B.W. Schermer, mw. mr. N. Tahir en mw. mr. H.M. Verrijn Stuart. Het secretariaat werd gevoerd door drs. R.A.G. Dekker MSc, bijgestaan door mw. A.R. Alblas en mw. F. Bakker (stagiaires). Mw. mr.dr. M. de Jong trad namens het ministerie van Buitenlandse Zaken op als ambtelijk contactpersoon.

In dit advies signaleert de AIV dat in verschillende Europese landen, waaronder Polen, Hongarije, de Russische Federatie en Turkije de democratische rechtsstaat in de gevarenzone komt. Formele kenmerken van de democratie zoals verkiezingen, politieke partijen, parlement en rechtbanken blijven in deze landen wel bestaan, maar democratische vrijheden en mensenrechten worden door de machthebbers ingeperkt of in toenemende mate selectief toegepast. Daardoor is niet langer de vrijheid voor allen zonder onderscheid gewaarborgd. Wat opvalt is dat de machthebbers in deze landen kunnen rekenen op de steun van een groot deel van de bevolking. Zij zijn niet door een staatsgreep aan de macht gekomen maar via (min of meer) vrije en eerlijke verkiezingen. De argumenten waarmee deze regeringen hun maatregelen rechtvaardigen – veelal een beroep op de nationale cultuur en identiteit en verzet tegen een elite die niet zou luisteren naar de stem van het volk – vinden gehoor bij veel burgers. Deze trend is niet beperkt tot Oost-Europa. In andere, ook West-Europese, landen vormen min of meer vergelijkbare bewegingen een groeiende politieke machtsfactor. Maar ook

On 2 November 2017, the Permanent Parliamentary Committee on Foreign Affairs asked the AIV to comment in writing on the relevant passage in the coalition agreement. In a letter dated 10 November 2017, the AIV welcomed the passage in question but restated its view that a structural amount of €70-80 million would be needed to strengthen the Dutch government's presence abroad.

Advisory report no. 104: *The Will of the People? The Erosion of Democracy Under the Rule of Law in Europe*

Acting on its own initiative, the AIV published this advisory report in June 2017. It was prepared by the AIV's Human Rights Committee (CMR), which was chaired by Professor E.M.H. Hirsch Ballin. Its other members were Professor K.C.J.M. Arts, Professor M.S. Berger, Professor C.P.M. Cleiren, Professor Y.M. Donders, Professor J.H. Gerards, A.P. Hamburger, Professor N.M.C.P. Jägers, Professor R.A. Lawson, Professor B.E.P. Myjer, Dr B.W. Schermer, Ms N. Tahir and Ms H.M. Verrijn Stuart. The executive secretary was R.A.G. Dekker, assisted by Ms A.R. Alblas and Ms F. Bakker (trainees). The civil service liaison officer was Ms M. de Jong of the Ministry of Foreign Affairs.

In the advisory report, the AIV points out that democracy under the rule of law is in the danger zone in a number of European countries, including Poland, Hungary, the Russian Federation and Turkey. Formal features of democracy, such as elections, political parties, parliament and the courts continue to exist in these countries, but democratic freedoms and human rights are being curbed or applied more and more selectively by those in power. As a result, freedom for all without distinction is no longer guaranteed. It is striking that the leaders of these countries can count on the support of a large section of the population. They came to power not by means of a coup d'état but through elections that were (mostly) free and fair. The arguments used by these governments to justify their measures – often including appeals to national culture and identity and attacks on elites that allegedly do not listen to the voice of the people – resonate with many people. This trend is not confined to Eastern Europe. Broadly comparable movements are a growing factor in the political power structures in other countries as well, including Western European countries. But even traditional, more moderate political parties are sometimes inclined, in seeking to win

back electoral support, to adopt positions at odds with the basic principles of freedom and democracy, while at the same time new and traditional movements oppose the erosion of the rule of law.

According to the AIV, these developments are the result of a process whereby people are becoming alienated from the institutions on which democracy and the rule of law are based. Across Europe, people now feel that the institutions of democracy under the rule of law mainly benefit others, including 'the establishment' or minority groups. The AIV believes that this social alienation is the result of a gradual process that has been going on for several decades. Globalisation and increased migration are key factors in this regard, as they have caused many people to feel economic, social and cultural insecurity. Those people are therefore prepared to vote for political movements that reject the established order, international integration and globalisation and advocate greater protection of the country's own population relative to cultural and ethnic minorities.

The AIV notes, however, that democracy and the rule of law are mutually interdependent. In order to ensure that everyone in society is treated equally, it is vital that the rights of every citizen be protected from violations by others, including the state. A fully-fledged democracy therefore requires more than just majority decision-making, i.e. legally enshrined fundamental rights that are protected by an independent judiciary.

Although the AIV recognises that there is no ready-made solution to combat the erosion of democracy under the rule of law in Europe, it believes that the Netherlands can contribute in various ways, for example by investing in social diplomacy, including people-to-people and profession-to-profession contacts between member states. Through placements and exchanges, knowledge and experience can be shared between socially relevant professional groups, such as the judiciary and the legal profession, the ombudsman, educational, knowledge and cultural institutions, and the media. Within the EU, moreover, the Netherlands must push to strengthen the annual rule of law dialogue. In addition, in the negotiations on the new EU budget, the government should seek to link the receipt of EU subsidies to criteria in the field of democracy and the rule of law. Finally, the Council of Europe and the EU must

traditionele, gematigder, politieke partijen zijn, op zoek naar het herwinnen van kiezerssteun, soms geneigd tot standpunten die haaks staan op basisbeginselen van vrijheid en democratie, naast traditionele en nieuwe bewegingen die weerstand bieden aan de uitholling van de rechtsstaat.

Volgens de AIV zijn deze ontwikkelingen het gevolg van een proces van vervreemding van burgers van de instituties waarop de democratie en de rechtsstaat zijn gestoeld. In heel Europa hebben burgers inmiddels het gevoel dat de instituties van de democratische rechtsstaat vooral ten gunste staan van anderen waaronder 'het establishment' of van minderheidsgroepen. Deze maatschappelijke vervreemding is volgens de AIV het resultaat van een langzaam voortschrijdend proces dat zich al enkele decennia voltrekt. Globalisering en toegenomen migratie zijn hierin bepalende factoren. Zij hebben ertoe geleid dat veel burgers economische, sociale en culturele onveiligheid ervaren. Zij zijn daarom bereid hun stem te geven aan politieke bewegingen die zich afzetten tegen de gevestigde orde, tegen internationale integratie en globalisering en die pleiten voor meer bescherming van de eigen bevolking ten opzichte van (culturele) minderheden.

De AIV stelt in het advies evenwel dat democratie en rechtsstaat onlosmakelijk met elkaar zijn verbonden. Om zeker te stellen dat iedereen in de samenleving gelijkwaardig behandeld wordt, is het noodzakelijk dat de rechten van elke burger beschermd worden tegen een inbreuk door anderen, inclusief de overheid. Een volwaardige democratie vraagt daarom om meer dan alleen meerderheidsbesluitvorming, namelijk wettelijk vastgelegde grondrechten die worden beschermd door een onafhankelijke rechtspraak.

Hoewel de AIV onderkent dat er geen kant en klare oplossing bestaat om de erosie van de democratische rechtsstaat in Europa tegen te gaan, kan Nederland volgens de adviesraad langs verschillende routes een bijdrage leveren, onder meer door te investeren in maatschappelijke diplomatie waaronder zgn. *people-to-people* en *profession-to-profession*-contacten tussen de lidstaten. Met stages en uitwisselingen kunnen kennis en ervaring worden gedeeld tussen maatschappelijk relevante beroepsgroepen als de rechtspraak en advocatuur, de ombudsman, onderwijs-, kennis- en cultuurinstellingen en media. Voorts dient Nederland in de EU in te zetten voor een versterking van de

jaarlijkse rechtsstatelijkheidsdialoog. In de onderhandelingen over een nieuwe EU-begroting moet bovendien een koppeling worden gemaakt tussen het ontvangen van EU-subsidies en criteria op het gebied van democratie en rechtsstaat. Tenslotte moeten de Raad van Europa en de EU zichtbaar én voelbaar in dienst staan van de burger. Dat kan door meer aandacht te geven aan sociaaleconomische rechten en door elkaar aan te spreken op de naleving van uitspraken van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens.

Media-aandacht naar aanleiding van het advies

Op 23 juni 2017 publiceerde dagblad Trouw een interview met de heer Hirsch Ballin naar aanleiding van het advies. Daarnaast lichtte hij het advies toe in het radioprogramma 'Met het oog op morgen'.
Zie: <<https://www.trouw.nl/home/nederland-moet-zijn-nek-uitsteken-om-rechtsstaten-te-versterken~ab8bef0b/>> en <<https://www.nporadio1.nl/nos-met-het-oog-op-morgen/onderwerpen/414783-ernst-hirsch-ballin-over-vertrouwen-in-de-eu>>.

Kabinetsreactie

Op 26 januari 2018 stuurden de ministers van Buitenlandse Zaken, van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, en van Justitie en Veiligheid de kabinetsreactie aan de Tweede Kamer. In de reactie onderschrijft het kabinet de constatering van de AIV dat sterke rechtsstaten fundamenteel zijn voor samenwerking binnen de EU en daarbuiten. Miljoenen burgers en bedrijven zijn afhankelijk van goed bestuur en van een Unie waarin rechtsgelijkheid en rechtszekerheid het uitgangspunt zijn. De EU is een waardengemeenschap, schrijft het Kabinet. Nederland deelt fundamentele waarden als vrijheid, democratie, gelijkheid en de rechtsstaat en respect voor de mensenrechten met andere EU-lidstaten. Verdediging en versterking van deze gedeelde, maar ondeelbare verworvenheden beschouwt Nederland dan ook reeds jaren als prioriteit. Daarnaast zijn sterke rechtsstaten van belang voor het functioneren van de interne markt. Zij dragen bij aan een betrouwbaar ondernemingsklimaat. Het kabinet meent dat wanneer deze waarden van binnenuit onder druk komen te staan en niet langer door alle lidstaten worden gerespecteerd, onderling wantrouwen in de hand wordt gewerkt, hetgeen op termijn aanzienlijke gevolgen kan hebben voor de slagkracht en geloofwaardigheid van de Unie.

serve the public visibly and tangibly. This can be achieved by devoting more attention to socioeconomic rights and calling one another to account regarding compliance with judgments of the European Court of Human Rights

Media coverage

On 23 June 2017, the Trouw newspaper featured an interview with Professor Ernst Hirsch Ballin in connection with the publication of the advisory report. Professor Hirsch Ballin also commented on the report in a current affairs programme on national radio ('Met het Oog op Morgen').
See: <<https://www.trouw.nl/home/nederland-moet-zijn-nek-uitsteken-om-rechtsstaten-te-versterken~ab8bef0b/>> and <<https://www.nporadio1.nl/nos-met-het-oog-op-morgen/onderwerpen/414783-ernst-hirsch-ballin-over-vertrouwen-in-de-eu>>

Government response

On 26 January 2018, the Minister of Foreign Affairs, the Minister of the Interior and Kingdom Relations and the Minister of Justice and Security sent the House of Representatives the government's response to the advisory report. In its response, the government endorses the AIV's observation that firm commitment to the rule of law is essential for cooperation within the EU and outside it. Millions of citizens and businesses depend on good governance and a Union based on legal equality and legal certainty. According to the government, the EU is a community of values. The Netherlands shares fundamental values such as freedom, democracy, equality, the rule of law and respect for human rights with other EU member states. That is why it has long regarded the defence and strengthening of these shared but indivisible values as a priority. Strong commitment to the rule of law is also important for the functioning of the single market, as it contributes to a reliable business climate. The government believes that, if these values are challenged from within and no longer respected by all member states, this will stoke mutual mistrust, which could ultimately have far-reaching consequences for the Union's effectiveness and credibility. In the government's view, it goes without saying that the EU needs to be able to prevent internal divisions on fundamental values. Responsibility for this lies primarily with the member states, but also with the EU institutions.

The government believes that a multipronged approach makes it possible to strike the right balance between bilateral and multilateral channels, and between institutional, technical and/or political approaches that focus on the situation both within the EU and outside it. In this regard, the government notes that, through its diplomatic missions in the accession countries in the Western Balkans, the Netherlands has created a rule of law network which focuses on supporting and monitoring reforms and preparing positions to be adopted in Brussels. As part of its multipronged approach, the Netherlands also focuses on encouraging and actively influencing multilateral institutions, such as the EU and the Council of Europe – as endorsed by the AIV report. The Netherlands can only do this by working with like-minded partners. After all, the government argues, support in all countries is essential for bolstering the rule of law in both the short and the long term.

In line with this multipronged approach, the government believes that funding rule of law efforts also requires a tailor-made strategy. Through several funds that seek to achieve specific goals in different geographical regions, the government is making a concrete contribution to strengthening the rule of law in Europe and beyond. That is why it has decided not to follow the AIV's recommendation to set up a separate rule of law programme and fund; instead, it will continue to use existing instruments and, where possible and appropriate, make additional funds available for efforts aimed at strengthening the rule of law.

Advisory report no. 105: *Is the Eurozone Stormproof? On Deepening and Strengthening the EMU*

In response to the government's request for advice of 6 October 2016, the AIV published this advisory report in August 2017. It was prepared by members of the AIV's European Integration Committee (CEI), including Professor A. van Staden (chair), Dr F.A.W.J. van Esch, Professor S.C.E. Eijffinger, M. Krop, Professor C.W.A.M. van Paridon, Dr A. Schout and C.G. Trojan. The executive secretary was A.R. Westerink, assisted by M.L.I. van Laake (trainee). The civil service liaison officers were C.W.J. Devillers and J. Nuijten of the Ministry of Foreign Affairs.

Het spreekt voor het kabinet voor zich dat de EU in staat moet zijn om interne scheidslijnen op fundamentele waarden te voorkomen. Daarvoor ligt de verantwoordelijkheid, zo stelt het kabinet, in de eerste plaats bij de lidstaten, maar evengoed bij de EU-instellingen.

Het kabinet is van mening dat een meersporenbenadering het mogelijk maakt om de juiste balans te vinden tussen bilaterale en multilaterale kanalen, en tussen een institutionele, technische en/of politieke benadering, die zich richt op de situatie binnen de EU, maar ook daarbuiten. Het kabinet geeft in dit verband aan dat Nederland via zijn ambassades in de toetredingslanden in de Westelijke Balkan een rechtsstatelijkheidsnetwerk heeft opgezet, dat zich richt op het ondersteunen van hervormingen, het monitoren hiervan en het voorbereiden van standpuntbepaling in Brussel. Voorts richt Nederland zich binnen deze meersporenbenadering, zoals het AIV-advies ook onderschrijft, op het stimuleren en proactief beïnvloeden van multilaterale instellingen, zoals de EU en de Raad van Europa. Dit kan Nederland niet zonder samen te werken met gelijkgezinde partners. Draagvlak in alle landen is immers essentieel voor bestendiging van de rechtsstaat op de korte en lange termijn, aldus het kabinet.

Het kabinet meent dat in lijn met deze meersporenbenadering ook de inzet van middelen op het thema rechtsstatelijkheid een kwestie van maatwerk is. Via meerdere fondsen die met een verschillend geografisch bereik specifieke doelen trachten te bereiken, draagt het kabinet concreet bij aan de versterking van de rechtsstaat in Europa en daarbuiten. Het kabinet kiest er daarom voor het advies van de AIV, om over te gaan tot de opzet van een separaat rechtsstatelijkheidsprogramma en -fonds, niet te volgen, maar uit te gaan van de bestaande instrumenten en, waar zinvol en mogelijk, extra ruimte beschikbaar te stellen voor inzet op het thema rechtsstatelijkheid.

ADVIES nummer 105: *Is de eurozone stormbestendig? Over verdieping en versterking van de EMU*

In reactie op de adviesaanvraag van 6 oktober 2016 bracht de AIV in augustus 2017 bovengenoemd advies uit, voorbereid door leden uit de Commissie Europese Integratie bestaande uit prof.dr. A. van Staden (voorzitter), mw.dr. F.A.W.J. van Esch, prof.dr. S.C.E. Eijffinger, mr.dr. M. Krop, prof.dr. C.W.A.M. van Paridon, dr. A. Schout en mr. C.G. Trojan. Het secretariaat van de commissie werd gevoerd door

mr.dr. A.R. Westerink, bijgestaan door de heer M.L.I. van Laake (stagiair). Als ambtelijke contactpersonen van het ministerie van Buitenlandse Zaken zijn drs. C.W.J. Devillers en J. Nuijten MA bij de opstelling van dit advies betrokken geweest.

In het advies stelt de AIV dat, in reactie op de economische en financiële crisis, de afgelopen jaren weliswaar belangrijke stappen zijn gezet om de Economische en Monetaire Unie (EMU) te versterken, maar dat aanvullende maatregelen nodig zijn om de schokbestendigheid van de eurozone verder te vergroten. Wat betreft het bestuur van de EMU moet vooral de slagvaardigheid in zaken van crisisbeheer worden vergroot. Daartoe pleit de AIV onder meer voor een *double-hatted* functie, waarbij de vicevoorzitter van de Europese Commissie verantwoordelijk voor euro-aangelegenheden tevens de vaste voorzitter is van de eurogroep.

Duidelijk is verder dat een aantal eurolanden (waaronder Frankrijk en Italië) diepgaande economische hervormingen moet doorvoeren om de economie op orde te krijgen. Het gaat daarbij vooral om flexibilisering van product- en arbeidsmarkten. De AIV meent dat Nederland, samen met Duitsland, een actieve en stimulerende rol kan spelen ter ondersteuning van een hervormingspolitiek in deze landen. Dit kan onder meer door het opzetten van investeringsprogramma's en door aan te sturen op een loonontwikkeling die de koopkracht van werknemers in de overschotlanden vergroot. Op het terrein van de vergroting van de monetaire stabiliteit beveelt de AIV aan om het Europees Stabiliteitsmechanisme op termijn en stapsgewijs om te vormen tot een Europees Monetair Fonds. Met betrekking tot een begrotingscapaciteit voor de eurozone, stelt de AIV dat deze in beginsel kan bijdragen aan de schokbestendigheid van de EMU.

De AIV benadrukt dat verdieping van de EMU een stapsgewijs proces is, waarbij met name een eurobegroting kan worden gezien als een sluitstuk. Dit proces moet hand in hand gaan met verbeterde Euro-governance en democratische controle daarop. De AIV ziet stappen in deze richting als essentieel ter versterking van de EMU en daarmee voor het voortbestaan van de muntunie. De AIV sluit een exit-scenario echter niet uit. Het is raadzaam een dergelijk scenario bij wijze van contingency planning uit te werken.

In its report, the AIV notes that although important steps have been taken in recent years to strengthen the Economic and Monetary Union (EMU) in response to the economic and financial crisis, supplementary measures are required to further improve the eurozone's ability to absorb shocks. As regards the governance of the EMU, the effectiveness of crisis management, in particular, needs to be strengthened. To this end, the AIV advocates various measures, such as creating a 'double hat' arrangement under which the Vice-President of the European Commission for the Euro would also serve as the permanent president of the Eurogroup.

In addition, it is clear that a number of euro countries (including France and Italy) need to carry out far-reaching reforms to put their economies in order, in particular by making their product and labour markets more flexible. The AIV believes that the Netherlands, together with Germany, can play an active and incentivising role in support of economic policy reforms in these countries, for example by establishing investment programmes and pursuing wage increases that enhance the purchasing power of workers in 'surplus countries'. In order to increase monetary stability, the AIV recommends gradually transforming the European Stability Mechanism (ESM) into a European Monetary Fund (EMF) in due course. As regards the fiscal capacity of the eurozone, the AIV believes that it could, in principle, increase the EMU's resilience to shocks.

The AIV emphasises that deepening the EMU is a gradual process, in which a separate budget for the eurozone, in particular, can be seen as the final step. This process must go hand in hand with improved euro governance and democratic control. The AIV regards steps in this direction as vital to strengthening the EMU and, thus, to the survival of the currency union. However, it does not rule out an exit scenario. It would therefore be advisable to draw up such a scenario by way of contingency planning.

Media coverage

On 18 August 2017, in connection with the publication of the advisory report, *Het Financieele Dagblad* featured an interview with Professor Alfred van Staden in his capacity as chair of the committee that prepared the report. Several other media

outlets (including *Trouw*, *De Groene Amsterdammer*, *BNR Nieuwsradio* and *HP/de Tijd*) also devoted attention to the report. Professor Coen Teulings gave it a positive review in *NRC Handelsblad* on 30 August 2017, while Martin Sommer gave it a critical review in *De Volkskrant* on 16 September 2017. On behalf of the AIV, Professor Van Staden and Carlo Trojan responded to Mr Sommer's review in *De Volkskrant* on 20 September 2017.

Government response

In its response of 27 November 2017 to the advisory report, the government notes that the current arrangement for the governance of the EMU, in which the positions of President of the Eurogroup and Vice-President of the European Commission are separate, works well and provides the necessary checks and balances. It therefore sees no reason to alter this arrangement. As regards democratic control over support operations, the government underlines the importance of closely involving national parliaments in the provision of assistance programmes.

As regards the AIV's recommendation that the Netherlands play an active and incentivising role in support of reforms in other euro countries, the government notes that wage development is primarily determined by the social partners (i.e. employers' organisations and trade unions) but that it can play a role in this area. Nevertheless, the government believes that implementing reforms remains first and foremost the responsibility of individual member states.

Like the AIV, the government supports the further development of the European Stability Mechanism (ESM) into a European Monetary Fund (EMF) and believes that the intergovernmental nature of the rescue fund has worked well. However, it does not support a stability mechanism at EMU level in order to cushion the impact of economic shocks. With regard to a possible withdrawal of member states from the eurozone, the government notes that this is unlikely and that leaving the monetary union is not a solution for the challenges member states are facing. The government therefore sees no reason for the future inclusion of any provision that would regulate a contraction of the eurozone.

Media-aandacht naar aanleiding van het advies

Op 18 augustus 2017 publiceerde het Financieele Dagblad naar aanleiding van het advies een interview met de heer Van Staden in zijn hoedanigheid van voorzitter van de commissie die het advies over de EMU heeft voorbereid. Ook veel andere media (*Trouw*, *de Groene*, *BNR*, *HP/de Tijd* e.a.) besteedden aandacht aan het AIV-advies. Prof. Teulings wijdde er in *NRC Handelsblad* op 30 augustus 2017 een positief commentaar aan, de heer Sommer een kritisch commentaar in *de Volkskrant* van 16 september 2017. Namens de AIV reageerden de heren Van Staden en Trojan op laatstgenoemd artikel in *de Volkskrant* van 20 september 2017.

Kabinetsreactie

In zijn reactie op het advies van 27 november 2017 geeft het kabinet wat betreft het bestuur van de EMU aan dat de huidige opzet, waarbij de functies van voorzitter van de eurogroep en vicevoorzitter van de Europese Commissie gescheiden zijn, volgens het kabinet goed werkt en zorgt voor de noodzakelijke *checks and balances*. Het kabinet ziet dan ook geen aanleiding om deze opzet aan te passen. Ten aanzien van de democratische controle op steunoperaties onderschrijft het kabinet het belang van een sterke betrokkenheid van het nationale parlement bij het verlenen van steunprogramma's.

Met betrekking tot de door de AIV bepleitte actieve en stimulerende rol voor Nederland ter ondersteuning van hervormingen in andere eurolanden merkt het kabinet op dat de loonontwikkeling hoofdzakelijk wordt bepaald door de sociale partners, al kan het kabinet hierin niettemin een rol spelen. Het doorvoeren van hervormingen blijft echter allereerst een verantwoordelijkheid van individuele lidstaten, aldus het kabinet.

Het kabinet is, net als de AIV, voorstander van het door ontwikkelen van het Europees Stabiliteitsmechanisme (ESM) in een Europees Monetair Fonds en is van mening dat het intergouvernementele karakter van het noodfonds goed heeft gefunctioneerd. Het kabinet is geen voorstander van een stabilisatiemechanisme op EMU-niveau om de gevolgen van economische schokken op te vangen. Ten aanzien van een mogelijk vertrek van lidstaten uit de eurozone stelt het kabinet dat dit niet aan de orde is en geen oplossing voor de uitdagingen waar lidstaten voor staan. Het kabinet ziet dan

ook geen aanleiding om in de toekomst een bepaling op te nemen die een inkrimping van de eurozone zou reguleren.

ADVIES nummer 106: *De toekomst van de NAVO en de veiligheid van Europa*

Op 10 november 2017 bracht de AIV een advies uit over de NAVO. Het advies is voorbereid door de Commissie Vrede en Veiligheid (CVV) van de AIV, bestaande uit prof. dr. J.J.C. Voorhoeve (voorzitter), LGen b.d. M.L.M. Urlings (vicevoorzitter), prof.dr. E. Bakker, drs. D.J. Barth, drs. A.J. Boekestijn, drs. L.F.F. Casteleijn, prof.dr. J. Colijn, dr. N. van Dam, mw. dr. N. de Deugd, mw. dr. M. Drent, mw. prof. dr. I. Duyvesteyn, jhr. P.C. Feith, dr. A.R. Korteweg en LGen b.d. dr. D. Starink. Het secretariaat werd gevoerd door mw. drs. M.E. Kwast-van Duursen, bijgestaan door dhr. M.L.I. van Laake (stagiair) en mw. R.M. Guldmond (stagiaire). De ambtelijke contactpersonen waren dhr. J.W.K. Glashouwer MA (ministerie van Defensie) en drs. B. Wels (ministerie van Buitenlandse Zaken). De AIV heeft dit advies vastgesteld op 6 oktober 2017.

Vooruitlopend op het algehele advies heeft de AIV op 10 maart 2017 het briefadvies 'Rusland en de Nederlandse defensie-inspanningen' gepubliceerd (briefadvies nummer nr. 31). In dit briefadvies is specifiek ingegaan op de gevolgen van de Russische dreiging voor de Nederlandse krijgsmacht.

In advies nummer 106 betoogt de AIV dat de Europese veiligheid wordt bedreigd door het destabiliserend optreden van Rusland en de gordel van instabiliteit in het Midden-Oosten en Noordelijk Afrika. Rusland ondermijnt de Europese veiligheid door inbreuk te maken op de integriteit van soevereine staten, door zijn pogingen om zeggenschap te krijgen in het 'nabije buitenland' en pogingen om de geloofwaardigheid van de NAVO en de EU te ondergraven. Daarnaast is Europa kwetsbaar voor terroristische aanslagen en moet voorlopig ernstig rekening worden gehouden met terroristische acties van organisaties, van eenlingen of van teruggekeerde IS-strijders uit Syrië en Irak. Vanuit Noordelijk Afrika wordt Europa direct bedreigd door veiligheidsrisico's als terrorisme en religieus extremisme, drugs- en mensensmokkel en proliferatie van wapens.

In het licht van deze omvangrijke dreigingen is het naar de mening van de AIV des te zorgelijker dat de samenhang binnen het bondgenootschap broos is. Sinds januari 2017

Advisory report no. 106: *The Future of NATO and European Security*

On 10 November 2017 the AIV published an advisory report on the future of NATO. It was prepared by the AIV's Peace and Security Committee (CVV), consisting of Professor J.J.C. Voorhoeve (chair), Lieutenant General (ret.) M.L.M. Urlings (vice-chair), Professor E. Bakker, D.J. Barth, A.J. Boekestijn, L.F.F. Casteleijn, Professor J. Colijn, Dr N. van Dam, Dr N. de Deugd, Dr M. Drent, Professor I. Duyvesteyn, P.C. Feith, Dr A.R. Korteweg and Lieutenant General (ret.) Dr D. Starink. The executive secretary was Ms M.E. Kwast-van Duursen, assisted by M.L.I. van Laake and Ms R.M. Guldmond (trainees). The civil service liaison officers were J.W.K. Glashouwer of the Ministry of Defence and B. Wels of the Ministry of Foreign Affairs. The AIV adopted this advisory report on 6 October 2017.

On 10 March 2017, in advance of the full advisory report, the AIV published advisory letter no. 31: *Russia and the Defence Efforts of the Netherlands*, in which it specifically examined the implications of the Russian threat for the Dutch armed forces.

In advisory report no. 106, the AIV contends that European security is under threat from Russia's destabilising actions and the arc of instability spanning the Middle East and North Africa. Russia is harming European security by violating the integrity of sovereign states and through its attempts to expand its influence in the 'near abroad' and undermine the credibility of NATO and the EU. In addition, Europe is vulnerable to terrorist attacks and must, for the foreseeable future, bear in mind the serious prospect of terrorist acts by organisations, lone actors or ISIS fighters returning from Syria and Iraq. Europe faces direct security threats emanating from North Africa, including terrorism and religious extremism, drug trafficking and people smuggling, and arms proliferation.

In light of these significant threats, the AIV believes it is all the more worrying that NATO's internal unity is fragile. Since January 2017, the United States, which has formed the political and military backbone of the Alliance since its establishment in 1949, cannot be depended upon to provide political leadership. The Alliance's internal cohesion is also under pressure from differences of opinion between the eastern and southern Allies concerning NATO's general

direction, the differing defence efforts of the NATO countries and the difficult relationship with Turkey. The energy dependency of several European countries is also a potential source of tension.

In all likelihood, Russia is not intent on a prolonged, large-scale conflict with NATO, but at regional level – especially in the Baltic region – it could achieve military dominance by carrying out a rapid surprise attack. The AIV believes that the greatest risk facing NATO is misjudgement on the part of Russia. Russia should not be tempted to swiftly create a fait accompli, for example by suddenly invading one of the Baltic states. The AIV believes that NATO's strategy should therefore focus as much as possible on credible deterrence by denial, by significantly strengthening forward deployed units in the Baltic states, as well as on the deployability and swift mobility of available follow-on forces. NATO should develop an adequate response to the anti-access/area denial (A2/AD) threat, and NATO countries should be better prepared for scenarios involving cyberattacks, disinformation and manipulation. At the same time, the AIV believes that it is vital to improve NATO's relations with Russia and resume the dialogue in the NATO-Russia Council (NRC) on measures aimed at preventing accidents and misunderstandings.

Credible deterrence also requires an effective NATO nuclear strategy. As long as nuclear weapons are indispensable to deterrence and defence, the AIV believes that the Netherlands should not make a unilateral decision to reject NATO's nuclear task. It is open to question whether NATO's nuclear strategy and assets, in particular its sub-strategic – and specifically its 'tactical' – nuclear weapons, are still adequate. In fact, the AIV believes that developments in this area make it imperative for NATO to re-evaluate its nuclear strategy.

The need to strengthen collective defence and deterrence does not detract from the importance of the Alliance's other two core tasks: crisis management and cooperative security. The AIV believes that the security threats emanating from NATO's southern flank are more likely to increase than decline in the coming decades. Partly for this reason, it believes that NATO should develop a southern strategy and step up its cooperation with the EU. This would also address the concerns of the southern Allies, help discourage unilateral

is er geen staat te maken op de politieke leiding van de VS, die sinds de oprichting van het bondgenootschap in 1949 de politieke en militaire ruggengraat van de organisatie vormt. De interne cohesie van het bondgenootschap staat verder onder druk door verschil van inzicht tussen de oostelijke en zuidelijke bondgenoten over de koers van de NAVO, de uiteenlopende defensie-inspanningen van de NAVO-landen en de moeizame relatie met Turkije. Ook de energieafhankelijkheid van een aantal Europese landen kan leiden tot onderlinge onenigheid.

Rusland is naar alle waarschijnlijkheid niet uit op een (langdurig) grootschalig conflict met de NAVO, maar kan wel regionaal, met name in het Baltisch gebied, door snel en verrassend optreden, een militair overwicht creëren. De AIV is van mening dat het grootste risico voor de NAVO ligt in een miscalculatie door Rusland. Rusland mag niet in de verleiding komen snel een voldongen feit te creëren door bijvoorbeeld een plotselinge inval in een van de Baltische staten. Naar de mening van de AIV moet de NAVO-strategie dan ook zoveel mogelijk gericht zijn op geloofwaardige afschrikking (*deterrence by denial*) door aanmerkelijke versterking van de voorwaarts ontplooiden eenheden in de Baltische staten en op de inzetbaarheid en snelle verplaatsbaarheid van beschikbare *follow-on-forces*. De NAVO dient een adequaat antwoord te ontwikkelen tegen de A2/AD-dreiging en de NAVO-landen moeten beter voorbereid zijn op scenario's waarin ze worden geconfronteerd met cyberaanvallen, desinformatie en beïnvloeding. Tegelijk zou naar het oordeel van de AIV moeten worden ingezet op verbetering van de relatie met Rusland en hervatting van de dialoog in de NAVO-Ruslandraad (NRR) over maatregelen ter vermindering van ongelukken en misverstanden.

Geloofwaardige afschrikking impliceert ook een adequate nucleaire NAVO-strategie. Zolang kernwapens onmisbaar zijn voor afschrikking en verdediging dient Nederland naar het oordeel van de AIV geen eenzijdig besluit te nemen om de kernwapentaak af te stoten. De vraag rijst of de nucleaire strategie en middelen van de NAVO, vooral wat betreft de sub-strategische 'tactische' kernwapens, nog adequaat zijn. De AIV is dan ook van mening dat de ontwikkelingen op nucleair gebied de NAVO nopen tot het evalueren van haar nucleaire strategie.

De versterking van de collectieve verdediging en de afschrikking doen niets af aan de betekenis van de beide andere kerntaken van het bondgenootschap: crisismanagement en coöperatieve veiligheid. De AIV is van mening dat de veiligheidsdreigingen aan de zuidflank de komende decennia eerder toe dan af zullen nemen en vindt het mede daarom noodzakelijk dat het bondgenootschap een zuidelijke strategie ontwikkelt en de samenwerking met de EU intensiveert. Hiermee wordt tevens tegemoetgekomen aan de zorgen van de zuidelijke bondgenoten, kan unilaterale militaire inmenging worden ontmoedigd en wordt bijgedragen aan de cohesie van het bondgenootschap. In nauwe samenwerking met de EU kan de NAVO vooral in een *non permissive environment* meerwaarde leveren.

In het licht van de actuele veiligheidsuitdagingen acht de AIV forse extra investeringen op veiligheidsgebied noodzakelijk, niet alleen voor versterking van de krijgsmacht, maar ook voor cyberverdediging en voor de uitbreiding van het postennetwerk. Naar het oordeel van de AIV is het noodzakelijk dat in het Nederlands veiligheids- en defensiebeleid, naast de trans-Atlantische oriëntatie, meer gewicht wordt toegekend aan de continentale oriëntatie. Hoewel de VS en het VK ook in de toekomst belangrijke veiligheidspartners blijven, zal naar verwachting de ontwikkeling en verdieping van het Europese veiligheids- en defensiebeleid onder leiding van Duitsland en Frankrijk de komende jaren een hoge vlucht nemen. Nederland doet er volgens de AIV goed aan om van meet af aan actief mee te denken met de Frans-Duitse voorstellen voor de ontwikkeling en verdieping van de Europese defensiesamenwerking en om op ambitieuze wijze deel te nemen aan versterkte samenwerking ('PESCO').

De AIV vraagt in het bijzonder aandacht voor de positie van de Staten-Generaal aangezien waarschijnlijk in toenemende mate een beroep zal worden gedaan op de Nederlandse krijgsmacht en vanwege de noodzakelijke verdieping van de Europese defensiesamenwerking. De AIV beveelt de Staten-Generaal aan een parlementaire commissie in te stellen die zich buigt over de rol van de volksvertegenwoordiging bij een mogelijke inzet van de Nederlandse krijgsmacht en de verschillende scenario's die daarbij aan de orde kunnen komen.

military intervention and promote cohesion within the Alliance. Particularly in non-permissive environments, NATO can add value by working in close cooperation with the EU.

In light of the current security challenges, the AIV regards substantial additional investment in security as a necessity – not only to strengthen the armed forces but also to boost cyber defence and expand the network of diplomatic missions. The AIV believes that, alongside its transatlantic orientation, Dutch security and defence policy should focus more heavily on the continental dimension. Although the UK and the US will remain key security partners in the future, European security and defence policy is expected to develop and deepen considerably in the next few years under the leadership of France and Germany. According to the AIV, the Netherlands would be wise to be actively involved from the outset in the discussion on the French-German proposals for developing and intensifying European defence cooperation and to participate ambitiously in enhanced cooperation in the context of Permanent Structured Cooperation (PESCO).

The AIV draws particular attention to the position of the States General in connection with the likely increase in the demands placed on the Dutch armed forces and the need to intensify European defence cooperation. It accordingly recommends that the States General establish a parliamentary committee to examine parliament's role in the potential deployment of the Dutch armed forces and the various scenarios that might arise in this context.

Media coverage

The advisory report attracted a lot of attention in the media. On the day of its publication, Professor Joris Voorhoeve gave interviews to current affairs programmes on national and commercial radio (*NPO Radio 1* and *BNR Nieuwsradio*). Several newspapers and other news services also devoted attention to the report. NRC Handelsblad and De Volkskrant both published articles on the report. See: <<https://www.volkskrant.nl/buitenland/waarschuwing-voor-defensie-minister-bijleveld-navo-flitsmacht-is-te-traag-en-te-klein~a4535661/>> and <https://www.nrc.nl/nieuws/2017/11/09/samenhang-van-de-navo-is-broos-13940943-a1580680>>.

De Volkskrant published an opinion piece by Professor

Voorhoeve and Lieutenant General (ret.) Marcel Urlings responding to news coverage of the advisory report. See: <<https://www.volkskrant.nl/buitenland/opinie-de-bescherming-van-de-baltische-staten-is-ontoereikend~a4542491/>>.

Government response

As of 31 December 2017, the AIV had not yet received the government's response to this advisory report.

Media-aandacht naar aanleiding van het advies

Het advies trok zeer veel aandacht. Op de dag van het verschijnen van het advies gaf de heer Voorhoeve een interview aan NPO radio 1 en aan BNR. Tevens besteedde een aantal kranten en andere nieuwsdiensten aandacht aan het adviesrapport. Zowel NRC Handelsblad als de Volkskrant wijdden een artikel aan het advies, zie: <<https://www.volkskrant.nl/buitenland/waarschuwing-voor-defensie-minister-bijleveld-navo-flitsmacht-is-te-traag-en-te-klein~a4535661/>> en <<https://www.nrc.nl/nieuws/2017/11/09/samenhang-van-de-navo-is-broos-13940943-a1580680>>.

De Volkskrant plaatste een opiniestuk van de heren Voorhoeve en Urlings in reactie op de berichtgeving over het NAVO-advies, zie: <<https://www.volkskrant.nl/buitenland/opinie-de-bescherming-van-de-baltische-staten-is-ontoereikend~a4542491/>>.

Kabinetsreactie

Op 31 december 2017 was nog geen kabinetsreactie op het adviesrapport over de NAVO ontvangen.

REACTIES OP EERDERE ADVIEZEN

REACTIE op ADVIES nummer 101: *Veiligheid en stabiliteit in Noordelijk Afrika* (uitgebracht mei 2016)

Op 17 februari 2017 publiceerde het kabinet de reactie op advies nummer 101. Het kabinet onderschrijft de mening van de AIV dat het van belang is om voor Noordelijk Afrika een brede benadering van veiligheid te hanteren. Met de AIV is het kabinet van oordeel dat Nederland en de EU in het buitenlands beleid uit oogpunt van veiligheid, stabiliteit en migratie ook prioriteit moeten geven aan Noordelijk Afrika waarbij inzet van de krijgsmacht in multilateraal verband accent dient te krijgen.

Wat de Sahel betreft sluit het kabinet aan bij de suggestie om deze regio een prioriteit te maken binnen het Nederlands buitenlands beleid. Met betrekking tot de inzet op veiligheidsgebied wijst het kabinet op de actieve Nederlandse betrokkenheid bij diverse missies, de Nederlandse betrokkenheid bij oefeningen in Noordelijk Afrika. Evenals de AIV hecht het kabinet veel belang aan *Security Sector Reform* maar neemt de AIV-aanbeveling om een SSR-pool op te richten niet over vanwege de omvang en vulling van de organisatie in combinatie met de uitzend- en gereedstellingsdruk. Het kabinet onderschrijft de analyse van de AIV ten aanzien van de noodzaak de inzet te verhogen om migratie te verminderen en is groot voorstander van de door de Europese Commissie voorgestelde migratiecompacts met zeven belangrijke herkomst-, transit- en opvanglanden. Met de AIV is het kabinet van mening dat bij de vormgeving en uitvoering van militaire en civiele missies aandacht moet worden geschonken aan migratie. Wat de aanbeveling van de AIV betreft om het Nederlandse ontwikkelingsbeleid bij te stellen vanwege de omvang en de complexiteit van Noordelijk Afrika, merkt het kabinet op dat in de afgelopen jaren een begin is gemaakt met de gewenste focus op Noordelijk Afrika maar dat de druk op de budgetten hoog is en dat voor een effectievere inzet extra middelen nodig zijn.

Het kabinet is van mening dat de door de AIV bepleite extra aandacht voor de Sahel past bij het beleid dat de regering voorstaat en maakt melding van het feit dat recent is aangekondigd dat in de veranderende relatie en met de uitfasering van zogenaamde overganglanden op termijn ruimte wordt gecreëerd voor een aantal nieuwe landen. Daarbij zal in eerste instantie worden gekeken naar de Sahel-regio. Het kabinet is het eens met de AIV dat het noodzakelijk is prioriteit te blijven geven aan de bevordering van seksuele en reproductieve gezondheid en rechten en wijst op de

Government responses to previous advisory reports

RESPONSE TO ADVISORY REPORT no. 101: *Security and Stability in Northern Africa* (published in May 2016)

On 17 February 2017, the government published its response to this advisory report. In it, the government agrees with the AIV that it is important to adopt a broad approach to security in Northern Africa. It also shares the AIV's view that for reasons related to security, stability and migration the Netherlands and the EU must also prioritise Northern Africa in their foreign policy, with an emphasis on deploying the Dutch armed forces in the framework of multilateral efforts.

The government agrees with the AIV's recommendation to prioritise the Sahel region within Dutch foreign policy. As regards its efforts in the area of security, the government points to the Netherlands' active involvement in various military missions and exercises (readiness activities) in Northern Africa. Like the AIV, the government attaches great importance to security sector reform (SSR). However, it rejects the AIV's recommendation to set up an 'SSR pool' at the ministry, given the organisation's current size and composition in combination with the pressures on deployment and readiness. The government agrees with the AIV's analysis regarding the need to step up efforts to reduce migration, and strongly supports the migration compacts proposed by the European Commission with seven key countries of origin, transit and reception. It also shares the AIV's opinion that attention should be devoted to migration when devising and carrying out military and civil missions. As regards the AIV's recommendation to modify Dutch development policy in light of the scale and complexity of the problems in Northern Africa, the government notes that efforts to implement the desired focus on Northern Africa have been initiated in recent years. However, pressure on budgets is high and a more effective approach will require additional resources.

According to the government, the AIV's recommendation to pay extra attention to the Sahel is in line with the policy advocated by the government. It further notes that it recently announced that the changing relationship and the phasing-out of programmes in 'transitional countries' will, in time, create

scope for relations with new partner countries. The initial focus will be on countries in the Sahel region. The government agrees with the AIV that it needs to continue prioritising the promotion of sexual and reproductive health and rights (SRHR) and mentions the various programmes to which the Netherlands contributes. In line with the AIV's recommendation in this regard, the government notes that the EU, the UN and the African Union (AU) serve as the main multilateral frameworks for all its efforts.

RESPONSE TO ADVISORY REPORT no. 102: *The Protection of Civilians in Armed Conflicts: Well-Trodden Paths and New Ways Forward* (published in July 2016)

On 6 February 2017, the government issued its response to this advisory report. In it, the government states that the report is in keeping with the government's efforts in many areas and offers useful points of departure for the further development and strengthening of Dutch policy on protecting civilians. The government endorses the AIV's recommendation to stimulate the international debate on conflict prevention and recognises the importance of doing more to prevent armed conflicts. It shares the AIV's view that the principle of the sovereignty of states must be respected in relation to conflict prevention activities and that appropriate restraint is required. The government is following the AIV's recommendation to make use of the comparative advantages of non-governmental organisations by entering into strategic partnerships with and providing support to various non-governmental organisations operating in the field of conflict prevention. The government also endorses the importance the AIV attaches to supporting human rights defenders who use social media. It believes the AIV is right to draw attention to the obligations under international law of the leaders of parties to armed conflicts. In all relevant forums, the Netherlands argues that combating impunity for crimes against humanity and war crimes should be a universal principle and calls for appropriate action. The government agrees with the AIV that longer-term commitments in post-conflict situations can contribute to stability. It also concurs with the AIV's recommendation to make the best possible use of the opportunities afforded by the Netherlands' membership of the Security Council, such as ensuring that early signs of grave human rights violations and conflict escalations are discussed in the Security Council in a timely manner.

verschillende programma's waaraan een bijdrage wordt geleverd. In lijn met de AIV-aanbeveling ter zake stelt het kabinet dat bij alle inspanningen de EU, VN en de Afrikaanse Unie (AU) de leidende multilaterale kaders zijn.

REACTIE op ADVIES nummer 102: *De bescherming van de burgerbevolking in gewapend conflict: over gebaande paden en nieuwe wegen* (uitgebracht juli 2016)

Het kabinet heeft 6 februari 2017 een reactie gestuurd op dit advies. Het kabinet stelt vast dat dit advies op veel terreinen aansluit bij de inzet van het kabinet en goede aanknopingspunten biedt voor de verdere ontwikkeling en versterking van het Nederlandse beleid op het gebied van bescherming van burgers. Het kabinet onderschrijft de aanbeveling van de AIV om het internationaal debat over conflictpreventie te stimuleren en het belang om meer in conflictpreventie te investeren. Het kabinet deelt de opvatting van de AIV dat bij conflictpreventie-activiteiten rekening moet worden gehouden met het principe van staatssoevereiniteit en dat de nodige voorzichtigheid geboden is. Aan de aanbeveling om gebruik te maken van de comparatieve voordelen van niet-gouvernementele organisaties wordt invulling gegeven via strategische partnerschappen en steun aan verschillende niet-gouvernementele organisaties op het gebied van conflictpreventie. Het kabinet deelt het belang dat de AIV hecht aan steun voor mensenrechtenverdedigers die gebruikmaken van sociale media. Het kabinet meent dat de AIV terecht aandacht vraagt voor de internationaalrechtelijke verplichtingen van leiders van conflictpartijen. Nederland betoogt in alle relevante gremia dat de bestrijding van straffeloosheid voor misdrijven tegen de menselijkheid en oorlogsmisdrijven, een universeel beginsel moet zijn en roept op tot bijpassende acties. Het kabinet is het met de AIV eens dat het committeren in postconflictsituaties voor langere tijd kan bijdragen tot stabiliteit. Het kabinet kan zich tevens goed vinden in de AIV-aanbeveling om de mogelijkheden van het lidmaatschap van de VN-Veilighedsraad optimaal te benutten waaronder inzet van Nederland om vroege signalen van grove mensenrechtenschendingen en conflictescalatie tijdig in de Raad te bespreken.

REACTIE op BRIEFADVIES nummer 30: *Associatieovereenkomst EU-Oekraïne: de noodzaak tot ratificatie* (uitgebracht december 2016)

Op 20 maart 2017 stuurde het kabinet een korte reactie op het briefadvies en verwijst daarin naar de

overwegingen van de AIV om over te gaan tot ratificatie van de Associatieovereenkomst, namelijk de noodzaak van aanvullende verzekeringen van de Europese Raad, de geopolitieke risico's en het ontbreken van een constitutionele verplichting om de door een meerderheid gegeven raad zonder meer te volgen. De door de AIV geschetste internationaal politieke context – waaronder de solidariteit van Nederland met zijn EU-partners en de geopolitieke verhoudingen met Rusland – is door het kabinet opgevat als een aansporing om de ingezette koers te vervolgen. In de reactie wordt verder ingegaan op het op 27 januari 2017 ingediende wetsvoorstel ten behoeve van de ratificatie en de besluiten die de Europese Raad op 16 december 2016 heeft genomen: het feit dat de Associatieovereenkomst Oekraïne niet de status van kandidaat-lidstaat verleent en geen toezegging inhoudt met betrekking tot een toekomstige status, dat er geen sprake is van een collectieve veiligheidsgarantie of een verplichting voor de EU-lidstaten tot militaire samenwerking, dat er geen rechten worden verleend aan Oekraïense werknemers op toegang tot de EU-arbeidsmarkt, dat er geen verplichting is tot additionele financiële steun aan Oekraïne en dat versterking van de rechtsstaat een centraal onderdeel vormt van de Associatieovereenkomst. Naar het oordeel van het kabinet zijn op deze wijze, in lijn met de aanbeveling van de AIV, aanvullende verzekeringen ontvangen voor de belangrijkste zorgen die rond het referendum over de Associatieovereenkomst zijn geuit. De Tweede Kamer stemde op 23 februari 2017 in meerderheid voor het wetsvoorstel, op 30 mei 2017 gevolgd door de Eerste Kamer.

RESPONSE TO ADVISORY LETTER no. 30: *EU-Ukraine Association Agreement: The Need for Ratification* (published in December 2016)

On 20 March 2017, the government issued a short response to this advisory letter, in which it refers to the AIV's considerations regarding the ratification of the Association Agreement, i.e. the need for additional assurances in the European Council regarding issues such as fighting corruption and strengthening legal protections for the people of Ukraine, the geopolitical risks of rejecting the agreement and the absence of a constitutional obligation to automatically follow the advice given by the majority in the consultative referendum. The government regards the international political context as described by the AIV, including the Netherlands' solidarity with its EU partners and geopolitical relations with Russia, as an encouragement to pursue its chosen course. The government's response also addresses the bill submitted to the House of Representatives on 27 January 2017 concerning ratification of the Association Agreement and the decision adopted by European Council on 15 December 2016, which clarify that the Association Agreement does not grant Ukraine the status of candidate country and does not constitute a commitment to confer such status in the future; that the Agreement cannot be interpreted as providing a collective security guarantee or creating an obligation for EU member states to provide military aid or assistance to Ukraine; that the Agreement does not grant Ukrainian nationals access to the EU labour market; that the Agreement does not require additional financial support to Ukraine; and that strengthening the rule of law is central to the Agreement. In the government's opinion – and in line with the AIV's recommendations – additional assurances addressing the main concerns expressed in connection with the referendum on the Association Agreement have thus been provided. A majority of members of the House of Representatives voted in favour of the bill on 23 February 2017, followed by a majority of members of the Senate on 30 May 2017.

Advisory reports currently in preparation

Advisory report on Africa 2020: the role of international cooperation in a continent with mixed growth prospects, inequality and instability

On 12 October 2016, the AIV received a request for advice on the role that the Netherlands can play at European level to help improve the economic prospects and stability of Africa. While the belief that global economic progress would make development cooperation redundant recently still held sway, such expectations have now been tempered. Many developing countries have indeed climbed out of poverty, and the world's extreme poor have never been so low in number, but progress has not been as fast as predicted. More countries are lagging behind, and new problems have arisen. This is particularly true of the African continent, where nearly 400 million people still live in extreme poverty. Against this background, the government asked the AIV to prepare an advisory report that addresses various questions, including:

- What tools can the Netherlands use to contribute effectively to more sustainable socioeconomic development in Africa?
- How can the Netherlands best formulate a coherent and integrated policy on development, security, defence and sustainability for disadvantaged regions of Africa? What is the relationship between such a policy and the Global Goals?
- How should bilateral efforts relate to efforts at EU level and those by multilateral organisations?

The first meeting of the joint committee that is preparing the advisory report took place in December 2016. The committee is chaired by Ms M.H.G.E. van Golstein Brouwers of the Development Cooperation Committee (COS) and Professor M.E.H. van Reisen (AIV/COS). Its other members are J. van Ham, Professor R.E. van der Hoeven, A.O. Ong'ayo and Professor J.B. Opschoor (all COS), Professor K.C.J.M. Arts of the Human Rights Committee (CMR) and Lieutenant Colonel (ret.) A. van den Boogaard and A.H.J. Veneman (external experts). The executive secretary is P. de Keizer, assisted by Ms A.R. Alblas (trainee). The civil service liaison officer is J. Klugkist of the Ministry of Foreign Affairs. The committee met 10 times in 2017.

ADVIEZEN IN BEHANDELING

Adviesaanvraag Afrika 2020: welke rol voor internationale samenwerking op een continent van wisselende groei-perspectieven, ongelijkheid en instabiliteit?

Op 12 oktober 2016 ontving de AIV een adviesaanvraag over de rol die Nederland in Europees verband kan spelen om het economisch perspectief en de stabiliteit in Afrika te helpen verbeteren. Waar recent nog de overtuiging bestond dat ontwikkelingssamenwerking spoedig overbodig zou worden dankzij wereldwijde economische vooruitgang, is die verwachting inmiddels getemperd. Inderdaad ontgroeien veel ontwikkelingslanden structureel de armoede en het percentage extreme armen is wereldwijd nog nooit zo laag geweest, maar de ontwikkelingen gaan niet zo snel als eerder voorspeld. Meer landen blijven achter, terwijl nieuwe problemen zich aandienen. Dit geldt zeker voor het Afrikaanse continent, waar nu nog bijna 400 miljoen mensen leven in een situatie van extreme armoede. Vanuit deze achtergrond wordt de AIV gevraagd om advies uit te brengen op onder meer de volgende vragen:

- Welk instrumentarium kan het beste worden ingezet om doelgericht bij te dragen aan meer duurzame sociaaleconomische ontwikkeling in Afrika?
- Hoe kan een coherent en geïntegreerd beleid van Nederland (ontwikkeling, veiligheid, defensie, duurzaamheid) ten aanzien van de achterblijvende regio's van Afrika het beste vorm worden gegeven? Wat is de verhouding tot de Global Goals?
- Hoe zou de bilaterale inzet zich moeten verhouden tot die op EU-niveau en die via multilaterale fora?

In december 2016 vond een eerste bijeenkomst plaats van de gecombineerde commissie die dit advies gaat voorbereiden. Deze wordt voorgezeten door mw. drs. M.H.G.E. van Golstein Brouwers (COS) en mw. prof.dr. M.E.H. van Reisen (AIV/COS) en bestaat voorts uit mw. prof.dr. K.C.J.M. Arts (CMR), dhr. J. van Ham (COS), prof.dr. R.E. van der Hoeven (COS), dhr. A.O. Ong'ayo MSc (COS) en prof. dr. J.B. Opschoor (COS). Lt.kol.b.d. A. van den Boogaard en drs. A.H.J. Veneman zijn externe deskundigen. Secretaris van de commissie is drs. P. de Keizer, bijgestaan door mw. A.R. Alblas (stagiaire). Ondersteuning wordt verleend door de ambtelijke contactpersoon drs. J. Klugkist van het ministerie van Buitenlandse Zaken. In 2017 werd tien maal vergaderd.

Adviesaanvraag Coalitievorming na Brexit

In advies nummer 103 'Brexit means Brexit': op weg naar een nieuwe relatie met het VK stelt de AIV, dat het VK voor Nederland op meerdere dossiers (interne markt, handel, defensiesamenwerking) een vanzelfsprekende (coalitie) partner vormde. Na het vertrek van het VK uit de EU zal Nederland zich sterker dan voorheen op andere mogelijke coalitiepartners moeten richten. De AIV geeft in dit advies voorts aan het wenselijk te vinden dat Nederland zich op nauwe samenwerking en afstemming met Duitsland als meest invloedrijke lidstaat binnen de EU richt, maar dit is niet voldoende. Andere mogelijke coalitiepartners zijn de Noordwest-Europese landen, in het bijzonder Zweden, Denemarken en Ierland, maar ook (in het kader van versterkte Benelux-samenwerking) België en Luxemburg. Daarnaast zijn, zo stelt het advies, ook ad hoc-coalities wenselijk, onder meer met de grote EU-landen Frankrijk en Spanje, maar ook (op het terrein van veiligheid bijvoorbeeld) met de Midden en Oost-Europese landen.

De aanbevelingen in bovengenoemd advies vormden voor de Tweede Kamerleden Mulder c.s. aanleiding om op 9 mei 2017 een motie (zie: <www.tweedekamer.nl/kamerstukken/detail?id=2017Z06035&did=2017D12638>) in te dienen, waarin zij de AIV verzoeken om een vervolgadvisie en daarin specifiek aan te geven met wie en hoe deze coalitievorming zou kunnen plaatsvinden en wat daarvoor nodig is. Dit verzoek is vervolgens neergelegd in een brief van de voorzitter van de Tweede Kamer aan de voorzitter van de AIV, prof.mr. J.G. de Hoop Scheffer, van 4 juli 2017 waarin de AIV wordt gevraagd om een advies uit te brengen over de mogelijkheden voor Nederland om coalities te vormen in de EU na de uittreding van het VK (Brexit).

Inmiddels heeft een gecombineerde commissie onder voorzitterschap van mw. drs. M. Sie Dhian Ho de voorbereidingen voor dit vervolgadvisie ter hand genomen. Daartoe heeft de commissie in december 2017 ook een werkbezoek aan Brussel gebracht. Streven is om het advies in het voorjaar van 2018 uit te brengen.

SDG's en mensenrechten en territoriale beperking bij de ratificatie van mensenrechtenverdragen

In het vierde kwartaal van 2017 zijn de adviesonderwerpen 'SDG's en mensenrechten' en 'Territoriale beperking bij de ratificatie van internationale mensenrechtenverdragen' uit het AIV-werkprogramma 2017-2019 ter hand genomen. Naar verwachting zal over beide onderwerpen in 2018 een advies worden gepubliceerd.

Advisory report on post-Brexit coalitions

In advisory report no. 103: Brexit Means Brexit: *Towards a New Relationship with the UK*, the AIV notes that the UK has been a natural coalition partner for the Netherlands on several dossiers (e.g. the single market, trade and defence cooperation). After Brexit, the Netherlands will have to focus more closely than before on other possible coalition partners. In this report, the AIV argues that the Netherlands should aim for close cooperation and coordination with Germany, the most influential member state in the EU, but that this will not be enough. Other possible coalition partners include the countries of North-West Europe, particularly Sweden, Denmark and Ireland, but also (in the framework of enhanced Benelux cooperation) Belgium and Luxembourg. The report argues that ad hoc coalitions would also be advisable, for example with bigger EU countries like France and Spain, but also with the Central and Eastern European countries, for instance in the field of security.

The report's recommendations prompted MPs Anne Mulder, Joël Voordevind and Pieter Omtzigt to introduce a motion in the House of Representatives on 9 May 2017 (see: <www.tweedekamer.nl/kamerstukken/detail?id=2017Z06035&did=2017D12638>) requesting a follow-up report from the AIV, explaining with which countries such coalitions could be formed, how, and what is needed to facilitate this. The request was subsequently formalised in a letter from the President of the House of Representatives to the chair of the AIV, Professor Jaap de Hoop Scheffer, of 4 July 2017, which asked the AIV to publish an advisory report concerning opportunities for the Netherlands to form coalitions in the EU following the withdrawal of the UK (Brexit).

A joint committee chaired by Ms M. Sie Dhian Ho of the AIV's European Integration Committee (CEI) has started preparing this follow-up report. To this end, the committee paid a working visit to Brussels in December 2017. The AIV aims to publish this advisory report in the spring of 2018.

SDGs and human rights and territorial limitations on the ratification of human rights treaties

In the fourth quarter of 2017, the AIV started preparing advisory reports on two topics from its 2017-2019 Work Programme: 'Sustainable Development Goals (SDGs) and human rights' and 'territorial limitations on the ratification of human rights treaties'. The AIV expects to publish advisory reports on both topics in 2018.

External contacts and other activities

Summary of a technical briefing in the House of Representatives on AIV advisory report no. 103: *Brexit Means Brexit: Towards a New Relationship with the UK*, 19 April 2017

On 19 April 2017, a delegation from the joint committee on Brexit, consisting of Carlo Trojan, Professor Linda Senden and Dr Rem Korteweg, gave a briefing to members of the Permanent Parliamentary Committee on European Affairs on AIV advisory report no. 103.

Mr Trojan emphasised that clarity concerning the position of EU citizens in the UK and UK citizens in the EU and concerning the size of the UK's exit bill were top priorities in the first stage of the negotiations. Only after these issues have been resolved will it be possible to discuss the future relationship between the UK and the EU. Mr Trojan described the nature of the future relationship advocated by the AIV as 'CETA-plus', i.e. similar to the EU's trade agreement with Canada. Ms Senden discussed the bespoke solution that needs to be found with respect to the position of the Court of Justice of the European Union (CJEU) and future cooperation in the field of Justice and Home Affairs (JHA). Dr Korteweg highlighted the importance of continued cooperation with the UK in the area of the Common Foreign and Security Policy (CFSP).

In response to questions from MPs Pieter Omtzigt, Anne Mulder and Kees Verhoeven, the AIV delegation noted that the UK, too, has no interest in a 'cliff edge' scenario. With regard to the UK's financial commitments, the members of the delegation pointed out that the UK would in any case have to meet its obligations under the current Multiannual Financial Framework (MFF). Future cooperation in the field of JHA will require an effective enforcement mechanism. In its report, the AIV proposes a special chamber of the CJEU as a possible solution.

Summary of the presentation of AIV advisory report no. 102: *The Protection of Civilians in Armed Conflicts: Well-Trodden Paths and New Ways Forward to NATO's Operations Policy Committee*, 3 May 2017

On 3 May 2017, at the invitation of the Joint Delegation of the Netherlands to NATO, Arjan Hamburger and Heikelina Verrijn Stuart of the AIV's Human Rights Committee (CMR) and Pieter Feith of the AIV's Peace and Security Committee (CVV) gave

EXTERNE CONTACTEN EN OVERIGE ACTIVITEITEN

Verslag technische briefing Tweede Kamer naar aanleiding van AIV-advies nummer 103 'Brexit means Brexit'. Op weg naar een nieuwe relatie met het VK op 19 april 2017

Op 19 april 2017 gaf een delegatie van de gemengde commissie-Brexit naar aanleiding van AIV-advies nummer 103 een briefing aan leden van de vaste commissie voor Europese Zaken. De AIV-delegatie bestond uit mr. C.G. Trojan, mw. prof.mr.dr. L.A.J. Senden en dr. A.R. Korteweg.

De heer Trojan benadrukte dat duidelijkheid over de positie van de wederzijdse ingezetenen en de hoogte van de *exit-bill* in de eerste fase van onderhandelingen topprioriteit waren. Daarna zou pas gesproken kunnen worden over de toekomstige relatie tussen het VK en de EU. De door de AIV bepleite aard van die toekomstige relatie beschreef de heer Trojan als een CETA-plus, vergelijkbaar met het handelsakkoord met Canada. Mevrouw Senden ging in op de noodzakelijke maatoplossing die gevonden zou moeten worden ten aanzien van de positie van het Hof van Justitie van de EU en de toekomstige samenwerking op het terrein van Justitie en Binnenlandse Zaken (JBZ). De heer Korteweg benadrukte het belang van voortzetting van de samenwerking met het VK op het terrein van het Gemeenschappelijk Buitenlands- en Veiligheidsbeleid.

In antwoord op vragen van de Kamerleden Omtzigt, Mulder en Verhoeven stelde de AIV-delegatie dat ook het VK geen belang heeft bij een *cliff edge*-scenario. Met betrekking tot de financiële verplichtingen van het VK gaven de delegatieleden aan dat het VK in ieder geval moet voldoen aan de verplichtingen uit het huidige Meerjarig Financieel Kader (MFK). Ten aanzien van toekomstige JBZ-samenwerking is een effectief handhavingssysteem nodig, waartoe de AIV in het advies een speciale kamer binnen het Hof van Justitie bepleit als mogelijke oplossing.

Kort verslag van de presentatie van het AIV-advies nummer 102 *Bescherming van de burgerbevolking in gewapend conflict in het Operational Policy Committee van de NAVO op 3 mei 2017*

Op uitnodiging van de Nederlandse Permanente Vertegenwoordiging bij de NAVO gaven CMR-leden mr. A.P. Hamburger en mw. mr. H.M. Verrijn Stuart en CVV-lid mr. P.C. Feith op 3 mei 2017 een presentatie aan het *Operational Policy Committee* van de NAVO over het AIV-advies *Bescherming van de burgerbevolking in gewapend conflict*.

De NAVO heeft in 2016 een beleid ontwikkeld op het gebied van *Protection of Civilians*. Dit beleid, dat momenteel wordt uitgewerkt in een actieplan, is nog voornamelijk gericht op het handelen van NAVO-missies tijdens een conflictfase. Het AIV-advies gaat daarentegen ook in op de bescherming van burgers tijdens de fase die daaraan voorafgaat en die volgt op een gewapend conflict. Deze elementen werden tijdens de goed bezochte presentatie onder de aandacht gebracht van de aanwezigen. De commissieleden gingen daarbij onder meer in op de juridische aspecten van burgerbescherming, conflictpreventie, het gebruik van sociale media, de positie van vrouwen en de constructieve rol die non-gouvernementele organisaties in de verschillende fases van conflict kunnen spelen.

Vertegenwoordigers van verschillende NAVO-lidstaten spraken hun waardering uit voor de kwaliteit van het werk van de AIV. Onder meer de Permanente Vertegenwoordigers van Ierland en de Verenigde Staten meenden dat het AIV-advies een nuttige bijdrage biedt voor de verdere ontwikkeling van het beleid van de NAVO op het gebied van *Protection of Civilians*.

Kort verslag gesprek tussen de AIV en de Vaste Commissie van Buitenlandse Zaken van de Tweede Kamer over het AIV-briefadvies nummer 32 De vertegenwoordiging van Nederland in de wereld op 14 juni 2017

Op 14 juni 2017 sprak een delegatie van de AIV, bestaande uit vicevoorzitter prof.dr. A. van Staden, prof.dr. J.J.C. Voorhoeve, drs. T.D.J. Oostenbrink en de heer M.L.I. van Laake (stagiair) met leden van de Vaste Commissie van Buitenlandse Zaken van de Tweede Kamer over briefadvies 32 over de vertegenwoordiging van Nederland in de wereld. Bij het gesprek waren aanwezig: drs. J.H. ten Broeke (VVD, voorzitter), drs. R.W. Knops (CDA), drs. K.A.E. van den Hul (PvdA), de heer S.J.W. Sjoerdsma MSc (D66) en de heer T. van Toor (griffie).

De heer Van Staden lichtte het briefadvies nader toe. Hij ging kort in op de belangrijkste punten. Een groot aantal internationale ontwikkelingen heeft invloed op de omvang en complexiteit van de taken van het Nederlandse postennet en het departement van Buitenlandse Zaken in het algemeen. De AIV heeft in het briefadvies geconcludeerd dat het postennet, mede door de doorgevoerde bezuinigingen, de bovengenoemde problemen in mindere mate het hoofd kan

a presentation to NATO's Operations Policy Committee on the AIV's advisory report on protecting civilians in armed conflicts.

In 2016, NATO developed a policy for the protection of civilians. This policy, which is currently being turned into an action plan, still focuses primarily on the actions of NATO missions during armed conflicts. In contrast, the AIV's advisory report also addresses the protection of civilians during the phases that precede and follow armed conflicts. These issues were brought to the attention of the audience at this well-attended presentation. The committee members focused in particular on the legal aspects of protecting civilians, conflict prevention, social media use, the position of women and the constructive role that non-governmental organisations can play in the various phases of a conflict.

Representatives of various NATO member states expressed their appreciation for the quality of the AIV's work. The Permanent Representatives of Ireland and the US, in particular, felt that the advisory report offered a useful contribution to the further development of NATO policy for the protection of civilians.

Summary of a meeting between the AIV and the Permanent Parliamentary Committee on Foreign Affairs on AIV advisory letter no. 32: The Dutch Government's Presence Abroad, 14 June 2017

On 14 June 2017, a delegation from the AIV, consisting of Professor Alfred van Staden (vice-chair), Professor Joris Voorhoeve, Tiemo Oostenbrink and Merlan van Laake (trainee), met with members of the Permanent Parliamentary Committee on Foreign Affairs to discuss advisory letter no. 32: *The Dutch Government's Presence Abroad*. The meeting was attended by Han ten Broeke (VVD, chair), Raymond Knops (CDA), Kirsten van den Hul (PvdA), Sjoerd Sjoerdsma (D66) and Theo van Toor (registry).

Professor Van Staden provided an overview of the advisory letter and summarised its key findings. A large number of international developments influence the scope and complexity of the tasks of the Netherlands' mission network and the Ministry of Foreign Affairs in general. In its advisory letter, the AIV concludes that, partly as a result of various spending cuts, the mission network is under equipped to cope with the problems confronting it. In addition to the closure of several missions, understaffing is a key problem in many others. In

many cases, 'gaps' are being filled by trainees and locally engaged staff. The AIV accordingly concludes that an additional annual sum of €70-80 million will be needed to strengthen the mission network. In addition, there are many problems at the ministry in The Hague. Following this overview, an exchange of views took place with the MPs.

Participation of Professor Alfred van Staden in an expert meeting in the House of Representatives on deepening the EMU, 13 September 2017

On 13 September 2017, in his capacity as chair of the AIV committee that prepared advisory report no. 105, Professor Alfred van Staden participated in an expert meeting on deepening the EMU organised by the Permanent Parliamentary Committee on Finance. In his contribution, Professor Van Staden focused in particular on the need to ensure democratic accountability and strengthen the institutions of the eurozone (see: <www.tweedekamer.nl/kamerstukken/detail?id=2017Z11854&did=2017D24775>).

Symposium organised in cooperation with Leiden University on AIV advisory report no. 105: Is the Eurozone Stormproof? On Deepening and Strengthening the EMU, 28 September 2017

On 28 September 2017, the Hague campus of Leiden University hosted a public symposium, organised jointly by the AIV and the university's Institute of Public Administration, on AIV advisory report no. 105 on the future of the EMU. Participants included Professor Coen Teulings (University of Amsterdam and Cambridge University) and Professor Lex Hoogduin (University of Groningen). Professor Alfred van Staden, who chaired the committee that drafted the report, introduced the meeting and presented an overview of the report's main findings and recommendations. Bernard Steunenberg, Professor of Business Administration at Leiden University, served as moderator.

Professor Teulings noted that he generally agreed with the report's findings and recommendations and that he shared the AIV's view that the EMU has not yet been completed, although it does already encompass various aspects of a political union in its current form. Professor Hoogduin criticised the report on several points. His main contention was that many of the eurozone's recent problems could have been avoided if countries had adhered to the agreements concluded in the framework of the Maastricht Treaty in 1992. Even now, he

bieden. Naast het sluiten van enkele posten, is vooral sprake van onderbezetting op veel posten. 'Gaten' worden op grote schaal gedicht door het inzetten van stagiairs en lokale krachten. De AIV concludeert dan ook dat er structureel 70-80 miljoen extra budget nodig is voor versterking van het postennet. Verder zijn er ook een flink aantal knelpunten op het kerndepartement in Den Haag. Na deze toelichting volgde een gedachtewisseling met de Kamerleden.

Deelname prof.dr. A. van Staden aan deskundigenbijeenkomst in de Tweede Kamer over de verdieping van de EMU op 13 september 2017

Op 13 september 2017 nam prof.dr. A. van Staden als voorzitter van de commissie die AIV-advies nummer 105 over verdieping en versterking van de EMU heeft voorbereid, deel aan een deskundigenbijeenkomst over verdieping van de EMU, georganiseerd door de vaste commissie voor Financiën. In zijn bijdrage (zie onder meer: <www.tweedekamer.nl/kamerstukken/detail?id=2017Z11854&did=2017D24775>) ging prof. Van Staden vooral in op de noodzakelijke verankering van de democratische verantwoording en versterking van de instellingen van de eurozone.

Discussiebijeenkomst georganiseerd in samenwerking met de Universiteit Leiden, naar aanleiding van advies nummer 105 Is de eurozone stormbestendig? Over verdieping en versterking van de EMU op 28 september 2017

Op 28 september 2017 vond in de Haagse vestiging van de Universiteit Leiden een, in samenwerking tussen de AIV en het Instituut Bestuurskunde van de Universiteit Leiden georganiseerde, openbare discussiebijeenkomst plaats naar aanleiding van AIV-advies nummer 105 over de toekomst van de EMU. Aan deze discussiebijeenkomst namen prof.dr. C.N. Teulings (Universiteiten van Amsterdam en Cambridge) en prof.dr. L.H. Hoogduin (Universiteit Groningen) deel. Prof. Van Staden, onder wiens voorzitterschap het AIV-advies is opgesteld, leidde de bijeenkomst in en gaf een toelichting op de belangrijkste bevindingen en aanbevelingen uit het advies. Prof.dr. B. Steunenberg, hoogleraar Bestuurskunde aan de Universiteit Leiden, trad op als moderator.

De heer Teulings kon zich in grote lijnen goed vinden in (de aanbevelingen van) het advies en meent, met de AIV, dat de EMU nog niet af is. Wel heeft de EMU ook in de huidige vorm al elementen van een politieke unie in zich. De heer Hoogduin toonde zich op meerdere punten kritisch over het

AIV-advies. Zijn voornaamste stelling was, dat een groot deel van de problemen in de eurozone in de afgelopen jaren te voorkomen zou zijn geweest, als landen zich aan de in 1992 in het Verdrag van Maastricht gemaakte afspraken hadden gehouden. Ook nu nog is het alsnog naleven van de regels, zoals onder meer neergelegd in het Stabiliteits- en Groeipact (SGP), de beste manier om nieuwe problemen in de eurozone te voorkomen.

De bijeenkomst was met ongeveer zestig aanwezigen goed bezocht. Een verslag van de bijeenkomst is te vinden op <<http://cms.webbeat.net/contentsuite/upload/aia/file/Verslag%20discussiebijeenkomst%20EMU.pdf>>.

Publieksbijeenkomst op 14 november 2017 in samenwerking met het NGIZ en Clingendael, naar aanleiding van advies nummer 104 *De wil van het volk? Erosie van de democratische rechtsstaat in Europa*

In een aantal Europese landen bevindt de democratische rechtsstaat zich in de gevarenzone. In toenemende mate bewegen landen zich af van essentiële Europese kernwaarden als pluralisme, verdraagzaamheid en solidariteit. Een belangrijke oorzaak is de vervreemding van burgers van de instellingen van de democratische rechtsstaat. Dit was één van de conclusies van dit publieksdebat. Het debat werd geleid door drs. L. Sprangers (Leiden Asia Center); prof. E.M.H. Hirsch Ballin (AIV), dr. T.H. von der Dunk (cultuurhistoricus), mr.dr. B.R. Rijkema (Universiteit Leiden) en drs. J.M. Wiersma (Instituut Clingendael) waren de panelleden. Er waren 200 belangstellenden. De heer Hirsch Ballin stond in zijn inleiding uitgebreid stil bij de maatschappelijke vervreemding als gevolg van de teleurstelling bij veel burgers over wat de democratische rechtsstaat hen, vooral in sociaal opzicht, heeft opgeleverd. De heren Rijkema en Wiersma gingen in op de Europese dimensie van de erosie van de democratische rechtsstaat, vooral in landen als Hongarije en Polen. Volgens de heer Rijkema is het voor de Europese Commissie lastig om deze landen aan te pakken aangezien ze elkaar zullen steunen en sancties zullen blokkeren. Wel ziet hij mogelijkheden Hongarije en Polen tot ander gedrag te bewegen door toepassing van de AIV-aanbeveling om de ontvangst van EU-subsidies te koppelen aan criteria op het gebied van de democratische rechtsstaat. Terugkijkend is de heer Wiersma van oordeel dat bij de toetredingsonderhandelingen in het Europees Parlement onvoldoende besef was dat in de nieuwe lidstaten de democratie nog onvoldoende was ingebed in de

argued, compliance with the rules, such as those laid down in the Stability and Growth Pact (SGP), remains the best way to prevent problems in the eurozone.

The symposium, which attracted some 60 participants, was well attended. A summary of the proceedings (in Dutch) is available at: <<http://cms.webbeat.net/contentsuite/upload/aia/file/Verslag%20discussiebijeenkomst%20EMU.pdf>>.

Public debate organised in cooperation with the Netherlands Association for International Affairs (NGIZ) and the Netherlands Institute of International Relations 'Clingendael' on AIV advisory report no. 104: *The Will of the People? The Erosion of Democracy under the Rule of Law in Europe, 14 November 2017*

Democracy under the rule of law is in the danger zone in a number of European countries, which are increasingly turning away from fundamental European values such as pluralism, tolerance and solidarity. A key reason for this is that citizens have become alienated from the institutions on which democracy and the rule of law are based. This was one of the conclusions of the debate, which was chaired by Lily Sprangers (Leiden Asia Centre). The panellists were Professor Ernst Hirsch Ballin (AIV), Dr Thomas von der Dunk (cultural historian), Dr Bastiaan Rijkema (Leiden University) and Jan Marinus Wiersma (Clingendael). The debate was attended by 200 people. In his introductory remarks, Professor Hirsch Ballin devoted detailed attention to the social alienation resulting from disappointment among many people about what democracy under the rule of law has done for them, particularly in social terms. Dr Rijkema and Mr Wiersma discussed the European dimension of the erosion of democracy under the rule of law, especially in countries like Hungary and Poland. According to Dr Rijkema, it is difficult for the European Commission to tackle these countries, since they will support each other and block any sanctions. However, he did regard the AIV's recommendation to link receipt of EU subsidies to criteria relating to democracy under the rule of law as an opportunity to encourage Hungary and Poland to change their behaviour. Looking back, Mr Wiersma was of the opinion that those involved in the accession negotiations in the European Parliament did not properly appreciate that democracy was still insufficiently embedded in society in the new member states. Dr Von der Dunk felt that more attention should be devoted to

the less fortunate, in particular. Finally, Professor Hirsch Ballin argued that citizens should realise that democracy amounts to more than majority rule, since it also encompasses the rule of law and minority rights: 'democracy and the rule of law are not divisible'.

A summary of the debate (in Dutch) is available at: <<http://cms.webbeat.net/contentsuite/upload/aia/file/Artikel%20Publieksdebat%20erosie%20van%20de%20democratische%20rechtsstaat.pdf>>.

Summary of the AIV's annual seminar, 1 December 2017

The AIV's annual seminar, on the subject 'Europa Quo Vadis', was held in the assembly chamber of the Dutch Senate on 1 December 2017. Introductory remarks were provided by the British ambassador, H.E. Peter Wilson CMG, the German ambassador, H.E. Dirk Brengelmann, and the French ambassador, H.E. Philippe Lalliot. This was followed by a public discussion. After the seminar, the AIV bade farewell to Tiemo Oostenbrink. Mr Oostenbrink has been part of the AIV since its establishment, first as executive secretary of the Human Rights Committee (CMR) and for the past 10 years as executive secretary of the AIV.

Meeting of the AIV and the CVV with the Minister of Defence and the State Secretary for Defence, 18 December 2017

On 18 December 2017, the chair and vice-chair of the AIV, Professor Jaap de Hoop Scheffer and Professor Alfred van Staden, and the chair and vice-chair of the Peace and Security Committee (CVV), Professor Joris Voorhoeve and Lieutenant General (ret.) Marcel Urlings, met with the Minister of Defence, Ank Bijleveld, and the State Secretary for Defence, Barbara Visser, to discuss AIV advisory report no. 106: *The Future of NATO and European Security* and the AIV's 2017-2019 Work Programme.

Meetings of the chairs and executive secretaries of the advisory councils

In 2017 the chairs of the strategic advisory councils met twice to share experiences and exchange information on a number of specific topics, such as work programmes. The executive secretaries of the strategic advisory councils met six times to share experiences and discuss joint reports and other pending matters.

samenleving. De heer Von der Dunk vindt dat er met name meer oog moet zijn voor de minderbedeelden. De heer Hirsch Ballin meent dat burgers zich moeten realiseren dat democratie meer is dan de meerderheid die beslist en dat de rechtsstaat en de rechten van minderheden daarbij horen: 'Democratie en rechtsstaat zijn niet los verkrijgbaar'.

Een verslag van de bijeenkomst is te vinden op <<http://cms.webbeat.net/contentsuite/upload/aia/file/Artikel%20Publieksdebat%20erosie%20van%20de%20democratische%20rechtsstaat.pdf>>.

AIV-themadag *Europa Quo Vadis* op 1 december 2017

De jaarlijkse AIV-themadag werd gehouden op 1 december 2017 in de vergaderzaal van de Eerste Kamer der Staten-Generaal met als thema 'Europa Quo Vadis'. Inleidingen werden verzorgd door ambassadeur Wilson (Verenigd Koninkrijk), ambassadeur Brengelmann (Duitsland) en ambassadeur Lalliot (Frankrijk) waarna discussie met de aanwezigen werd gevoerd. Na afloop van deze bijeenkomst werd afscheid genomen van Tiemo Oostenbrink. Tiemo Oostenbrink is vanaf de oprichting van de AIV verbonden geweest met de adviesraad, eerst als secretaris van de Commissie Mensenrechten en de laatste tien jaar als secretaris van de AIV.

Gesprek voorzitter en vicevoorzitter AIV en voorzitter en vicevoorzitter CVV met de minister en staatssecretaris van Defensie op 18 december 2017

Op 18 december spraken prof.mr. J.G. de Hoop Scheffer, prof.dr. A. van Staden, prof.dr.ir. J.J.C. Voorhoeve en LGen b.d. M.L.M. Urlings met minister Bijleveld en staatssecretaris Visser over het advies nummer 106 *De toekomst van de NAVO en de veiligheid van Europa* en over het AIV-werkprogramma 2017-2019.

Bijeenkomsten van voorzitters en secretarissen adviesraden

Gedurende het kalenderjaar werd tweemaal vergaderd door de voorzitters van de strategische adviesraden. In dat verband werden ervaringen uitgewisseld en werd informatie verstrekt over specifieke onderwerpen, zoals werkprogramma's. De secretarissen van de strategische adviesraden kwamen zes maal bijeen om ervaringen uit te wisselen, te spreken over gezamenlijke activiteiten en andere lopende zaken.

TAAK EN WERKWIJZE

DE AIV IS EEN PER 1 JANUARI 1998 BIJ WET INGESTELD onafhankelijk adviesorgaan, dat adviseert over het buitenlands beleid (met inbegrip van ontwikkelingssamenwerking) en het defensiebeleid. De AIV heeft negen leden. Dit is binnen het maximum van vijftien, zoals nog steeds staat aangegeven in de Kaderwet adviescolleges. De AIV kent, op basis van de Wet op de AIV, vier permanente commissies voor de gebieden van de rechten van de mens (CMR), vrede en veiligheid (CVV), ontwikkelingssamenwerking (COS) en Europese integratie (CEI). De voorzitters en de vicevoorzitters van deze commissies zijn lid van de AIV; daarnaast zijn er twaalf leden per commissie.

De AIV en zijn permanente commissies zijn in het leven geroepen tegen de achtergrond van de toenemende complexiteit en verwevenheid van de internationale betrekkingen. Voor vraagstukken op de raakvlakken van de bovengenoemde gebieden brengt de AIV de deskundigheid van leden van de verschillende permanente commissies bij elkaar. Zo kunnen dwarsverbanden worden gelegd tussen de gebieden van mensenrechten, vrede en veiligheid, ontwikkelingssamenwerking en Europese integratie en kan worden ingespeeld op voor Nederland belangrijke internationale ontwikkelingen. De meerwaarde van de AIV en de commissies ligt dan ook, naast de kennis en deskundigheid per beleidsterrein, in de samenhang die wordt aangebracht tussen de onderscheiden invalshoeken.

De AIV brengt adviezen uit op verzoek van de minister van Buitenlandse Zaken, de minister van Defensie en/of de minister voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelings-samenwerking, alsmede op verzoek van de Staten-Generaal.

De AIV functioneert grotendeels op basis van het wettelijk voorgeschreven werkprogramma. Met het werkprogramma wordt beoogd een globaal beeld te geven van de onderwerpen waarmee de AIV zich in een kalenderjaar zal bezighouden (voor het werkprogramma 2017-2019: zie bijlage). In de loop van dat jaar worden de adviesaanvragen en de tijdsplanning nader gepreciseerd. Het komt voor dat onderwerpen waarover het voornemen bestond advies te vragen afvallen, of dat juist adviesaanvragen aan de AIV worden voorgelegd die niet in het werkprogramma zijn vermeld.

De AIV vergadert regelmatig. Aan het begin van het advies-traject worden adviesaanvragen in de AIV besproken. De

Tasks and working methods

THE AIV, WHICH WAS ESTABLISHED BY ACT OF PARLIAMENT on 1 January 1998, is an independent statutory advisory body responsible for advising the government on matters relating to foreign policy (including development cooperation) and defence. The AIV has nine members. This is below the maximum of 15 members laid down in the Advisory Bodies Framework Act. In accordance with the Advisory Council on International Affairs Act, the AIV has four permanent committees: the Human Rights Committee (CMR), the Peace and Security Committee (CVV), the Development Cooperation Committee (COS) and the European Integration Committee (CEI). The chairs and vice-chairs of these committees are members of the AIV. In addition to them, each committee has 12 members.

The AIV and its permanent committees were created at a time when international relations were becoming increasingly complex and interconnected. The AIV combines the expertise of the members of its various committees when making recommendations on issues bearing on more than one of the four areas mentioned above. This allows links to be made between these areas and enables the AIV to respond to international developments with implications for the Netherlands. The added value represented by the AIV and its committees lies in its in-depth knowledge and expertise in each policy area, in combination with the connections it can establish between them.

The AIV publishes advisory reports at the request of the Minister of Foreign Affairs, the Minister of Defence and/or the Minister for Foreign Trade and Development Cooperation, as well as at the request of Parliament.

The AIV operates largely on the basis of its statutory work programme. The work programme is intended as an overview of the subjects that the AIV plans to examine during the calendar year (see annexe for the Work Programme for 2017-2019). The requests for advice and the time schedules are determined more precisely in the course of the year. Certain subjects for reports may be withdrawn or new requests may be made which were not included in the work programme.

The AIV meets on a regular basis. It discusses each request for advice at the beginning of the advisory process and also adopts the final version of each advisory report. Advisory reports are drafted in permanent or ad hoc committees. The composition of these committees and the frequency of their meetings, which depend on the scope of the subject and the deadline for the completion of the report, can vary greatly.

Members and meetings

On 31 December 2017, the total number of members of the AIV and its permanent committees was 57, of whom 22 were women. For details of the members, see the section on the composition of the AIV and its permanent committees. On 31 December 2017, the AIV itself had nine members, of whom four were women (eight of these nine members were also the chair or vice-chair of a permanent committee but did not count as members of those committees). On 31 December 2017, the permanent committees (excluding chairs and vice-chairs) had 48 members, 18 of whom were women:

European Integration Committee	4 women, 8 men
Human Rights Committee	6 women, 6 men
Development Cooperation Committee	5 women, 7 men
Peace and Security Committee	3 women, 9 men

The AIV and its committees met very frequently in 2017 in order to prepare or adopt advisory reports. The list of meetings given below distinguishes between the plenary sessions of the AIV and the meetings of its permanent committees and temporary committees/working groups:

Advisory Council on International Affairs	6
European Integration Committee	5
Human Rights Committee	6
Development Cooperation Committee	6
Peace and Security Committee (including for the advisory report on NATO)	10

Joint committees

Brexit	6
EMU	1
Afrika 2020	10
Post-Brexit Coalitions	5
Unfree Democracies	6

Total number of meetings in 2017	61
----------------------------------	----

uiteindelijke adviezen worden ook in de AIV vastgesteld. De adviezen worden voorbereid in (permanente) commissies of ad-hoc commissies, waarvan de samenstelling en vergaderfrequentie, afhankelijk van het onderwerp en tijdsdruk waaronder de werkzaamheden worden verricht, sterk kan variëren.

Leden en vergaderingen

Het totale aantal leden van de AIV en de permanente commissies bedroeg (per 31 december 2017) 57, van wie 22 vrouwen. Voor de personalia wordt verwezen naar het hoofdstuk getiteld 'Samenstelling AIV en permanente commissies'. Tot 31 december 2017 bestond de AIV zelf uit 9 leden, van wie 4 vrouwen (8 van de 9 leden zijn tevens voorzitter of vicevoorzitter van een permanente commissie). Per 31 december 2017 tellen de permanente commissies (exclusief de voorzitters en vicevoorzitters) 48 leden, van wie 18 vrouwen.

Commissie Europese Integratie	4 vrouwen, 8 mannen
Commissie Mensenrechten	6 vrouwen, 6 mannen
Commissie	
Ontwikkelingssamenwerking	5 vrouwen, 7 mannen
Commissie Vrede en Veiligheid	3 vrouwen, 9 mannen

In het verslagjaar hebben de AIV en zijn commissies met grote regelmaat vergaderingen belegd om adviezen voor te bereiden of vast te stellen. Hieronder wordt, uitgesplitst naar de deelname uit de AIV en de (permanente) commissies/werkgroepen – het onderscheid is niet strikt – weergegeven welke vergaderingen het betreft:

Adviesraad Internationale Vraagstukken	6
Commissie Europese Integratie	5
Commissie Mensenrechten	6
Commissie Ontwikkelingssamenwerking	6
Commissie Vrede en Veiligheid (tevens t.b.v. het NAVO-advies)	10

Gecombineerde commissies

BREXIT	6
EMU	1
Afrika 2020	10
Coalitievorming na de Brexit	5
Commissie Onvrije Democratieën	6

Totaal aantal vergaderingen in 2017	61
-------------------------------------	----

Oplage uitgebrachte adviezen:	
Advies nummer 103 (Nederlands)	650 exemplaren
Advies nummer 103 (Engels)	550 exemplaren
Advies nummer 104 (Nederlands)	650 exemplaren
Advies nummer 104 (Engels)	550 exemplaren
Advies nummer 105 (Nederlands)	650 exemplaren
Advies nummer 105 (Engels)	550 exemplaren
Advies nummer 106 (Nederlands)	650 exemplaren
Briefadvies nummer 29 (Engels)	550 exemplaren
Briefadvies nummer 30 (Nederlands)	700 exemplaren
Briefadvies nummer 30 (Engels)	550 exemplaren
Briefadvies nummer 31 (Nederlands)	700 exemplaren
Briefadvies nummer 31 (Engels)	550 exemplaren
Briefadvies nummer 32 (Nederlands)	700 exemplaren
Briefadvies nummer 32 (Engels)	550 exemplaren
Jaarverslag 2016 (Nederlands/Engels)	1200 exemplaren

Number of copies distributed:	
Advisory report no. 103 (Dutch)	650 copies
Advisory report no. 103 (English)	550 copies
Advisory report no. 104 (Dutch)	650 copies
Advisory report no. 104 (English)	550 copies
Advisory report no. 105 (Dutch)	650 copies
Advisory report no. 105 (English)	550 copies
Advisory report no. 106 (Dutch)	650 copies
Advisory letter no. 29 (English)	550 copies
Advisory letter no. 30 (Dutch)	700 copies
Advisory letter no. 30 (English)	550 copies
Advisory letter no. 31 (Dutch)	700 copies
Advisory letter no. 31 (English)	550 copies
Advisory letter no. 32 (Dutch)	700 copies
Advisory letter no. 32 (English)	550 copies
Annual Report 2016 (Dutch/English)	1,200 copies

Finance

THE AIV HAS BEEN ALLOCATED A BUDGET OF ITS OWN TO enable it to carry out its advisory work. The AIV has been allocated a budget of its own to enable it to carry out its advisory work. The AIV makes a proposal for the size of the budget, which is then adopted by the relevant ministers. The amount of work performed, and hence the scale of expenditure, remain uncertain since they depend heavily on the number and nature of the requests for advice, which means that neither is very easy to predict (more requests mean more reports and more reports mean more meetings, while the opposite is also true). In 2017, the AIV adopted four advisory reports and two advisory letters. All reports are published and distributed in Dutch and English, and some are also published and distributed in French and/or other languages. In 2017, the standard print run of each advisory report was 650 copies of the Dutch text and 550 copies of the English text. Several hundred additional copies may be printed and distributed, depending on the subject.

The members of government approved a budget of €525,000 for 2017. The AIV's budget comprises the following principal categories of expenditure:

1. fees, entertainment expenses and travel expenses paid to chairs and vice-chairs;
2. attendance allowances, travel expenses paid to members, and catering;
3. printed materials (reports, paper, etc.);
4. fact-finding missions and books;
5. research, external activities, external expertise and translations; and
6. incidental expenditure.

The members of the AIV receive a fixed annual fee. The members of the permanent committees receive an allowance for every meeting they attend. The fees and allowances are determined by ministerial order within the statutory framework.

The total expenditure of the AIV in 2017 was approximately €400,000. It should be noted for the record that the staffing costs of the AIV Unit are not included in this budget; they are borne by the Ministry of Foreign Affairs and the Ministry of Defence.

FINANCIËLE VERANTWOORDING

OM TE KUNNEN FUNCTIONEREN HEEFT DE AIV DE beschikking over een eigen budget. Dit budget wordt, op voorstel van de AIV, goedgekeurd door de betrokken bewindslieden. Een onzekere factor bij de AIV blijft de hoeveelheid werk en de daaraan verbonden kosten. Deze zijn in hoge mate afhankelijk van het aantal en de aard van de adviesaanvragen van de zijde van de bewindslieden en het parlement en daarom niet altijd goed voorspelbaar (meer adviesaanvragen, meer vergaderingen, meer adviezen, of het spiegelbeeld). In 2017 zijn door de AIV in totaal vier adviezen en twee briefadviezen vastgesteld. Alle adviezen worden in het Nederlands en in het Engels en enkele in het Frans en/of andere talen gepubliceerd en verspreid. In 2017 is de standaardoplage van de Nederlandse versie van adviezen 650 en van de Engelse versie 550. Afhankelijk van het onderwerp kunnen nog enkele honderden extra adviezen worden gedrukt en gedistribueerd.

Voor 2017 is door de betrokken bewindslieden een budget goedgekeurd van € 525.000. Het budget van de AIV heeft de volgende hoofdposten:

- 1) vergoedingen, representatiekosten en reiskosten van de voorzitters en vicevoorzitters;
- 2) vacatiegelden, reiskosten van de leden, en catering;
- 3) drukkosten van de adviezen, papier et cetera;
- 4) studiereizen en boeken;
- 5) onderzoek, externe activiteiten, externe deskundigheid, vertalingen; en
- 6) onvoorzien.

De leden van de AIV ontvangen een vaste vergoeding per jaar. Leden van permanente commissies krijgen een bedrag per bijgewoonde vergadering. De bedragen zijn vastgesteld binnen de wettelijke kaders bij ministeriële regeling.

In 2017 is in totaal ongeveer € 400.000 uitgegeven aan (operationele) uitgaven. Voor de goede orde moet hierbij worden aangevuld dat de personeelslasten van de vaste staf van de AIV niet zijn verdisconteerd in dit budget; deze komen ten laste van de ministeries van Buitenlandse Zaken en Defensie.

SAMENSTELLING AIV EN PERMANENTE COMMISSIES

DE LEDEN VAN DE AIV EN ZIJN COMMISSIES WORDEN benoemd op grond van hun deskundigheid. Deze kan blijken uit opgedane ervaring met internationale (waaronder Europese) vraagstukken, uit wetenschappelijke merites of uit een combinatie van beide. De leden fungeren onafhankelijk en vertegenwoordigen geen belangengroepen.

Hieronder volgt de samenstelling van de AIV en de permanente commissies.

AIV Adviesraad Internationale Vraagstukken

Voorzitter: Prof.dr. J.G. de Hoop Scheffer
Vicevoorzitter: Prof.dr. A. van Staden
Leden: Mw. prof.dr. C.P.M. Cleiren, mw. prof.dr. J. Gupta, prof.dr. E.M.H. Hirsch Ballin, mw. prof.dr. M.E.H. van Reisen, mw. drs. M. Sie Dhian Ho, LGen b.d. M.L.M. Urlings en prof. dr.ir. J.J.C. Voorhoeve
Secretaris: Drs. T.D.J. Oostenbrink (tot 21 september 2017) en mw. drs. M. Kwast-van Duursen (vanaf 21 september 2017)

Ambtelijke contactpersonen van de AIV waren ir. K. de Rijk, prof.dr. R.J. van der Veen en prof.dr. J. Wiers (allen tot 1 augustus 2017 ministerie van Buitenlandse Zaken), drs. M. Gerritsen (vanaf 1 oktober 2017, ministerie van Buitenlandse Zaken), dhr. J.W.K. Glashouwer MA (tot 1 oktober 2017) en dr. S.J.G. Reyn (beiden ministerie van Defensie).

Commissie Europese Integratie

Voorzitter: Prof.dr. A. van Staden
Vicevoorzitter: Mw. drs. M. Sie Dhian Ho
Leden: Drs. D.J. van den Berg, mw. dr. F.A.W.J. van Esch, prof. dr. S.C.W. Eijffinger, mw. prof.dr. M.O. Hosli, mr.drs. M. Krop, prof.dr. C.W.A.M. van Paridon, dr. A. Schout, prof.dr. M.L.L. Segers, mw. prof.dr. L.A.J. Senden, mr. C.G. Trojan, mw. mr. M.C.B. Visser en mr. N.P. van Zutphen
Secretaris: Mr.drs. A.R. Westerink

Ambtelijke contactpersoon van de CEI was drs. C. Devillers (ministerie van Buitenlandse Zaken).

Composition of the AIV and its permanent committees

MEMBERS OF THE AIV AND ITS COMMITTEES ARE ON THE basis of expertise gained from experience in international (including European) affairs, academic achievement or both. Members serve in an independent capacity and do not represent any interest group.

The composition of the AIV and its permanent committees appears below.

AIV Advisory Council on International Affairs

Chair: Professor J.G. de Hoop Scheffer
Vice-chair: Professor A. van Staden
Members: Professor C.P.M. Cleiren, Professor J. Gupta, Professor E.M.H. Hirsch Ballin, Professor M.E.H. van Reisen, Ms M. Sie Dhian Ho, Lieutenant General (ret.) M.L.M. Urlings and Professor J.J.C. Voorhoeve
Executive secretary: T.D.J. Oostenbrink (until 20 September 2017) and Ms M. Kwast-van Duursen (from 21 September 2017)

The civil service liaison officers of the AIV were K. de Rijk, Professor R.J. van der Veen and Professor J. Wiers (all until 31 July 2017) and M. Gerritsen (from 1 October 2017), all of the Ministry of Foreign Affairs and J.W.K. Glashouwer (until 30 September 2017) and Dr S.J.G. Reyn of the Ministry of Defence.

European Integration Committee

Chair: Professor A. van Staden
Vice-chair: Ms M. Sie Dhian Ho
Members: D.J. van den Berg, Dr F.A.W.J. van Esch, Professor S.C.W. Eijffinger, Professor M.O. Hosli, M. Krop, Professor C.W.A.M. van Paridon, Dr A. Schout, Professor M.L.L. Segers, Professor L.A.J. Senden, C.G. Trojan, Ms M.C.B. Visser and N.P. van Zutphen
Executive secretary: A.R. Westerink

The civil service liaison officer of the CEI was C. Devillers of the Ministry of Foreign Affairs.

Human Rights Committee

Chair: Professor E.M.H. Hirsch Ballin
Vice-chair: Professor C.P.M. Cleiren
Members: Professor K.C.J.M. Arts, Professor M.S. Berger, Professor Y.M. Donders, Professor J.H. Gerards, A.P. Hamburger, A.J.M. Heerts (from 1 September 2017), Professor N.M.C.P. Jägers, Professor R.A. Lawson, Professor B.E.P. Myjer, Dr B.W. Schermer, Ms N. Tahir and Ms H.M. Verrijn Stuart
Executive secretary: R.A.G. Dekker

The civil service liaison officer of the CMR was Ms M. de Jong of the Ministry of Foreign Affairs.

Development Cooperation Committee

Chair: Professor M.E.H. van Reisen
Vice-chair: Professor J. Gupta
Members: Dr S.A. Adams, Dr B.S.M. Berendsen, Ms M.H.G.E. van Golstein Brouwers, J. van Ham, Professor R.E. van der Hoeven, Ms M. Monteiro, A.O. Ong'ayo, Professor J.B. Opschoor, J.N.M. Richelle, Ms M. Schouten, Ms E.N. van der Steenhoven and A.H.J. Veneman
Executive secretary: P. de Keizer (until 31 July 2017)

Peace and Security Committee

Chair: Professor J.J.C. Voorhoeve
Vice-chair: Lieutenant General (ret.) M.L.M. Urlings
Members: Professor E. Bakker, D.J. Barth, A.J. Boekestijn, L.F.F. Casteleijn, Professor J. Colijn, Dr N. van Dam, Dr N. de Deugd, Dr M. Drent, Professor I. Duyvesteyn, P.C. Feith, Dr A.R. Korteweg and Lieutenant General (ret.) Dr D. Starink
Executive secretary: Ms M.E. Kwast-van Duursen (until 20 September 2017) and J.W.K. Glashouwer (from 1 October 2017)

Commissie Mensenrechten

Voorzitter: Prof.dr. E.M.H. Hirsch Ballin
Vicevoorzitter: Mw. prof.dr. C.P.M. Cleiren
Leden: Mw. prof.dr. K.C.J.M. Arts, prof.dr. M.S. Berger, mw. prof.dr. Y.M. Donders, mw. prof.dr. J.H. Gerards, mr. A.P. Hamburger, dhr. A.J.M. Heerts (vanaf 1 september 2017), mw. prof.dr. N.M.C.P. Jägers, prof.dr. R.A. Lawson, prof.dr. B.E.P. Myjer, mr.dr. B.W. Schermer, mw. mr. N. Tahir en mw. mr. H.M. Verrijn Stuart
Secretaris: Drs. R.A.G. Dekker MSc

Ambtelijke contactpersoon van de CMR was mw. drs. M. de Jong (ministerie van Buitenlandse Zaken).

Commissie Ontwikkelingssamenwerking

Voorzitter: Mw. prof.dr. M.E.H. van Reisen
Vicevoorzitter: Mw. prof.dr. J. Gupta
Leden: Mw. dr. S.A. Adams, dr. B.S.M. Berendsen, mw. drs. M.H.G.E. van Golstein Brouwers, dhr. J. van Ham, prof. dr. R.E. van der Hoeven, mw. drs. M. Monteiro, dhr. A.O. Ong'ayo MSc, prof.dr. J.B. Opschoor, mr. J.N.M. Richelle, mw. M. Schouten MSc, mw. drs. E.N. van der Steenhoven en drs. A.H.J. Veneman
Secretaris: Drs. P. de Keizer (tot 1 augustus 2017)

Commissie Vrede en Veiligheid

Voorzitter: Prof.dr.ir. J.J.C. Voorhoeve
Vicevoorzitter: LGen b.d. M.L.M. Urlings
Leden: Prof.dr. E. Bakker, drs. D.J. Barth, drs. A.J. Boekestijn, drs. L.F.F. Casteleijn, prof.dr. J. Colijn, dr. N. van Dam, mw. dr. N. de Deugd, mw. dr. M. Drent, mw. prof.dr. I. Duyvesteyn, jhr. P.C. Feith, dr. A.R. Korteweg en LGen b.d. dr. D. Starink
Secretaris: Mw. drs. M.E. Kwast-van Duursen (tot 21 september 2017) en dhr. J.W.K. Glashouwer MA (vanaf 1 oktober 2017)

Ambtelijke contactpersonen van de CVV waren mw. drs. C. Veerman (tot 1 december 2017) en mr. P. van Donkersgoed (vanaf 1 december 2017) (beiden ministerie van Buitenlandse Zaken) en dhr. J.W.K. Glashouwer MA (tot 1 oktober 2017) en LtKol der Mariniers dr. M.F.J. Houben (vanaf 1 oktober 2017) (beiden ministerie van Defensie).

The civil service liaison officers of the CVV were Ms C. Veerman (until 30 November 2017) and P. van Donkersgoed (from 1 December 2017) of the Ministry of Foreign Affairs and J.W.K. Glashouwer (until 30 September 2017) and Lieutenant Colonel (RNLMC) Dr M.F.J. Houben (from 1 October 2017) of the Ministry of Defence.

AIV Unit

THE AIV UNIT SUPPORTS THE AIV AND ITS PERMANENT committees in the fields of human rights, peace and security, development cooperation and European integration by providing editorial, organisational and administrative services. The bulk of its work relates to the drafting and production of reports. To this end, the unit includes five executive secretaries and the equivalent of two full-time employees for secretarial support. In 2017, the members of the unit were T.D.J. Oostenbrink (AIV executive secretary, until 20 September 2017), A.R. Westerink (CEI executive secretary), R.A.G. Dekker (CMR executive secretary), P. de Keizer (COS executive secretary until 31 July 2017), Ms M.E. Kwast-van Duursen (CVV executive secretary until 20 September 2017 and subsequently AIV executive secretary) and J.W.K. Glashouwer (CVV executive secretary from 1 October 2017). The secretariat of the unit consisted of Ms J.P. de Jong (until 13 August 2017), Ms F. San Martín López (from 15 September 2017) and Ms I. van der Winkel.

The AIV is also supported in its work by trainees who spend a number of months working in the AIV Unit. They come from various Dutch universities, where they study a range of different subjects (e.g. law, history, international relations and political science). In 2017, the trainees were Ms A.R. Alblas, Ms F. Bakker, Ms M. Guldmond, Ms B. van der Kroon, H.C. Raaphorst and M. van Laake.

STAF VAN DE AIV

DE STAF VAN DE AIV ONDERSTEUNT DE AIV EN DIENS permanente commissies op de gebieden van mensenrechten, vrede en veiligheid, ontwikkelingssamenwerking en Europese integratie met redactionele, organisatorische en administratieve vaardigheden. Het zwaartepunt van de ondersteuning ligt op het (helpen) voorbereiden, opstellen en uitbrengen van adviezen. Voor dit doel telt de staf van de AIV vijf beleidsmedewerkers en twee formatieplaatsen ten behoeve van de secretariële ondersteuning. In 2017 bestond de staf van de AIV uit drs. T.D.J. Oostenbrink (secretaris AIV tot 21 september 2017), mr.drs. A.R. Westerink (secretaris CEI), drs. R.A.G. Dekker MSc (secretaris CMR), drs. P. de Keizer (secretaris COS tot 1 augustus 2017), mw. drs. M.E. Kwast-van Duursen (secretaris CVV tot 21 september 2017 en vanaf die datum secretaris AIV), dhr. J.W.K. Glashouwer MA (vanaf 1 oktober 2017) alsmede uit mw. J.P. de Jong (tot 14 augustus 2017), mw. F. San Martín López (vanaf 15 september 2017) en mw. I. van der Winkel (medewerkers van het secretariaat van de staf van de AIV).

Voorts worden de werkzaamheden van de AIV ondersteund door stagiaires die gedurende enkele maanden zijn verbonden aan de staf van de AIV. Zij zijn afkomstig van verschillende studierichtingen (rechten, geschiedenis, internationale betrekkingen, politicologie) van universiteiten in Nederland. In 2017 ging het om de volgende personen: de dames A.R. Alblas, F. Bakker, M. Guldmond en B. van der Kroon en de heren H.C. Raaphorst en M. van Laake.

BIJLAGEN

AIV Werkprogramma 2017-2019

Conform de bevindingen van de AIV-evaluatie door het Bureau Kwink en de kabinetsreactie op die evaluatie, is dit AIV-werkprogramma meerjarig (3 jr) en flexibel. Het kabinet zal jaarlijks een update van het programma vaststellen.

Voorstellen voor onderwerpen op het gebied van Europese integratie

1. Institutioneel

Post-Lissabon ontwikkelen de Europese instellingen zich in de praktijk in voortdurende wisselwerking met elkaar en in het licht van actuele politieke, economische en sociale tendensen. Wie had kunnen voorzien dat de Commissie daadwerkelijk werk zou maken van prioriteitstelling of clustering? De vraag dient zich aan of er wel of niet een meer politieke rol van de Commissie dient te zijn. Ook laat het Europees Parlement vaker van zich horen, in verschillende rolopvattingen en niet alleen op beleidsterreinen waar het volgens de Verdragen een eigen rol heeft. Daarnaast zijn ook in de Raad nieuwe ontwikkelingen opgetreden die bijvoorbeeld extra kleuring geven aan de formele rol, zoals diverse mechanismen en thematische discussies. Tijdens het Nederlandse EU-voorzitterschap hebben thematische discussies in de Raad zich gericht op betere implementatie van afspraken. Daarop voortbordurend ligt de vraag voor hoe tussen de Commissie, het Europees Parlement en de Lidstaten betere samenwerking te bewerkstelligen is in de uitvoering van op Europees niveau vastgesteld beleid. En welke rol speelt de strategische agenda van de Europese Raad in dit krachtenveld? Dit leidt tot de fundamentele vraag welke soort instellingen met welke bevoegdheden en instrumenten de EU nodig heeft om effectief en democratisch te zijn. Deze vraag moet bekeken worden in de context van de actualiteit. Welke consequenties heeft een Britse uittreding voor de balans op institutioneel terrein, thematisch en voor het krachtenveld op het Europese continent?

2. Financieel-economisch bestuur

Post-Lissabon zijn op het terrein van het economisch bestuur als gevolg van de financieel-economische crisis in Europa tal van aanvullende regels, noodgrepen en procedures in het leven geroepen. Nieuwe dynamieken zijn ontstaan met onder meer de invoering van het Europees Semester, Six-pack, Two-pack, Fiscal Compact en de Banken Unie. Binnen de Economische en Monetaire Unie heeft de Eurogroep zich een actieve rol verworven, die sinds de zomer van 2015 buiten kijf staat. Binnen de EU bestaat de scheidslijn tussen EU28 en EU19. In het Five President's Report is al een voorschot genomen op thema's en toekomstige vragen waarop ook ons land zijn nationale posities nog zal moeten gaan bepalen zodra dat opportuun wordt. Gedacht wordt aan:

- Met het op de achtergrond geraken van de Europa 2020-doelen dient de vraag zich aan welke lange termijn doelen richting geven aan het financieel-economisch beleid in de EU?
- Vanuit de invalshoek van het economisch bestuur kan de AIV op dit moment verzocht worden te bezien hoe de EMU versterkt zou kunnen worden om meer te kunnen bijdragen aan groei en convergentie.
- Welke ruimte bestaat er voor een eerlijker, socialere en diepere interne markt binnen de EMU en hoe kan dit bijdragen aan vermindering van de ongelijkheid?

3. Draagvlak voor Europa

In Europa hebben referenda de afgelopen jaren regelmatig de headlines gedomineerd. De cruciale vraag voor beleidsmakers en politici lijkt inmiddels te zijn hoe het draagvlak te verstevigen c.q. behouden voor overheidsbeleid in het algemeen en voor Europese samenwerking/Europese integratie in het bijzonder.

ANNEXES

AIV Work Programme for 2017-2019

In accordance with the evaluation of the AIV by consultancy firm KWINK and the government's response to that evaluation, this AIV work programme is multi-annual (covering three years) and flexible. The government will adopt an annual programme update.

Proposals on issues concerning European integration

1. Institutional

Since the Treaty of Lisbon, the EU institutions have developed in constant interaction with one another and in light of current political, economic and social trends. Who could have predicted that the European Commission would seriously tackle prioritisation and clustering? The question arises as to whether or not the Commission should play a more political role. The European Parliament is also being more vocal, taking on a range of roles, and not only in policy areas where the Treaties give it an independent role. The Council of the European Union has also seen new developments that flesh out its official role, including the use of various mechanisms and theme-based discussions. During the Netherlands EU Presidency, theme-based discussions in the Council focused on better implementation of agreements. Continuing along the same lines, this raises the question of how the Commission, the European Parliament and the member states can cooperate more effectively on implementing EU-level policy. And what role does the European Council's strategic agenda play in this constellation of forces? This leads to the fundamental question: what sort of institutions does the EU need to operate effectively and democratically, and what sort of powers and instruments do these institutions require? This question must be considered in the context of current events. What consequences does the UK's exit from the EU have for the institutional balance, themes and balance of forces on the European continent?

2. Financial and economic governance

As regards economic governance since the Treaty of Lisbon, a range of additional rules, many emergency measures and procedures were created as a result of the financial and economic crisis in Europe. New dynamics have arisen, including the introduction of the European Semester, the Six-Pack, the Two-Pack, the Fiscal Compact and the Banking Union. Within the Economic and Monetary Union the Eurogroup has taken on an active role, which has been unquestioned since summer 2015. Within the EU there is a divide between the EU28 and EU19. The Five Presidents' Report looks ahead to themes and future issues on which our country, like the others, will also have to adopt a national position as soon as is opportune. These include:

- Now that the Europe 2020 goals have faded into the background, which long-term goals help guide the EU's financial and economic policy?
- In terms of economic governance, the AIV could now be asked to consider how the EMU could be strengthened so as to contribute more to growth and convergence.
- What scope exists for a fairer, more social and deeper single market within the EMU, and how can this help reduce inequality?

3. Support for Europe

In Europe, referendums have regularly dominated the headlines in recent years. The crucial question for policymakers and politicians now seems to be how to strengthen or maintain support for government policy in general and for European cooperation or integration in particular. This question goes beyond a focus on institutional balance between democratically elected and executive bodies. It mainly concerns European society

Deze vraag reikt verder dan een focus op institutionele balans tussen democratisch verkozen organen en de executieve. De vraag legt vooral de focus op de Europese samenlevingen zelf. Waar vindt de inertie van het Europese ideaal zijn oorsprong? Hoe valt de desinteresse c.q. het wantrouwen van grote delen van de Europese bevolking om te zetten in een grotere betrokkenheid en groeiend vertrouwen in de Europese overheden en hun grens overstijgende oplossingsrichtingen? Nieuwe sociologische onderzoeken en omnibus enquêtes in Europa hebben veel inzichten vergaard in de bevolkingsgroepen en hun preferenties jegens het Europees project. Die inzichten hebben nog niet geleid tot een kentering in de centrifugale tendensen waarmee Europa de afgelopen jaren te kampen heeft.

- Kan de AIV uit de bestaande onderzoeken een overkoepelende synthese afleiden die handvatten biedt voor een nieuw Europees narrative? Of voor een op de tijdgeest aangepaste Europese identiteit? Waar in Europa wordt hierover baanbrekend gedacht?
- In hoeverre kunnen innovatieve methoden betrokkenheid en vertrouwen van de burgers in hun overheden versterken?
- Wat is de impact hierop van krachten als individualisering en toegenomen focus op eigenbelang ten opzichte van eveneens manifeste tendensen van toegenomen internationale interdependentie, toegenomen mobiliteit en mondialisering?

Voorstellen voor onderwerpen op het gebied van mensenrechten

4. SDG's en bevordering mensenrechten

In september 2015 bereikten de 193 lidstaten van de VN in New York een akkoord over de 2030 Agenda voor Duurzame Ontwikkeling. Voor het eerst in de geschiedenis van de VN is er nu een alomvattend akkoord bereikt over de aanpak van de grote mondiale uitdagingen en hebben alle landen zich daaraan op het hoogste politieke niveau gecommitteerd. Ze gelden niet alleen voor overheden, maar ook bedrijven, maatschappelijk middenveld, kennisinstellingen en andere actoren. Naast de economische dimensie benadrukken de duurzame ontwikkelingsdoelen of *global goals* het belang van rechten, respect en waardigheid; niemand mag worden uitgesloten (*leave no one behind*). De stevige verankering van een rechtenbenadering in de SDG's is nieuw; bij de MDG's was de rechtencomponent in veel mindere mate aanwezig. In het bijzonder zijn rechten van vrouwen, kinderen en migranten opgenomen.

Mensenrechten kunnen als instrument om de SDG's te behalen worden ingezet, maar de SDG's kunnen ook als instrument om mensenrechten te bevorderen worden gebruikt. Waar universele internationale mensenrechtenverdragen en standaarden steeds vaker als een 'westers' concept worden gezien, kunnen deze recent aangenomen *global goals* een nieuwe impuls geven aan de dialoog over mensenrechten met derde landen. Advies kan gevraagd worden over hoe de SDG's kunnen bijdragen aan versterking van de mensenrechten narrative en nieuwe invalshoeken voor het engageren van derde landen kunnen genereren.

5. Territoriale beperkingen bij ratificatie

Sinds 10 oktober 2010 is de constitutionele relatie tussen Nederland en de Caribische delen van het Koninkrijk gewijzigd. Naast de drie autonome landen (Aruba, Curaçao en Sint Maarten) maken drie openbare lichamen Bonaire, Sint-Eustatius en Saba deel uit van het Nederlandse staatsbestel. De bestuurlijke structuur van deze openbare lichamen is geënt op de Gemeentewet. Als Nederland mensenrechtenverdragen ratificeert, zouden deze ook voor Caribisch Nederland moeten gelden. In de praktijk wordt de werking van mensenrechtenverdragen nogal eens beperkt tot het deel van Nederland in Europa. Hieronder twee voorbeelden.

itself. What is the source of the inertia facing the European ideal? How can the disinterest or distrust of large parts of the European population be turned into increased involvement and growing trust in European governments and their orientation towards cross-border solutions? New sociological research and omnibus surveys in Europe have provided many insights into population groups and their preferences as regards the European project. However, these insights have not yet led to a reversal of the centrifugal trends that Europe has faced in recent years.

- Can the AIV distil an overarching synthesis from existing studies that offers tools for creating a new European narrative? Or for creating a European identity that matches the zeitgeist? Where in Europe are people thinking about this in a groundbreaking way?
- To what extent can innovative methods strengthen public involvement with and trust in governments?
- In this connection, what is the impact of forces such as individualisation and an increased focus on self-interest in relation to the equally present trends of increased international interdependence, increased mobility and globalisation?

Proposals on issues concerning human rights

4. SDGs and promoting human rights

In September 2015 in New York the 193 UN member states reached an agreement on the 2030 Agenda for Sustainable Development (also known as the Sustainable Development Goals (SDGs) and the global goals). For the first time in the history of the UN, a comprehensive agreement was adopted on tackling major global challenges and all countries committed themselves at the highest political level. The SDGs apply not only to governments, but also to the business sector, civil society, knowledge institutions and other actors. In addition to the economic dimension, the global goals emphasise the importance of rights, respect and dignity, under the motto 'leave no one behind'. The SDGs' solid foundation in a human rights framework is something new; the Millennium Development Goals (MDGs) had a much smaller human rights component. There is a particular focus on the rights of women, children and migrants.

Human rights can be used as an instrument to help achieve the SDGs, but the SDGs can also be used as an instrument to promote human rights. While universal international human rights agreements and standards are increasingly seen as a 'Western' concept, the recently adopted global goals can provide new impetus for the human rights dialogue with third countries. Advice could be requested on how the SDGs could contribute to improving the human rights narrative and create new ways of engaging third countries.

5. Territorial limitations of ratification

On 10 October 2010 the constitutional relationship between the Netherlands and the Caribbean parts of the Kingdom changed. In addition to the three autonomous countries of Aruba, Curaçao and St Maarten there are now three public bodies – Bonaire, St Eustatius and Saba – that form part of the Netherlands. The administrative structure of these public bodies is based on the Municipalities Act. If the Netherlands ratifies human rights conventions, they should also apply to the Caribbean Netherlands. In practice however, human rights conventions are often only applied in the European part of the Netherlands. Two examples are given below.

In the Caribbean Netherlands, the government sought to delay the application of the UN Convention on the

De regering wenste het VN-verdrag inzake de rechten van personen met een handicap vooralsnog niet mede te laten gelden voor Caribisch Nederland. Als voornaamste reden wordt genoemd dat het Caribische deel van Nederland geen gelijke behandelingswetgeving heeft, waardoor uitvoeringswetgeving nodig zal zijn. Voordat kan worden bepaald wanneer het verdrag zou kunnen gelden voor Bonaire, Sint Eustatius en Saba, wordt een inventarisatie uitgevoerd van de bestaande regelgeving en gevoerd beleid in het licht van de verdragsverplichtingen. In dit kader zullen ook de eilanden worden geconsulteerd over medegelding van het verdrag. De regering stelt dat na het onderzoek kan worden bepaald op welke wijze en op welke termijn medegelding van het verdrag kan plaatsvinden.

Bij het Verdrag van de Raad van Europa inzake het voorkomen en bestrijden van geweld tegen vrouwen en huiselijk geweld (Verdrag van Istanbul) wil de regering afzien van medegelding omdat er op Caribisch Nederland specifiek beleid ontbreekt en er ook uitvoeringswetgeving nodig zal zijn. Er is een inventarisatie gemaakt van de juridische en praktische maatregelen die nodig zijn om het Verdrag in Caribisch Nederland in te voeren. De resultaten van dit onderzoek zijn in mei 2014 aangeboden aan de Tweede Kamer. Op basis van het onderzoek meent de regering dat voor Caribisch Nederland ingrijpende maatregelen nodig zijn, alvorens het Verdrag op dat deel van Nederland van toepassing kan worden. Tegelijkertijd is besloten de uitvoeringswetgeving voor Caribisch Nederland los te koppelen van die voor het Europese deel.

De Raad van State is echter van mening dat de regering zich actief moet inspannen om de betreffende mensenrechten ook voor de inwoners van Caribisch Nederland te verwezenlijken en daarover de eilandsbesturen te consulteren. De Raad van State raadde aan om een redelijke termijn te stellen om alsnog tot medegelding van de verdragen te komen.

Met betrekking tot de genoemde verdragen valt op dat het Koninkrijk in zijn buitenlands beleid de gelding van deze verdragen toejuicht of bevordert in landen die over aanzienlijk minder economisch en organisatorisch potentieel beschikken.

Daarnaast zijn er belangrijke verdragsrelaties waarvan de Caribische landen van het Koninkrijk zijn uitgezonderd. Ook hierbij valt soms op dat andere staten in het Caribisch gebied c.q. Midden-en Zuid-Amerika c.q. Oceanië wel tot deze verdragen zijn toegetreden.

Vragen: welke juridische en internationaalpolitieke overwegingen zouden er kunnen zijn om Caribisch Nederland en de Caribische delen van het Koninkrijk al dan niet uit te sluiten van werking van verdragen die wel voor het Europese deel van Nederland gelden en is deze op de specifieke voorliggende ratificaties/verdragen van toepassing? Is er een verplichting tot het vaststellen van een tijdpad voor gelding in de Caribische gemeenten, als deze (aanvankelijk) worden uitgesloten van werking bij ratificatie? Zou aangegeven moeten worden op welke wijze wordt gewerkt aan het creëren van de voorwaarden voor gelding in de Caribische gemeenten?

Voorstellen voor onderwerpen op het gebied van ontwikkelingssamenwerking

6. Nexus humanitaire en structurele hulp

De *World Humanitarian Summit* die op 23 en 24 mei 2016 werd gehouden in Istanbul vond plaats in het besef dat *civil strife and conflicts are driving suffering and humanitarian need to unprecedented levels*. Als gevolg van gewelddadige crises is het aantal ontheemden en vluchtelingen sterk toegenomen en zijn zij bovendien langduriger aangewezen op ondersteuning. Opgeroepen werd om mensenrechten en humanitaire principes te bewaken en

Rights of Persons with Disabilities. The main reason given for this is that the Caribbean part of the Netherlands does not have any equal treatment legislation, meaning that implementation legislation is required. Before a decision can be made on when the convention will apply to Bonaire, St Eustatius and Saba, current legislation and policy must be assessed in the light of the obligations set out in the convention. The islands themselves will also need to be consulted on the convention's application. The government proposes determining how and when the convention can also apply to the Caribbean Netherlands after this research has been completed.

As regards the Council of Europe Convention on Preventing and Combating Violence against Women and Domestic Violence (the Istanbul Convention), the government seeks to avoid applying the convention to the Caribbean Netherlands because the Caribbean Netherlands has no specific policy in this regard and, here too, implementation legislation will be necessary. The legal and practical measures needed to introduce the convention in the Caribbean Netherlands have been assessed. The findings were submitted to the House of Representatives in May 2014. The government concludes that far-reaching measures are needed before the convention can apply to the Caribbean Netherlands. At the same time, the decision has been taken to separate implementation legislation for the Caribbean Netherlands from that relating to the European part of the Netherlands.

The Council of State is of the opinion, however, that the government must take active steps to ensure that the human rights in question also apply to residents of the Caribbean Netherlands and must consult the island governments on this issue. The Council of State recommended setting a reasonable deadline for the conventions' application.

It is striking that, in its foreign policy, the Kingdom applauds or promotes these conventions' application in countries that have considerably less economic and organisational potential.

In addition, there are important treaty relationships from which the Caribbean countries of the Kingdom are exempted. Yet remarkably, other states in the Caribbean region, Central and South America, and Oceania have acceded to them.

Questions: What might be the legal and geopolitical considerations when deciding whether or not to exclude the Caribbean Netherlands and the other Caribbean parts of the Kingdom from treaties that apply to the European part of the Netherlands, and what does this imply for the specific agreements mentioned above? Is there an obligation to establish a timeline for applying agreements in the Caribbean public bodies if their application is excluded at the time of ratification? Is it necessary to set out how conditions will be created for their application in the Caribbean public bodies?

Proposals on issues concerning development cooperation

6. Nexus between humanitarian and structural assistance

The World Humanitarian Summit in Istanbul on 23 and 24 May 2016 was held because 'civil strife and conflicts are driving suffering and humanitarian need to unprecedented levels'. As a consequence of violent crises, there has been a sharp increase in the number of displaced people and refugees and they are reliant on support for longer. Calls were made to protect human rights and humanitarian principles and, at the same time, move towards a more systemic, long-term approach that focuses on prevention and increasing resilience among these groups. The advisory report will address the question of how the Netherlands, as a medium-sized donor, can

tegelijktijd aan te sturen op een meer systemische en lange termijn aanpak die gericht is op preventie en het vergroten van *resilience* onder ontheemden en vluchtelingen. Het advies zal ingaan op de vraag hoe Nederland als middelgrote donor kan bijdragen aan een betere afstemming en samenwerking tussen noodhulp en structurele hulp, zowel in het eigen beleid als internationaal. Daarbij zal onder meer aandacht gegeven worden aan de sterk veranderde context van humanitaire hulp en het groeiende belang van niet-statelijke actoren.

7. Veranderende aard en rol maatschappelijk middenveld in ontwikkelingsproces

Nederland is historisch kampioen in het helpen opbouwen van maatschappelijke organisaties binnen ontwikkelingssamenwerking en heeft een lange traditie om zich hier actief voor in te zetten. Tegelijkertijd is het veld aan grote verandering onderhevig. Het ministerie heeft definitief afstand genomen van het traditionele financieringsstelsel, om tegemoet te komen aan de veranderende context. Er is een nieuwe verhouding ontstaan tussen lokale organisaties en internationale (en Nederlandse) NGO's, en ook tussen de verantwoordelijkheid en soevereiniteit van overheden enerzijds en de noodzakelijke ruimte voor beleidsbeïnvloeding in een mondige samenleving anderzijds. Zorgen rondom veiligheid, controle op internationale criminele stromen, transparantie en naleving van mensenrechten, vragen om nieuwe instrumenten om stabiliteit te waarborgen en tegelijkertijd een mondige samenleving te stimuleren. De vraag die in dit advies centraal staat is op welke wijze Nederland een rol kan blijven spelen in het bevorderen van politieke ruimte en een luisterende overheid, waarbij mondige burgers kunnen bijdragen aan het ontwikkelingsproces.

Voorstellen voor onderwerpen op het gebied van vrede en veiligheid

8. De veiligheidspolitieke ontwikkelingen in het Caribisch gebied en hun weerslag op het Koninkrijk

De Nederlandse staat draagt de verantwoordelijkheid voor de buitenlandse betrekkingen en de verdediging van het gehele Koninkrijk en dus ook voor het Caribische deel (Aruba, Bonaire, Curaçao, Sint-Maarten, Sint-Eustatius en Saba). Daarom zijn de Nederlandse krijgsmacht, marechaussee en de kustwacht daar permanent aanwezig en verrichten zij taken als grensverdediging en bescherming tegen internationale (drugs-)criminaliteit. Dit deel van het Koninkrijk valt overigens niet onder het verdragsgebied van de NAVO.

De dreigingen in de regio worden vooral bepaald door internationale criminaliteit en de wijze waarop deze het Koninkrijk in de regio en in Europa raken. Daarnaast spelen ook andere factoren een rol, zoals destabilisatie in landen in de regio die o.a. migratiestromen richting de VS en het Koninkrijk tot gevolg (kunnen) hebben. Onder meer de situatie in Venezuela is zorgelijk.

In deze context is een belangrijke vraag: hoe functioneert de veiligheidsarchitectuur van het Koninkrijk in het Caribisch gebied? Is deze in het licht van reële en actuele dreigingen robuust en effectief? Zijn de huidige Nederlandse inspanningen in dit kader toereikend? Hierbij dient ook aandacht te worden geschonken aan de samenwerking met landen als de VS, Frankrijk en het VK en het Verdrag van San José.

9. Geïntegreerd Nederlands beleid voor conflictpreventie

Voorkomen is beter dan genezen. Dat geldt misschien wel het meest voor grootschalig geweld zoals oorlogen, genocides, gewelddadige opstanden of terreur tegen burgers. Voor beleidsmakers is conflictpreventie niet alleen cruciaal vanuit het humanitair imperatief, maar ook vanwege vitale Nederlandse belangen als nationale veiligheid, mensenrechten, migratie, de internationale rechtsorde, handel, en ontwikkelingssamenwerking. Helaas

contribute to better coordination and cooperation between emergency and structural assistance, both in its own policy and internationally. In addition, attention will be paid to issues such as the rapidly changing context of humanitarian assistance and the growing importance of non-state actors.

7. Changing nature and role of civil society in development

Historically, the Netherlands has led the way in helping to establish civil society organisations as part of its development cooperation efforts, and it has a long tradition of actively promoting this. At the same time, big changes are afoot in the field. The ministry has firmly moved away from the traditional financing system in order to respond to the changing context. A new relationship has been created between local organisations and both international and Dutch NGOs, as well as between governments' responsibility and sovereignty, on the one hand, and the necessary scope to influence policy in an empowered society on the other. Concerns about security, controlling international illicit financial flows, transparency and respect for human rights require new instruments in order to guarantee stability while encouraging an empowered society.

The central question addressed by this advisory report will be how the Netherlands can continue to play a role in opening up political space and promoting a government that listens, so that active citizens can contribute to the development process.

Proposals on issues concerning peace and security

8. Developments relating to security policy in the Caribbean region and their impact on the Kingdom

The Dutch state is responsible for the international relations and defence of the entire Kingdom, including the Caribbean parts (Aruba, Bonaire, Curaçao, St Maarten, St Eustatius and Saba). The Dutch armed forces, the Royal Netherlands Marechaussee and the Coastguard therefore have a permanent presence and carry out tasks such as protecting borders and providing protection against international crime, including drug-related crime. However, the Caribbean parts of the Kingdom does not fall under the NATO treaty area.

The threats in the region are primarily related to international crime and its effect on the Kingdom, both in the Caribbean and in Europe. Other factors also play a role, such as destabilisation in countries in the region, which could lead to migration flows to the US and the Kingdom. The situation in Venezuela, for example, is cause for concern.

A vital question in this connection is: how is the Kingdom's security architecture functioning in the Caribbean region? In the light of real and current threats, is it robust and effective? Are current Dutch efforts in this regard sufficient? Attention should also be paid to cooperation with countries like the US, France and the UK and the Pact of San José.

9. Integrated Dutch policy for conflict prevention

Prevention is better than cure. Perhaps this applies most to large-scale violence like wars, genocide, violent uprisings or terror attacks on the general public. For policymakers, conflict prevention is crucial not only as a humanitarian imperative, but also with a view to the Netherlands' vital interests like national security, human rights, migration management, the international legal order, trade and development cooperation. Unfortunately, preventing conflicts is easier said than done. Even when an emerging crisis can be identified in

is conflictpreventie makkelijker gezegd dan gedaan. Zelfs wanneer dreigende crisis tijdig geïdentificeerd worden, blijkt het in de praktijk erg lastig om voldoende politieke wil en slagkracht te mobiliseren om geweldsescalatie te voorkomen. De gewelddadige en slepende conflicten in Syrië, Libië, Jemen en Zuid-Soedan zijn recente voorbeelden die dit pijnlijk duidelijk maken vanwege het menselijk leed en de grote impact ervan op onze eigen belangen. Desondanks – of misschien juist wel daarom – neemt de internationale aandacht voor conflictpreventie toe. De nieuwe Secretaris-Generaal van de VN heeft conflictpreventie en meer duurzame vredesopbouw tot een van zijn prioriteiten benoemd. Ook in de EU, NAVO, AU, en G20 staat het onderwerp steeds hoger op de agenda's. Belangrijke bilaterale partners zoals Duitsland investeren ook fors in preventie. Ook Nederland draagt zijn steentje bij op dit beleidsterrein. Bijvoorbeeld door financiering van conflictbemiddeling, door preventieve diplomatieke, of door ontwikkelingssamenwerking in te zetten om grondoorzaken van conflict weg te nemen. Tevens is een *early warning & early action* eenheid opgezet om conflictdreigingen eerder te identificeren, beter te analyseren en vroegtijdig te kunnen mitigeren. De AIV verwijst in recente adviezen ook naar het belang van succesvollere conflictpreventie, *early warning & early action* en preventieve diplomatie.

Nederland streeft ernaar een zo effectief mogelijke bijdrage aan conflictpreventie te leveren. Een AIV-advies kan hieraan een significante bijdrage leveren. Dit is met name urgent vanwege groeiende complexiteit en aantal conflictdreigingen en het Nederlands lidmaatschap van de VNVR in 2018. Eind 2017 zal de Secretaris-Generaal ook nieuwe voorstellen presenteren voor de opvolging van de resoluties over *Sustaining Peace*, waar conflictpreventie een centraal onderdeel van is. Een AIV-advies over geïntegreerd Nederlands beleid voor conflictpreventie zou kunnen ingaan op vragen zoals:

Wat zou het Nederlandse ambitieniveau moeten zijn voor conflictpreventie als prioriteit voor het bredere Nederlandse veiligheids-, mensenrechten-, buitenland-, defensie-, en ontwikkelingssamenwerkingsbeleid?

Welke instrumenten zou Nederland concreet op een consistente en geïntegreerde manier moeten inzetten om conflictpreventie effectiever te maken, in bilateraal en multilateraal verband?

10. De toekomstige rol van kernwapens

In januari 2016 beschikten negen staten (de VS, Rusland, het VK, Frankrijk, China, India, Pakistan, vermoedelijk Israël en Noord-Korea, aldus *SIPRI Factsheet June 2016*) gezamenlijk over ongeveer 15.000 kernwapens. Het totale aantal kernwapens is weliswaar aanzienlijk afgenomen sinds de jaren '80, maar kernwapens blijven een belangrijk wapensysteem voor deze staten. Zo heeft Rusland kernwapens tot integraal onderdeel van de militaire doctrine gemaakt en recentelijk *Iskander*-raketten geplaatst in Kaliningrad. Daarnaast loopt er een omvangrijk Russisch moderniseringsprogramma en heeft Rusland het plutoniumverdrag opgezegd. De VS beschuldigen Rusland van het schenden van het INF-verdrag. Noord-Korea heeft diverse ondergrondse kernproeven en raketlanceringen uitgevoerd en lijkt voornemens te zijn zich tot kernmacht te ontwikkelen.

De slotverklaring van de NAVO-top in Warschau (juli 2016) vermeldt over kernwapens: 'As a means to prevent conflict and war, credible deterrence and defence is essential. Therefore, deterrence and defence, based on an appropriate mix of nuclear, conventional, and missile defence capabilities, remains a core element of our overall strategy. (...) Allies' goal is to bolster deterrence as a core element of our collective defence and to contribute to the indivisible security of the Alliance. As long as nuclear weapons exist, NATO will remain a nuclear alliance'. Daarnaast heeft de NAVO ook haar streven naar de condities voor een kernwapenvrije wereld vastgelegd, in zowel deze verklaring als in de *Deterrence and Defence Posture Review (2012)*. Dat zal wel op een manier moeten gebeuren die internationale stabiliteit bevordert en is gebaseerd op het principe van onverminderde veiligheid voor alle NAVO-landen.

good time, it proves very difficult in practice to mobilise enough political will and capabilities to prevent the violence from escalating. The violent and protracted conflicts in Syria, Libya, Yemen and South Sudan are recent examples which make this painfully clear, in light of the human suffering and great impact on our own interests. Despite this – or perhaps because of it – conflict prevention is receiving increasing international attention. The new UN Secretary-General has named conflict prevention and more sustainable peacebuilding as one of his priorities. In the EU, NATO, the African Union (AU) and the G20 too, the issue is steadily moving up the agenda. Key bilateral partners like Germany are investing significantly in prevention. The Netherlands is also doing its part in this policy area, including by financing conflict mediation, through preventive diplomacy, or by using development cooperation to eliminate the root causes of conflict. An early warning and early action unit has also been set up in order to identify conflict threats earlier, analyse them better and mitigate them at an early stage. In recent advisory reports the AIV has also referred to the importance of more successful conflict prevention, early warning and early action, and preventive diplomacy.

The Netherlands strives to contribute as effectively as possible to conflict prevention. An advisory report from the AIV could make a significant contribution in this regard. It is particularly urgent due to the growing complexity and number of conflict threats, as well as the Kingdom's membership of the UN Security Council in 2018. In late 2017 the Secretary-General will present new proposals for following up resolutions on sustaining peace, of which conflict prevention is a central component. An AIV advisory report on integrated Dutch policy for conflict prevention could look at questions like:

What should be the Netherlands' level of ambition for conflict prevention as a priority in broader Dutch security, human rights, foreign, defence and development cooperation policy?

In concrete terms, what instruments should the Netherlands use in a consistent and integrated manner in order to make conflict prevention more effective in both bilateral and multilateral efforts?

10. The future role of nuclear weapons

According to a Stockholm International Peace Research Institute (SIPRI) Fact Sheet of June 2016, nine states – the US, Russia, the UK, France, China, India, Pakistan, Israel (presumably) and North Korea – possessed a total of around 15,000 nuclear weapons as of January 2016. Although the total number of nuclear weapons has decreased significantly since the 1980s, they remain an important weapons system for the states in question. For instance, Russia has made nuclear weapons an integral part of its military doctrine and recently placed *Iskander* missiles in Kaliningrad. It is also undertaking a far-reaching modernisation programme and has suspended the Plutonium Management and Disposition Agreement. The US accuses Russia of breaching the Intermediate-Range Nuclear Forces (INF) Treaty. North Korea has carried out several underground nuclear tests, launched missiles and seems intent on developing into a nuclear power.

The NATO Warsaw Summit Communiqué (July 2016) states the following in relation to nuclear weapons: 'As a means to prevent conflict and war, credible deterrence and defence is essential. Therefore, deterrence and defence, based on an appropriate mix of nuclear, conventional, and missile defence capabilities, remains a core element of our overall strategy. (...) Allies' goal is to bolster deterrence as a core element of our collective defence and to contribute to the indivisible security of the Alliance. As long as nuclear weapons exist, NATO will remain a nuclear alliance.' NATO has also set out how it will work to create conditions for a world free of nuclear weapons, both in this document and in the 2012 Deterrence

De internationale onderhandelingen voor nucleaire ontwapening en wapenbeheersing verlopen evenwel zeer moeizaam, vooral door de verslechterde internationale veiligheidssituatie. In VN-verband zijn onderhandelingen gevoerd over een internationaal verbod op kernwapens. Nederland nam als enig NAVO-land deel aan deze onderhandelingen. Nederland was daarnaast voorzitter van de voorbereidende commissie van het Non-Proliferatieverdrag in 2017.

Mogelijke vragen zouden zijn: wat is de (mogelijke) toekomstige rol van kernwapens? In hoeverre is de rol van kernwapens het afgelopen decennium gewijzigd? Is aanpassing van de NAVO-strategie noodzakelijk in het licht van veranderde veiligheidssituatie? Hoe zou de nucleaire wapenbeheersing bevorderd kunnen worden? Hoe verhoudt zich een eventueel kernwapenverbod tot het bestaande regime? Wat is de toekomst van het non-proliferatieregime?

11. Geopolitieke rol van Turkije

Het geopolitieke krachtenveld is sterk in verandering. Met het aantreden van de nieuwe Amerikaanse president worden andere accenten gezet, staat het politieke en economische gewicht van de EU onder druk onder meer vanwege de Brexit, neemt de militaire en economische macht van China toe, en is er sprake van toenemende assertiviteit van burens van de EU, zoals Rusland, Turkije en Iran.

Er voltrekken zich ingrijpende veranderingen in de binnenlandse en buitenlandse politiek van Turkije. Sinds de militaire coup zijn de binnenlandse spanningen toegenomen, staan de rechtsstaat, mediavrijheid en mensenrechten onder druk, en heeft de Turkse president Erdoğan door middel van een referendum veel macht naar zich toe getrokken.

Wijzigingen in het Turkse buitenlands beleid waren al eerder ingezet, maar kregen in de nasleep van de coup een extra stimulans. Dit heeft zich onder meer geuit in een veel hardere opstelling jegens het Westen, en toenadering tot Rusland. In de Midden-Oosten regio vaart Turkije meer een eigen koers, waarbij het zich militair manifesteert in zowel Syrië als in Irak hetgeen soms schuurt met het optreden van de internationale coalitie. Turkije heeft recentelijk de banden verder aangehaald met Rusland waarbij alsnog overeenstemming werd bereikt over de Russisch-Turkse gaspijplijn Turkstream. Ook lijkt Turkije in toenemende mate invloed te willen verwerven in landen en gebieden waar Turkije een historische presentie heeft gehad.

Het (externe) buitenlandbeleid van Turkije krijgt voor meerdere landen een sterke interne binnenlandse dimensie, en vice versa. Door onder andere het mobiliseren van de Turkse diaspora of Turkse media in het buitenland streeft Turkije geregeld nationale belangen buiten de grenzen na. Dit leidt in sommige gevallen tot ongewenste buitenlandse inmenging en stuit op weerstand bij verschillende landen.

Voornoemde elementen zorgen voor voortdurende dynamiek in de relatie met de EU en de NAVO, waarbij zich vaak nieuwe uitdagingen aandienen en waarbij bestaande samenwerking kan worden belast. Turkije is tegelijkertijd een strategische NAVO-bondgenoot. Het land heeft na de VS de grootste krijgsmacht en is qua inwonertal de op twee na grootste bondgenoot. Tevens is Turkije een belangrijke bondgenoot in de strijd tegen ISIS en cruciaal voor de opvang van vluchtelingen en migranten. Daarnaast is Turkije een belangrijke handelspartner voor Nederland.

In het AIV-advies “Instabiliteit rond Europa” (april 2015) wordt ingegaan op de instabiliteit aan de oostelijke en zuidelijke flanken van Europa, waarbij de focus ligt op Rusland, Oekraïne en de MENA regio. Hieraan wordt tevens gerefereerd in de adviesaanvraag “Aanpassingen NAVO lange termijn”. In het licht van eerdergenoemde ontwikkelingen wordt de AIV verzocht om een advies uit te brengen over het huidige geopolitieke beleid van Turkije, en de wijze waarop Nederland hier het beste op kan inspelen.

and Defence Posture Review. This will need to happen in a way that promotes international stability and ensures the continued security of all NATO countries.

International negotiations on nuclear disarmament and arms control are proving very difficult, mainly due to the worsening international security situation. At the UN, negotiations have taken place on an international nuclear weapons ban. The Netherlands was the only NATO member state present at these talks. In 2017 the Netherlands also chaired the Preparatory Committee of the Non-Proliferation Treaty.

Possible questions include: What is the possible role of nuclear weapons in the future? To what extent has the role of nuclear weapons changed in the last decade? Does NATO’s strategy need to be changed in light of changes in the security situation? How could nuclear arms control be promoted? How would a potential ban on nuclear weapons affect the existing regime? What is the future of the non-proliferation regime?

11. The geopolitical role of Turkey

The geopolitical balance of power is undergoing significant changes. The arrival of a new US president means a shift of focus, the EU’s political and economic influence is under threat (including as a result of Brexit), China’s military and economic power is increasing, and the EU’s neighbours – such as Russia, Turkey and Iran – are becoming increasingly assertive.

Significant changes are afoot in Turkish politics, at both domestic and international level. Since 2016’s military coup, internal tensions have increased; the rule of law, press freedom and human rights are under pressure; and President Erdoğan has greatly increased his powers by way of a referendum.

Changes to Turkey’s foreign policy had already been introduced, but received additional impetus following the coup. This can be seen, for example, in its much tougher attitude towards the West and its rapprochement with Russia. Increasingly, Turkey is charting its own course in the Middle East, with military involvement in both Syria and Iraq, something which is not always in line with the actions of the international coalition. Recently, Turkey has strengthened its ties with Russia, for example reaching an agreement on the Russian-Turkish gas pipeline, TurkStream. Turkey also appears to seek greater influence in countries and regions where it has had a historical presence.

For several countries, Turkey’s foreign policy is taking on a strong domestic dimension (and vice versa). Mobilising the Turkish diaspora or Turkish media abroad are part of regular attempts by Turkey to promote its national interests beyond its borders. In some cases this leads to undesirable foreign interference and is eliciting resistance on the part of some countries.

These elements are putting a constant strain on Turkey’s relationship with the EU and NATO, often leading to new challenges and hampering existing cooperation. At the same time, Turkey is a strategic NATO ally. After the US, the country has the biggest armed forces of any NATO member and is the third biggest ally in terms of population. Turkey is also an important ally in the fight against ISIS and plays a vital role in the reception of refugees and migrants. Moreover, the country is a major trading partner for the Netherlands.

The AIV advisory report ‘Instability around Europe’ (April 2015) looked at the instability on Europe’s eastern and southern flanks, with a focus on Russia, Ukraine and the MENA region. The report is also referenced in the request for advice on NATO’s long-term adaptation. In light of all these developments, the AIV will be requested to issue an advisory report on Turkey’s current geopolitical policy and the best way for the Netherlands to respond.

Lijst met afkortingen

AIV	Adviesraad Internationale Vraagstukken
AU	Afrikaanse Unie
CEI	Commissie Europese Integratie (van de AIV)
CETA	Comprehensive Economic and Trade Agreement
CMR	Commissie Mensenrechten (van de AIV)
COS	Commissie Ontwikkelingssamenwerking (van de AIV)
CVV	Commissie Vrede en Veiligheid (van de AIV)
EMU	Economische en Monetaire Unie
ESM	Europees Stabiliteitsmechanisme
EU	Europese Unie
JBZ	Justitie en Binnenlandse Zaken
MFK	Meerjarig Financieel Kader
NGO	Niet Gouvernementele Organisatie
NAVO	Noord-Atlantische Verdragsorganisatie
SDG	Sustainable Development Goal
VK	Verenigd Koninkrijk
VN	Verenigde Naties
VS	Verenigde Staten van Amerika

List of abbreviations

A2/AD	anti-access/area denial
AIV	Advisory Council on International Affairs
AU	African Union
CEI	European Integration Committee (AIV)
CETA	Comprehensive Economic and Trade Agreement
CFSP	Common Foreign and Security Policy
CJEU	Court of Justice of the European Union
CMR	Human Rights Committee (AIV)
COS	Development Cooperation Committee (AIV)
CSDP	Common Security and Defence Policy
CVV	Peace and Security Committee (AIV)
EMF	European Monetary Fund
EMU	Economic and Monetary Union
ESM	European Stability Mechanism
EU	European Union
JHA	Justice and Home Affairs
MFF	Multiannual Financial Framework
NATO	North Atlantic Treaty Organization
NGIZ	Netherlands Association for International Affairs
NRC	NATO-Russia Council
PESCO	Permanent Structured Cooperation
SDGs	Sustainable Development Goals
SGP	Stability and Growth Pact
SRHR	sexual and reproductive health and rights
SSR	security sector reform
UK	United Kingdom
UN	United Nations
US	United States

LIJST VAN GEPUBLICEEERDE ADVIEZEN*

Alle adviezen en briefadviezen van de AIV zijn op internet te raadplegen op www.aiv-advies.nl

- 1 EUROPA INCLUSIEF, *oktober 1997*
- 2 CONVENTIONELE WAPENBEHEERSING: dringende noodzaak, beperkte mogelijkheden, *april 1998*
- 3 DE DOODSTRAF EN DE RECHTEN VAN DE MENS; recente ontwikkelingen, *april 1998*
- 4 UNIVERSALITEIT VAN DE RECHTEN VAN DE MENS EN CULTURELE VERSCHIEDENHEID, *juni 1998*
- 5 EUROPA INCLUSIEF II, *november 1998*
- 6 HUMANITAIRE HULP: naar een nieuwe begrenzing, *november 1998*
- 7 COMMENTAAR OP DE CRITERIA VOOR STRUCTURELE BILATERALE HULP, *november 1998*
- 8 ASIELINFORMATIE EN DE EUROPESE UNIE, *juli 1999*
- 9 NAAR RUSTIGER VAARWATER: een advies over betrekkingen tussen Turkije en de Europese Unie, *juli 1999*
- 10 DE ONTWIKKELINGEN IN DE INTERNATIONALE VEILIGHEIDSSITUATIE IN DE JAREN NEGENTIG: van onveilige zekerheid naar onzekere veiligheid, *september 1999*
- 11 HET FUNCTIONEREN VAN DE VN-COMMISSIE VOOR DE RECHTEN VAN DE MENS, *september 1999*
- 12 DE IGC 2000 EN DAARNA: op weg naar een Europese Unie van dertig lidstaten, *januari 2000*
- 13 HUMANITAIRE INTERVENTIE, *april 2000***
- 14 ENKELE LESSEN UIT DE FINANCIËLE CRISES VAN 1997 EN 1998, *april 2000*
- 15 EEN EUROPEES HANDVEST VOOR GRONDRECHTEN?, *mei 2000*
- 16 DEFENSIE-ONDERZOEK EN PARLEMENTAIRE CONTROLE, *december 2000*
- 17 DE WORSTELING VAN AFRIKA: veiligheid, stabiliteit en ontwikkeling, *januari 2001*
- 18 GEWELD TEGEN VROUWEN: enkele rechtsontwikkelingen, *februari 2001*
- 19 EEN GELAAGD EUROPA: de verhouding tussen de Europese Unie en subnationale overheden, *april 2001*
- 20 EUROPESE MILITAIR-INDUSTRIËLE SAMENWERKING, *mei 2001*
- 21 REGISTRATIE VAN GEMEENSCHAPPEN OP HET GEBIED VAN GODSDIENST OF OVERTUIGING, *juni 2001*
- 22 DE WERELDCONFERENTIE TEGEN RACISME EN DE PROBLEMATIEK VAN RECHTSHERSTEL, *juni 2001*
- 23 COMMENTAAR OP DE NOTITIE MENSENRECHTEN 2001, *september 2001*
- 24 EEN CONVENTIE OF EEN CONVENTIONELE VOORBEREIDING: de Europese Unie en de IGC 2004, *november 2001*
- 25 INTEGRATIE VAN GENDERGELIJKHEID: een zaak van verantwoordelijkheid, inzet en kwaliteit, *januari 2002*
- 26 NEDERLAND EN DE ORGANISATIE VOOR VEILIGHEID EN SAMENWERKING IN EUROPA IN 2003: rol en richting, *mei 2002*
- 27 EEN BRUG TUSSEN BURGERS EN BRUSSEL: naar meer legitimiteit en slagvaardigheid voor de Europese Unie, *mei 2002*
- 28 DE AMERIKAANSE PLANNEN VOOR RAKETVERDEDIGING NADER BEKEKEN: voors en tegens van bouwen aan onkwetsbaarheid, *augustus 2002*
- 29 PRO-POOR GROWTH IN DE BILATERALE PARTNERLANDEN IN SUB-SAHARA AFRIKA: een analyse van strategieën tegen armoede, *januari 2003*
- 30 EEN MENSENRECHTENBENADERING VAN ONTWIKKELINGSSAMENWERKING, *april 2003*
- 31 MILITAIRE SAMENWERKING IN EUROPA: mogelijkheden en beperkingen, *april 2003*
- 32 Vervolgadvies EEN BRUG TUSSEN BURGERS EN BRUSSEL: naar meer legitimiteit en slagvaardigheid voor de Europese Unie, *april 2003*
- 33 DE RAAD VAN EUROPA: minder en (nog) beter, *oktober 2003*
- 34 NEDERLAND EN CRISISBEHEERSING: drie actuele aspecten, *maart 2004*
- 35 FALENDE STATEN: een wereldwijde verantwoordelijkheid, *mei 2004***
- 36 PREËMPTIEF OPTREDEN, *juli 2004***
- 37 TURKIJE: de weg naar het lidmaatschap van de Europese Unie, *juli 2004*
- 38 DE VERENIGDE NATIES EN DE RECHTEN VAN DE MENS, *september 2004*
- 39 DIENSTENLIBERALISERING EN ONTWIKKELINGSLANDEN: leidt openstelling tot achterstelling?, *september 2004*
- 40 DE PARLEMENTAIRE ASSEMBLEE VAN DE RAAD VAN EUROPA, *februari 2005*
- 41 DE HERVORMINGEN VAN DE VERENIGDE NATIES: het rapport Annan nader beschouwd, *mei 2005*
- 42 DE INVLOED VAN CULTUUR EN RELIGIE OP ONTWIKKELING: stimulans of stagnatie?, *juni 2005*
- 43 MIGRATIE EN ONTWIKKELINGSSAMENWERKING: de samenhang tussen twee beleidsterreinen, *juni 2005*
- 44 DE NIEUWE OOSTELIJKE BUURLANDEN VAN DE EUROPESE UNIE, *juli 2005*

Previous reports

All reports and advisory letters can be found on www.aiv-advice.nl

- 1 AN INCLUSIVE EUROPE, *October 1997*
- 2 CONVENTIONAL ARMS CONTROL: urgent need, limited opportunities, *April 1998*
- 3 CAPITAL PUNISHMENT AND HUMAN RIGHTS: recent developments, *April 1998*
- 4 UNIVERSALITY OF HUMAN RIGHTS AND CULTURAL DIVERSITY, *June 1998*
- 5 AN INCLUSIVE EUROPE II, *November 1998*
- 6 HUMANITARIAN AID: redefining the limits, *November 1998*
- 7 COMMENTS ON THE CRITERIA FOR STRUCTURAL BILATERAL AID, *November 1998*
- 8 ASYLUM INFORMATION AND THE EUROPEAN UNION, *July 1999*
- 9 TOWARDS CALMER WATERS: a report on relations between Turkey and the European Union, *July 1999*
- 10 DEVELOPMENTS IN THE INTERNATIONAL SECURITY SITUATION IN THE 1990s: from unsafe security to unsecured safety, *September 1999*
- 11 THE FUNCTIONING OF THE UNITED NATIONS COMMISSION ON HUMAN RIGHTS, *September 1999*
- 12 THE IGC AND BEYOND: towards a European Union of thirty Member States, *January 2000*
- 13 HUMANITARIAN INTERVENTION, *April 2000**
- 14 KEY LESSONS FROM THE FINANCIAL CRISES OF 1997 AND 1998, *April 2000*
- 15 A EUROPEAN CHARTER OF FUNDAMENTAL RIGHTS?, *May 2000*
- 16 DEFENCE RESEARCH AND PARLIAMENTARY SCRUTINY, *December 2000*
- 17 AFRICA'S STRUGGLE: security, stability and development, *January 2001*
- 18 VIOLENCE AGAINST WOMEN: legal developments, *February 2001*
- 19 A MULTI-TIERED EUROPE: the relationship between the European Union and subnational authorities, *May 2001*
- 20 EUROPEAN MILITARY-INDUSTRIAL COOPERATION, *May 2001*
- 21 REGISTRATION OF COMMUNITIES BASED ON RELIGION OR BELIEF, *June 2001*
- 22 THE WORLD CONFERENCE AGAINST RACISM AND THE RIGHT TO REPARATION, *June 2001*
- 23 COMMENTARY ON THE 2001 MEMORANDUM ON HUMAN RIGHTS POLICY, *September 2001*
- 24 A CONVENTION, OR CONVENTIONAL PREPARATIONS? The European Union and the ICG 2004, *November 2001*
- 25 INTEGRATION OF GENDER EQUALITY: a matter of responsibility, commitment and quality, *January 2002*
- 26 THE NETHERLANDS AND THE ORGANISATION FOR SECURITY AND COOPERATION IN EUROPE IN 2003: role and direction, *May 2002*
- 27 BRIDGING THE GAP BETWEEN CITIZENS AND BRUSSELS: towards greater legitimacy and effectiveness for the European Union, *May 2002*
- 28 AN ANALYSIS OF THE US MISSILE DEFENCE PLANS: pros and cons of striving for invulnerability, *August 2002*
- 29 PRO-POOR GROWTH IN THE BILATERAL PARTNER COUNTRIES IN SUB-SAHARAN AFRICA: an analysis of poverty reduction strategies, *January 2003*
- 30 A HUMAN RIGHTS BASED APPROACH TO DEVELOPMENT COOPERATION, *April 2003*
- 31 MILITARY COOPERATION IN EUROPE: possibilities and limitations, *April 2003*
- 32 BRIDGING THE GAP BETWEEN CITIZENS AND BRUSSELS: towards greater legitimacy and effectiveness for the European Union, *April 2003*
- 33 THE COUNCIL OF EUROPE: less can be more, *October 2003*
- 34 THE NETHERLANDS AND CRISIS MANAGEMENT: three issues of current interest, *March 2004*
- 35 FAILING STATES: a global responsibility, *May 2004**
- 36 PRE-EMPTIVE ACTION, *July 2004**
- 37 TURKEY: towards membership of the European Union, *July 2004*
- 38 THE UNITED NATIONS AND HUMAN RIGHTS, *September 2004*
- 39 SERVICES LIBERALISATION AND DEVELOPING COUNTRIES: does liberalisation produce deprivation?, *September 2004*
- 40 THE PARLIAMENTARY ASSEMBLY OF THE COUNCIL OF EUROPE, *February 2005*
- 41 REFORMING THE UNITED NATIONS: a closer look at the Annan report, *May 2005*
- 42 THE INFLUENCE OF CULTURE AND RELIGION ON DEVELOPMENT: stimulus or stagnation?, *June 2005*
- 43 MIGRATION AND DEVELOPMENT COOPERATION: coherence between two policy areas, *June 2005*
- 44 THE EUROPEAN UNION'S NEW EASTERN NEIGHBOURS: *July 2005*

45 NEDERLAND IN DE VERANDERENDE EU, NAVO EN VN, *juli 2005*

46 ENERGIEK BUITENLANDS BELEID: energievoorzieningszekerheid als nieuwe hoofddoelstelling, *december 2005****

47 HET NUCLEAIRE NON-PROLIFERATIEREGIME: het belang van een geïntegreerde en multilaterale aanpak, *januari 2006*

48 MAATSCHAPPIJ EN KRIJGSMACHT, *april 2006*

49 TERRORISMEBESTRIJDING IN MONDIAAL EN EUROPEES PERSPECTIEF, *september 2006*

50 PRIVATE SECTOR ONTWIKKELING EN ARMOEDEBESTRIJDING, *oktober 2006*

51 DE ROL VAN NGO'S EN BEDRIJVEN IN INTERNATIONALE ORGANISATIES, *oktober 2006*

52 EUROPA EEN PRIORITEIT!, *november 2006*

53 BENELUX, NUT EN NOODZAAK VAN NAUWERE SAMENWERKING, *februari 2007*

54 DE OESO VAN DE TOEKOMST, *maart 2007*

55 MET HET OOG OP CHINA: op weg naar een volwassen relatie, *april 2007*

56 INZET VAN DE KRIJGSMACHT: wisselwerking tussen nationale en internationale besluitvorming, *mei 2007*

57 HET VN-VERDRAGSSYSTEEM VOOR DE RECHTEN VAN DE MENS: stapsgewijze versterking in een politiek geladen context, *juli 2007*

58 DE FINANCIËN VAN DE EUROPESE UNIE, *december 2007*

59 DE INHUUR VAN PRIVATE MILITAIRE BEDRIJVEN: een kwestie van verantwoordelijkheid, *december 2007*

60 NEDERLAND EN DE EUROPESE ONTWIKKELINGSSAMENWERKING, *mei 2008*

61 DE SAMENWERKING TUSSEN DE EUROPESE UNIE EN RUSLAND: een zaak van wederzijds belang, *juli 2008*

62 KLIMAAT, ENERGIE EN ARMOEDEBESTRIJDING, *november 2008*

63 UNIVERSALITEIT VAN DE RECHTEN VAN DE MENS: principes, praktijk en perspectieven, *november 2008*

64 CRISISBEHEERSINGSOPERATIES IN FRAGIELE STATEN: de noodzaak van een samenhangende aanpak, *maart 2009*

65 TRANSITIONAL JUSTICE: gerechtigheid en vrede in overgangssituaties, *april 2009***

66 DEMOGRAFISCHE VERANDERINGEN EN ONTWIKKELINGSSAMENWERKING, *juli 2009*

67 HET NIEUWE STRATEGISCH CONCEPT VAN DE NAVO, *januari 2010*

68 DE EU EN DE CRISIS: lessen en leringen, *januari 2010*

69 SAMENHANG IN INTERNATIONALE SAMENWERKING: reactie op WRR-rapport 'Minder pretentie, meer ambitie', *mei 2010*

70 NEDERLAND EN DE 'RESPONSIBILITY TO PROTECT': de verantwoordelijkheid om mensen te beschermen tegen massale wreedheden, *juni 2010*

71 HET VERMOGEN VAN DE EU TOT VERDERE UITBREIDING, *juli 2010*

72 PIRATERIJBESTRIJDING OP ZEE: een herijking van publieke en private verantwoordelijkheden, *december 2010*

73 HET MENSENRECHTENBELEID VAN DE NEDERLANDSE REGERING: zoeken naar constanten in een veranderende omgeving, *februari 2011*

74 ONTWIKKELINGSAGENDA NA 2015: millennium ontwikkelingsdoelen in perspectief, *april 2011*

75 HERVORMINGEN IN DE ARABISCHE REGIO: kansen voor democratie en rechtsstaat?, *mei 2011*

76 HET MENSENRECHTENBELEID VAN DE EUROPESE UNIE: tussen ambitie en ambivalentie, *juli 2011*

77 DIGITALE OORLOGVOERING, *december 2011***

78 EUROPESE DEFENSIESAMENWERKING: soevereiniteit en handelingsvermogen, *januari 2012*

79 DE ARABISCHE REGIO, EEN ONZEKERE TOEKOMST, *mei 2012*

80 ONGELIJKE WERELDEN: armoede, groei, ongelijkheid en de rol van internationale samenwerking, *september 2012*

81 NEDERLAND EN HET EUROPEES PARLEMENT: investeren in nieuwe verhoudingen, *november 2012*

82 WISSELWERKING TUSSEN ACTOREN IN INTERNATIONALE SAMENWERKING: naar flexibiliteit en vertrouwen, *februari 2013*

83 TUSSEN WOORD EN DAAD: perspectieven op duurzame vrede in het Midden-Oosten, *maart 2013*

84 NIEUWE WEGEN VOOR INTERNATIONALE MILIEUSAMENWERKING, *maart 2013*

85 CRIMINALITEIT, CORRUPTIE EN INSTABILITEIT: een verkennend advies, *mei 2013*

86 AZIË IN OPMARS: strategische betekenis en gevolgen, *december 2013*

87 DE RECHTSSTAAT: waarborg voor Europese burgers en fundament van Europese samenwerking, *januari 2014*

88 NAAR EEN GEDRAGEN EUROPESE SAMENWERKING: werken aan vertrouwen, *april 2014*

89 NAAR BETERE MONDIALE FINANCIËLE VERBONDENHEID: het belang van een coherent internationaal economisch en financieel stelsel, *juni 2014*

90 DE TOEKOMST VAN DE ARCTISCHE REGIO: samenwerking of confrontatie?, *september 2014*

91 NEDERLAND EN DE ARABISCHE REGIO: principieel en pragmatisch, *november 2014*

92 HET INTERNET: een wereldwijde vrije ruimte met begrensde staatsmacht, *november 2014*

45 THE NETHERLANDS IN A CHANGING EU, NATO AND UN, *July 2005*

46 ENERGISED FOREIGN POLICY: security of energy supply as a new key objective, *December 2005***

47 THE NUCLEAR NON-PROLIFERATION REGIME: the importance of an integrated and multilateral approach, *January 2006*

48 SOCIETY AND THE ARMED FORCES, *April 2006*

49 COUNTERTERRORISM FROM AN INTERNATIONAL AND EUROPEAN PERSPECTIVE, *September 2006*

50 PRIVATE SECTOR DEVELOPMENT AND POVERTY REDUCTION, *October 2006*

51 THE ROLE OF NGOS AND THE PRIVATE SECTOR IN INTERNATIONAL RELATIONS, *October 2006*

52 EUROPE A PRIORITY!, *November 2006*

53 THE BENELUX: THE BENEFITS AND NECESSITY OF ENHANCED COOPERATION, *February 2007*

54 THE OECD OF THE FUTURE, *March 2007*

55 CHINA IN THE BALANCE: towards a mature relationship, *April 2007*

56 DEPLOYMENT OF THE ARMED FORCES: interaction between national and international decision-making, *May 2007*

57 THE UN HUMAN RIGHTS TREATY SYSTEM: strengthening the system step by step in a politically charged context, *July 2007*

58 THE FINANCES OF THE EUROPEAN UNION, *December 2007*

59 EMPLOYING PRIVATE MILITARY COMPANIES: a question of responsibility, *December 2007*

60 THE NETHERLANDS AND EUROPEAN DEVELOPMENT POLICY, *May 2008*

61 COOPERATION BETWEEN THE EUROPEAN UNION AND RUSSIA: a matter of mutual interest, *July 2008*

62 CLIMATE, ENERGY AND POVERTY REDUCTION, *November 2008*

63 UNIVERSALITY OF HUMAN RIGHTS: principles, practice and prospects, *November 2008*

64 CRISIS MANAGEMENT OPERATIONS IN FRAGILE STATES: the need for a coherent approach, *March 2009*

65 TRANSITIONAL JUSTICE: justice and peace in situations of transition, *April 2009**

66 DEMOGRAPHIC CHANGES AND DEVELOPMENT COOPERATION, *July 2009*

67 NATO'S NEW STRATEGIC CONCEPT, *January 2010*

68 THE EU AND THE CRISIS: lessons learned, *January 2010*

69 COHESION IN INTERNATIONAL COOPERATION: response to the WRR (Advisory Council on Government Policy) Report 'Less Pretension, More Ambition', *May 2010*

70 THE NETHERLANDS AND THE RESPONSIBILITY TO PROTECT: the responsibility to protect people from mass atrocities, *June 2010*

71 THE EU'S CAPACITY FOR FURTHER ENLARGEMENT, *July 2010*

72 COMBATING PIRACY AT SEA: a reassessment of public and private responsibilities, *December 2010*

73 THE HUMAN RIGHTS OF THE DUTCH GOVERNMENT: identifying constants in a changing world, *February 2011*

74 THE POST-2015 DEVELOPMENT AGENDA: the millennium development goals in perspective, *April 2011*

75 REFORMS IN THE ARAB REGION: prospects for democracy and the rule of law?, *May 2011*

76 THE HUMAN RIGHTS POLICY OF THE EUROPEAN UNION: between ambition and ambivalence, *July 2011*

77 CYBER WARFARE, *December 2011**

78 EUROPEAN DEFENCE COOPERATION: sovereignty and the capacity to act, *January 2012*

79 THE ARAB REGION, AN UNCERTAIN FUTURE, *May 2012*

80 UNEQUAL WORLDS: poverty, growth, inequality and the role of international cooperation, *September 2012*

81 THE NETHERLANDS AND THE EUROPEAN PARLIAMENT: investing in a new relationship, *November 2012*

82 INTERACTION BETWEEN ACTORS IN INTERNATIONAL COOPERATION: towards flexibility and trust, *February 2013*

83 BETWEEN WORDS AND DEEDS: prospects for a sustainable peace in the Middle East, *March 2013*

84 NEW PATHS TO INTERNATIONAL ENVIRONMENTAL COOPERATION, *March 2013*

85 CRIME, CORRUPTION AND INSTABILITY: an exploratory report, *May 2013*

86 ASIA ON THE RISE: strategic significance and implications, *December 2013*

87 THE RULE OF LAW: safeguard for European citizens and foundation for European cooperation, *January 2014*

88 PUBLIC SUPPORT FOR THE EUROPEAN UNION: building trust, *April 2014*

89 IMPROVING GLOBAL FINANCIAL COHESION: the importance of a coherent international economic and financial architecture, *June 2014*

90 THE FUTURE OF THE ARCTIC REGION: cooperation or confrontation?, *September 2014*

91 THE NETHERLANDS AND THE ARAB REGION: a principled and pragmatic approach, *November 2014*

92 THE INTERNET: a global free space with limited state control, *November 2014*

- 93 ACS–EU-SAMENWERKING NA 2020: op weg naar een nieuw partnerschap?, *maart 2015*
- 94 INSTABILITEIT ROND EUROPA: confrontatie met een nieuwe werkelijkheid, *april 2015*
- 95 INTERNATIONALE INVESTERINGSBESLECHTING: van ad hoc arbitrage naar een permanent investershof, *april 2015*
- 96 INZET VAN SNELLE REACTIEMACHTEN, *oktober 2015*
- 97 AUTONOME WAPENSISTEMEN: de noodzaak van betekenisvolle menselijke controle, *oktober 2015***
- 98 GEDIFFERENTIEERDE INTEGRATIE: verschillende routes in de EU-samenwerking, *oktober 2015*
- 99 DAADKRACHT DOOR DE DUTCH DIAMOND: ondernemen in het licht van de nieuwe duurzame ontwikkelingsdoelen, *januari 2016*
- 100 GOED GESCHAKELD? Over de verhouding tussen regio en de EU, *januari 2016*
- 101 VEILIGHEID EN STABILITEIT IN NOORDELIJK AFRIKA, *mei 2016*
- 102 DE BESCHERMING VAN DE BURGERBEVOLKING IN GEWAPEND CONFLICT: over gebaande paden en nieuwe wegen, *juli 2016*
- 103 ‘BREXIT MEANS BREXIT’: op weg naar een nieuwe relatie met het VK, *maart 2017*
- 104 DE WIL VAN HET VOLK?: erosie van de democratische rechtsstaat in Europa, *juni 2017*
- 105 IS DE EUROZONE STORMBESTENDIG?: over verdieping en versterking van de EMU, *juli 2017*
- 106 DE TOEKOMST VAN DE NAVO EN DE VEILIGHEID VAN EUROPA, *oktober 2017*

Uitgebrachte Briefadviezen

- 1 Briefadvies UITBREIDING EUROPESE UNIE, *december 1997*
- 2 Briefadvies VN-COMITÉ TEGEN FOLTERING, *juli 1999*
- 3 Briefadvies HANDVEST GRONDRECHTEN, *november 2000*
- 4 Briefadvies OVER DE TOEKOMST VAN DE EUROPESE UNIE, *november 2001*
- 5 Briefadvies NEDERLANDS VOORZITTERSCHAP EU 2004, *mei 2003*****
- 6 Briefadvies RESULTAAT CONVENTIE, *augustus 2003*
- 7 Briefadvies VAN BINNENGRENZEN NAAR BUITENGRENZEN - ook voor een volwaardig Europees asiel- en migratiebeleid in 2009, *maart 2004*
- 8 Briefadvies DE ONTWERP-DECLARATIE INZAKE DE RECHTEN VAN INHEEMSE VOLKEN: van impasse naar doorbraak?, *september 2004*
- 9 Briefadvies REACTIE OP HET SACHS-RAPPORT: hoe halen wij de Millennium Doelen?, *april 2005*
- 10 Briefadvies DE EU EN DE BAND MET DE NEDERLANDSE BURGER, *december 2005*
- 11 Briefadvies TERRORISMEBESTRIJDING IN EUROPEES EN INTERNATIONAAL PERSPECTIEF, interim-advies over het folterverbod, *december 2005*
- 12 Briefadvies REACTIE OP DE MENSENRECHTENSTRATEGIE 2007, *november 2007*
- 13 Briefadvies EEN OMBUDSMAN VOOR ONTWIKKELINGSSAMENWERKING, *december 2007*
- 14 Briefadvies KLIMAATVERANDERING EN VEILIGHEID, *januari 2009*
- 15 Briefadvies OOSTELIJK PARTNERSCHAP, *februari 2009*
- 16 Briefadvies ONTWIKKELINGSSAMENWERKING: nut en noodzaak van draagvlak, *mei 2009*
- 17 Briefadvies Kabinetsformatie 2010, *juni 2010*
- 18 Briefadvies HET EUROPESE HOF VOOR DE RECHTEN VAN DE MENS: beschermer van burgerlijke rechten en vrijheden, *november 2011*
- 19 Briefadvies NAAR EEN VERSTERKT FINANCIËEL-ECONOMISCH BESTUUR IN DE EU, *februari 2012*
- 20 Briefadvies NUCLEAIR PROGRAMMA VAN IRAN: naar de-escalatie van een nucleaire crisis, *april 2012*
- 21 Briefadvies DE RECEPTORBENADERING: een kwestie van maatvoering, *april 2012*
- 22 Briefadvies KABINETSFORMATIE 2012: krijgsmacht in de knel, *september 2012*
- 23 Briefadvies NAAR EEN VERSTERKTE SOCIALE DIMENSIE VAN DE EUROPESE UNIE, *juni 2013*
- 24 Briefadvies MET KRACHT VOORUIT: reactie van de Adviesraad Internationale Vraagstukken op de beleidsbrief ‘Respect en recht voor ieder mens’, *september 2013*
- 25 Briefadvies ONTWIKKELINGSSAMENWERKING: meer dan een definitiekwestie, *mei 2014*
- 26 Briefadvies DE EU-GASAFHANKELIJKHEID VAN RUSLAND: hoe een geïntegreerd EU-beleid dit kan verminderen, *juni 2014*
- 27 Briefadvies FINANCIERING VAN DE INTERNATIONALE AGENDA VOOR DUURZAME ONTWIKKELING, *april 2015*
- 28 Briefadvies DE TOEKOMST VAN SCHENGEN, *maart 2016*
- 29 Briefadvies TOEKOMST ODA, *november 2016*
- 30 Briefadvies ASSOCIATIEOVEREENKOMST EU-OEKRAÏNE: de noodzaak tot ratificatie, *december 2016*

- 93 ACP-EU COOPERATION AFTER 2020: towards a new partnership?, *March 2015*
- 94 INSTABILITY AROUND EUROPE: confrontation with a new reality, *April 2015*
- 95 INTERNATIONAL INVESTMENT DISPUTE SETTLEMENT: from ad hoc arbitration to a permanent court, *April 2015*
- 96 DEPLOYMENT OF RAPID-REACTION FORCES, *October 2015*
- 97 AUTONOMOUS WEAPON SYSTEMS: the need for meaningful human control, *October 2015**
- 98 DIFFERENTIATED INTEGRATION: different routes to EU cooperation, *October 2015*
- 99 THE DUTCH DIAMOND DYNAMIC: doing business in the context of the new sustainable development goals, *January 2016*
- 100 WELL CONNECTED? On relations between regions and the European Union, *January 2016*
- 101 SECURITY AND STABILITY IN NORTHERN AFRICA, *May 2016*
- 102 THE PROTECTION OF CIVILIANS IN ARMED CONFLICTS: well-trodden paths and new ways forward, *July 2016*
- 103 BREXIT MEANS BREXIT, towards a new relationship with the UK, *March 2017*
- 104 THE WILL OF THE PEOPLE? The Erosion of Democracy under The Rule of Law in Europe, *June 2017*
- 105 IS THE EUROZONE STORMPROOF? On deepening and strengthening the EMU, *July 2017*
- 106 THE FUTURE OF NATO AND EUROPEAN SECURITY, *October 2017*

Advisory letters issued by the Advisory Council on International Affairs

- 1 Advisory letter THE ENLARGEMENT OF THE EUROPEAN UNION, *December 1997*
- 2 Advisory letter THE UN COMMITTEE AGAINST TORTURE, *July 1999*
- 3 Advisory letter THE CHARTER OF FUNDAMENTAL RIGHTS, *November 2000*
- 4 Advisory letter ON THE FUTURE OF THE EUROPEAN UNION, *November 2001*
- 5 Advisory letter THE DUTCH PRESIDENCY OF THE EU IN 2004, *May 2003****
- 6 Advisory letter THE RESULTS OF THE CONVENTION ON THE FUTURE OF EUROPE, *August 2003*
- 7 Advisory letter FROM INTERNAL TO EXTERNAL BORDERS. recommendations for developing a common European asylum and immigration policy by 2009, *March 2004*
- 8 Advisory letter THE DRAFT DECLARATION ON THE RIGHTS OF INDIGENOUS PEOPLES: from deadlock to breakthrough?, *September 2004*
- 9 Advisory letter OBSERVATIONS ON THE SACHS REPORT: how do we attain the Millennium Development Goals?, *April 2005*
- 10 Advisory letter THE EUROPEAN UNION AND ITS RELATIONS WITH THE DUTCH CITIZENS, *December 2005*
- 11 Advisory letter COUNTERTERRORISM IN A EUROPEAN AND INTERNATIONAL PERSPECTIVE: interim report on the prohibition of torture, *December 2005*
- 12 Advisory letter RESPONSE TO THE 2007 HUMAN RIGHTS STRATEGY, *November 2007*
- 13 Advisory letter AN OMBUDSMAN FOR DEVELOPMENT COOPERATION, *December 2007*
- 14 Advisory letter CLIMATE CHANGE AND SECURITY, *January 2009*
- 15 Advisory letter THE EASTERN PARTNERSHIP, *February 2009*
- 16 Advisory letter DEVELOPMENT COOPERATION: the benefit of and need for public support, *May 2009*
- 17 Advisory letter OPEN LETTER TO A NEW DUTCH GOVERNMENT, *June 2010*
- 18 Advisory letter THE EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS: protector of civil rights and liberties, *November 2011*
- 19 Advisory letter TOWARDS ENHANCED ECONOMIC AND FINANCIAL GOVERNANCE IN THE EU, *February 2012*
- 20 Advisory letter IRAN’S NUCLEAR PROGRAMME: towards de-escalation of a nuclear crisis, *April 2012*
- 21 Advisory letter THE RECEPTOR APPROACH: a question of weight and measure, *April 2012*
- 22 Advisory letter OPEN LETTER TO A NEW DUTCH GOVERNMENT: the armed forces at risk, *September 2012*
- 23 Advisory letter TOWARDS A STRONGER SOCIAL DIMENSION OF THE EUROPEAN UNION, *June 2013*
- 24 Advisory letter FULL SPEED AHEAD: response by the Advisory Council on International Affairs to the policy letter ‘Respect and justice for all’, *September 2013*
- 25 Advisory letter DEVELOPMENT COOPERATION: beyond a definition, *May 2014*
- 26 Advisory letter THE EU’S DEPENDENCE ON RUSSIAN GAS: how an integrated EU policy can reduce it, *June 2014*
- 27 Advisory letter FINANCING THE INTERNATIONAL AGENDA FOR SUSTAINABLE DEVELOPMENT, *April 2015*
- 28 Advisory letter THE FUTURE OF SCHENGEN, *March 2016*

- 31 Briefadvies RUSLAND EN DE NEDERLANDSE DEFENSIE-INSPANNINGEN, *maart 2017*
- 32 Briefadvies DE VERTEGENWOORDIGING VAN NEDERLAND IN DE WERELD, *mei 2017*

- 29 Advisory letter THE FUTURE OF ODA, *December 2016*
- 30 Advisory letter EU-UKRAINE ASSOCIATION AGREEMENT: the need for ratification, *December 2016*
- 31 Advisory letter RUSSIA AND THE DEFENCE EFFORTS OF THE NETHERLANDS, *March 2017*
- 32 Advisory letter THE DUTCH GOVERNMENT'S PRESENCE ABROAD, *May 2017*

* Alle adviezen zijn ook beschikbaar in het Engels. Sommige adviezen ook in andere talen.

** Gezamenlijk advies van de Adviesraad Internationale Vraagstukken (AIV) en de Commissie van Advies inzake Volkenrechtelijke Vraagstukken (CAVV).

*** Gezamenlijk advies van de Adviesraad Internationale Vraagstukken (AIV) en de Algemene Energieraad (AER).

**** Gezamenlijk briefadvies van de Adviesraad Internationale Vraagstukken (AIV) en de Adviescommissie voor Vreemdelingenzaken (ACVZ).

* Issued jointly by the Advisory Council on International Affairs (AIV) and the Advisory Committee on Issues of Public International Law (CAVV).

** Joint report by the Advisory Council on International Affairs (AIV) and the General Energy Council.

*** Joint report by the Advisory Council on International Affairs (AIV) and the Advisory Committee on Migration Affairs (ACVZ).

ADVIESRAAD INTERNATIONALE VRAAGSTUKKEN

POSTBUS 20061, 2500 EB DEN HAAG

TELEFOON 070.348 51 08 / 60 60

AIV@MINBUZA.NL

AIV-ADVIES.NL

ADVISORY COUNCIL ON INTERNATIONAL AFFAIRS

P.O.BOX 20061, 2500 EB THE HAGUE, THE NETHERLANDS

TELEPHONE +31(0)70 348 51 08 / 60 60

AIV@MINBUZA.NL

AIV-ADVICE.NL

Dit jaarverslag is gedrukt op FSC mixed sources papier uit goed beheerde bossen en gecontroleerde bronnen.
This Annual Report is printed on FSC mixed sources paper from well-managed forests and controlled sources.